İŞKUR

2012

ERZURUM

İŞGÜCÜ PİYASASI ANALİZİ RAPORU

TÜRKİYE İŞ KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ERZURUM ÇALIŞMA VE İŞ KURUMU İL MÜDÜRLÜĞÜ

İŞGÜCÜ PİYASASI ANALİZİ RAPORU

(2012)

SUNUŞ

Son yıllarda meydana gelen sosyo-ekonomik değişimler ve bilgi çağının bir sonucu olarak tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de hayatın her düzeyinde gelişmeler ve değişimler başlamıştır. Bu durumun sonucu olarak İlimizin de bu değişim ve gelişmelerden etkilenerek birçok alanda ilerleme kaydettiği görülmektedir.

İstihdam ve işsizlik ülkemizde olduğu gibi gelişmiş ülkelerinde önemli sorunları arasında yer almaktadır. İşsizliğin önlenebilmesi için işgücü piyasası analizlerinin zamanında ve etkin şekilde yapılması uygulama alanında önemli kolaylıklar sağlayacaktır. İşsizliğin azaltılması ve istihdamın artırılması istihdam politikalarının oluşturulmasına bağlı bulunmaktadır. Bu politikaların belirlenmesinde etken olan güncel ve güvenilir işgücü piyasası bilgilerinin varlığı büyük önem arz etmektedir.

Ülkemizde iş arayanların çoğunun mesleki yeterliliğe sahip olmadığı, ciddi oranda kalifiye elemana ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Dolayısı ile işgücümüzün meslek edinme, meslek değiştirme, piyasadaki olması muhtemel değişmelere anında cevap verebilme kabiliyetine sahip olması gerekmektedir. Bir ülkenin en büyük sermayesi sahip olduğu nitelikli insan gücüdür. Çünkü iyi yetişmiş insan olmadan diğer üretim faktörleri hiçbir anlam ifade etmemektedir. Bu gerçekler doğrultusunda ilimizin tüm sektörlerini doğrudan ilgilendiren İşgücü Piyasası Analiz Çalışması, Türkiye İş Kurumu Erzurum İl Müdürlüğünce yapılmıştır.

İşgücü Piyasası Analiz Raporu ile ilin işgücü haritası çıkartılmış ve bundan sonraki süreçte gerek İŞKUR tarafından işgücü becerilerine yönelik eğitim ve kurs planlamalarının etkinliği artırmada, gerekse sosyal devlet olmanın da bir gereği olarak işçi ve işverenlerimizi en kısa zamanda ve en doğru şekilde buluşturarak işsizlik oranlarını daha aşağılara indirgemede ve ayrıca makro düzeyde oluşturulacak stratejilerin belirlenmesinde önemli bir rol oynayacaktır.

İlimizdeki yetişmiş insan gücünün doğru alanlara yönlendirilmesi ve işsizlik sorununun niteliğinin doğru tespit edilmesi için başta Çalışma ve İş Kurumu olmak üzere tüm kurumlarımıza görevler düşmektedir. İlimizin işgücü piyasasına ışık tutacak bu çalışmanın tüm yararlanıcılara şimdiden hayırlı olmasını diler, başta Çalışma ve İş Kurumu Erzurum İl Müdürlüğü personeli olmak üzere emeği geçen herkese teşekkür ederim.

Erzurum Valisi
Sebahattin ÖZTÜRK

ÖNSÖZ

Gün geçtikçe küreselleşmenin ivme kazandığı ülkemizde tüm alanlarda hızlı bir değişim ve gelişim yaşanmaktadır. Kamu çalışma ve istihdam kurumu olarak bizim vizyonumuz bu değişim ve yeniliklere uyum sağlamak ve hizmet kalitesi ve çeşitliliği ile işsizlikle mücadelede etkin bir rol oynayan işgücü piyasasında öncü ve saygın bir kurum olmaktır. Şüphesiz bunun için günümüzün karmaşık işgücü piyasasının analitik anlamda doğru analiz edilerek elde edilen verilerin doğru değerlendirilmesi gerekmektedir.

İşgücü Piyasası Analiz Çalışması sayesinde Erzurum il ve ilçelerinde işgücü analizlerinin dijital hafızaya alınması, bundan sonrada makro ve mikro düzeyde oluşturulacak tüm politikalara veri desteği sağlanması amaçlanmıştır.

Bu analiz çalışması Erzurum Çalışma ve İş Kurumu personelince ilimizde sektörler bazında aktif işgücü piyasasının ihtiyaçlarını ortaya çıkaracak düzeyde güncel durumu belirlemeye yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Tespit edilen ihtiyaçlar ışığında gerekli çalışmalar yapılarak işgücünün işverenle doğru noktada buluşması sağlanacaktır.

Günümüzün bilgi çağı olduğu düşünülerek her geçen gün gittikçe büyüyen ve gelişen ilimizin işgücü planlamasına ışık tutmada hayati önem taşıyan bu çalışmalarımızın hayırlı olmasını temenni eder, başta İŞKUR Genel Müdürlüğü ve Erzurum Çalışma ve İş Kurumu personeli olmak üzere emeği geçen herkese teşekkür ederim.

Ahmet Tacettin ÖTÜGEN

Çalışma ve İş Kurumu Erzurum İl Müdürü

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER iii
GRAFİK LİSTESİ iv
TABLOLAR LİSTESİ v
KISALTMALAR vi
YÖNETİCİ ÖZETİ 1
GİRİŞ 5
BİRİNCİ BÖLÜM 6
İŞGÜCÜ PİYASASISININ GENEL GÖRÜNÜMÜ 6
İŞGÜCÜ PİYASASINI ETKİLEYEN UNSURLAR: ARKA PLAN 6
EKONOMİK GÖSTERGELER 6
NÜFUS GÖSTERGELERİ 7
EĞİTİM GÖSTERGELERİ 7
GENEL İŞGÜCÜ GÖSTERGELERİ 9
İŞKUR'A KAYITLI İŞGÜCÜ GÖSTERGELERİ 22

İKİNCİ BÖLÜM 28
İŞGÜCÜ PİYASASI TALEP ARAŞTIRMASI SONUÇLARI 28
İŞYERLERİ VE MEVCUT İSTİHDAM 29
AÇIK İŞLER 32
TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLEN MESLEKLER 37
GELECEK DÖNEM İSTİHDAM EĞİLİMLERİ 40
SONUÇ 42
KAYNAKÇA 46
EKLER 47
Ek 1- İl İşgücü Piyasası Talep Araştırması İşyeri Bilgi Formu 47
Ek 2- Araştırma Yöntemi 52
Ek 3- Tanım ve Kavramlar Sözlüğü 55
Ek 4- Nüfus ve Konut Araştırması Kapsamında İl Düzeyinde Temel İşgücü Göstergeleri 60

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. Yaş Bağımlılık Oranları, %, 2011 7
Grafik 2. Eğitim Durumuna Göre Çalışabilir Yaştaki Nüfusun Dağılımı,%,2011 8
Grafik 3. İşgücüne Katılım, İstihdam ve İşsizlik Oranları,%, 2010 9
Grafik 4. Cinsiyete Göre İstihdam Oranı,TRA1,%,2011 10
Grafik 5. Eğitim Durumuna Göre İstihdam Oranı, TRA1,%,2011 11
Grafik 6. İstihdamın Cinsiyete Göre Tarım Ve Tarım Dışı Dağılımı,TRA1,%,2011 11
Grafik 7. Eğitim Durumuna Göre Sektörel İstihdam, TRA1,%,2011 12
Grafik 8.İşteki Duruma Göre İstihdam, TRA1, %,2011 13
Grafik 9. Türkiye ve TRA1 Tarım ve Tarımdışı Kayıt Dışı Çalışma Oranı, %, 2011 14
Grafik 10. Türkiye ve TRA1 sektörel kayıt dışı çalışma oranı,%,2011 14
Grafik 11. Tarım ve tarım dışı sektörlerde cinsiyete göre kayıt dışı istihdam oranı, TRA1,%,2011 15
Grafik 12. Eğitim Durumuna Kayıtdışılık, TRA1,%,2011 15
Grafik 13. İşteki Duruma Göre Kayıtdışılık Oranı,TRA1,%,2011 16
Grafik 14. Gençlerin Çalıştıkları Sektörler, TRA1,%,2011 17
Grafik 15. Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Oranı,TRA1,%,2011 17
Grafik 16. Yaş Gruplarına Göre İşsizlik Oranı,TRA1,%,2011 18
Grafik 17. İlk Kez İş Arayanların İş Arama Sürelerine Göre Dağılımı,TRA1,%,2011 19
Grafik 18. Eğitim Durumuna Göre İşgücü Dışında Bulunma oranı,TRA1,%,2011 21
Grafik 19. Nedene ve Cinsiyete Göre İşgücü Dışında Bulunma Oranı,TRA1,%,2011 22
Grafik 20. Kayıtlı İşsizler İçinde Öğrenim Durumuna Göre Kadın Payı,%,2011 24
Grafik 21. Yaş Gruplarına Göre İşsizlik ve İşsizlik Ödeneği Oranları, Erzurum,%,2012 25
Grafik 22. İşyerlerinin sektörel dağılımı,%,2012 29
Grafik 23. Sektörlere Göre Toplam Çalışanların Dağılımı,%, 2012 30
Grafik 24. Ana meslek gruplarına göre cinsiyet oranları,%,2012 31
Grafik 25. Açık İşlerin Sektörlere Göre Dağılımı,%,2012 33
Grafik 26. Sektörlere Göre Açık İş Oranları,%,2012 34
Grafik 27. Ana meslek Gruplarına Göre Açık İşlerin Dağılımı,%,2012 34
Grafik 28. Ana Meslek Gruplarına Göre Açık İş Oranları,%,2012 35
Grafik 29. Açık İşler İçin İstenen Düzeyler,%,2012 36
Grafik 30. Açık İşler İçin İstenen Beceri Düzeyleri,%,2012 36
Grafik 31. Açık İşlerin Karşılanma Yolları,%,2012 37
Grafik 32. Temininde Güçlük Çekilen Mesleklerin Sektörel Dağılımı,%,2012 38
Grafik 33. Temininde Güçlük Çekilme Nedenleri,%,2012 39

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Türkiye ve Erzurum İlinin Aldığı, Verdiği Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı.....8
Tablo 2. İlk ve Orta Öğretimde Okuyan, Yeni Kayıt ve Mezun Öğrenci Sayıları.....9
Tablo 3. Eğitim Durumuna Göre Nüfus, İstihdam Ve İşsizlik, Bin Kişi,TRA1,2011 10
Tablo 4. Eğitim Seviyesi ve Sektörlere Göre İstihdam,TRA1, Bin kişi, 2011 12
Tablo 5.Yaş Gruplarına Göre İstihdam Oranı,TRA1, %, 2011 12
Tablo 6. İşteki Duruma Göre İstihdam, TRA1, Bin kişi, 2011 13
Tablo 7. Daha Önce Çalışılan Faaliyete Göre İşsizlerin Eğitim Durumu,TRA1, Bin kişi, 2012 18
Tablo 8. İş arama sürelerine göre ilk kez iş arayanlar, TRA1, Bin kişi, 2011 19
Tablo 9. Eğitim Düzeyine Göre İş Arama Süreleri, TRA1, Bin kişi, 2011 20
Tablo 10.Genç ve Yetişkinlerin İşgücü Durumu, TRA1, Bin kişi, 2011 20
Tablo 11. İşgücü Dışında Bulunma Nedeni, TRA1, Bin kişi, 2011 22
Tablo 12. Kayıtlı İşsizlerin Yaş Grupları ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2012..... 23
Tablo 13. Kayıtlı İşsizlerin Eğitim Durumu ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2012..... 23
Tablo 14. Yaş Gruplarına Göre İşsizlik Ödeneği Başvuruları, 2012..... 24
Tablo 15. Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Ödeneği Başvuruları, 2012 25
Tablo 16. Açık İşlerin Dağılımı, 2012..... 26
Tablo 17. İşe Yerleştirilenler ve İşe Yerleştirme Oranı, 2012..... 26
Tablo 18. Yaş Gruplarına Göre İşe Yerleştirmeler, 2012 26
Tablo 19. Eğitim Durumuna Göre İşe Yerleştirmeler, 2012..... 27
Tablo 20.Düzenlenen Kurs ve Katılımcı Sayısı, 2012 27
Tablo 21. Kursa Katılanların Cinsiyete Göre Dağılımı,2012 27
Tablo 22. Sektörlere Göre Çalışan Oranları, %,2012.....30
Tablo 23. Tablo 23. En fazla Çalışanı Olan İlk On Mesleğin Toplam Çalışanlar İçindeki Oranı ,%, 2012..32
Tablo 24. En fazla Açık İş Belirtilen İlk On Mesleğin Toplam Açık İş İçindekiOranı,%,2012.....35
Tablo 25. Temininde Güçlük Çekilen Meslekler, 2012 37
Tablo 26. Kısa ve Orta Vadede Net İstihdam Artışının Sektörlere Göre Dağılımı,%,2012..... 40
Tablo 27. Sektörlere Göre Net İstihdam Değişim Oranı,% 41

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

ADNKS: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

AİO: Açık iş Oranı

***Bk.* :** Bakınız

EUROSTAT: Avrupa Birliği İstatistik Ofisi

ILO: International Labor Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)

ISCO: International Standard Classification of Occupations (Uluslararası Meslek Sınıflama Standardı)

İBBS: İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması

İO: işsizlik oranı

İKO: İşgücüne katılma oranı

İŞKUR: Türkiye İş Kurumu

İPA: İşgücü Piyasası Analizi

NACE: European Classification of Economic Activities (Avrupa Birliği'nde Ekonomik Faaliyetlerin İstatistikî Sınıflaması)

NİDO: Net İstihdam Değişim Oranı

OECD: Organization for Economic Co-operation And Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)

TİPA: Türkiye İşgücü Piyasası Analizi

TMS: Türk Meslekler Sözlüğü

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

YÖNETİCİ ÖZETİ

2011 yılı sonuçlarına göre Erzurum ilinin % 63,3'ü çalışma yaşındadır ve bunların % 32'si erkek, % 31,3'ü kadındır. Erzurum ilinde nüfusun yerleşim yerlerinin dağılımı Türkiye ortalamasından farklıdır. Erzurum'da Türkiye ortalamasına göre daha fazla kişi kırsalda yaşamaktadır. Türkiye de il ve ilçe merkezlerinde yaşayan nüfus % 76,8 iken Erzurum da il ve ilçe merkezlerinde yaşayan nüfus % 64,7'dir.

Erzurum göç veren bir ildir. Net göç hızı binde -7,5'dir. Göç verdiği nüfusun en önemli bölümünü 15-44 yaş grubu oluşturmaktadır. İlin işgücü piyasasına katkıda bulunacak olan nüfusu il dışına çıkarken, 45-49 yaş grubundan itibaren Erzurum'a geri dönüş yaşanmaktadır.

Erzurum ilinin yaş dağılımı da Türkiye ortalamasından farklılık göstermektedir. Erzurum ilinin 0-14 yaş grubu Türkiye ortalamasından fazla pay alırken çalışabilir yaştaki nüfus Türkiye ortalamasına göre daha az pay almaktadır. Yaşlı nüfusun payı Türkiye ortalamasıyla yaklaşık aynıdır. Bu dağılım sonucu yaş bağımlılık oranları da Türkiye ortalamasından farklıdır. Çocuk bağımlılık oranı Türkiye ortalamasının 9,3 puan üzerinde seyrederken, yaşlı bağımlılık oranı Türkiye ortalamasının 0,2 puan üzerindedir. Bunun sonucunda da Erzurum ili yaş bağımlılık oranı Türkiye ortalamasının 9,5 puan üzerindedir.

15+ yaş nüfusun % 9,5'i oku yazar değildir. Nüfusun % 8,3'ü sadece okuryazar olup, ilkokul diploması bile yoktur. Çalışabilir yaştaki nüfusun ağırlıklı kısmını (% 48,5) lise altı eğitimliler oluşturmaktadır. Okuryazar olmayanlar, okuryazar olup bir okul bitirenler ve lise altı eğitimliler birlikte değerlendirildiğinde, il Türkiye ortalamasından (% 66,2) daha düşük bir eğitim seviyesine sahiptir. Kadınlar arasında özellikle diplomasızlık durumu erkeklere göre çok daha yaygındır. Okuryazar olmayan nüfusun % 82,7'si, diploması olmayanların da % 64,3'ü kadın nüfustur. Nüfusun sadece % 20,1'i lise ve dengi okul mezunu, % 9,3'ü yükseköğretim mezunudur.

Bölge istihdamının % 56,3'ü kayıt dışındadır. Bölge kayıt dışı çalışma oranları itibariyle Türkiye ortalamasından % 14,3 daha fazladır. Bölgede kayıt dışı çalışma oranının en fazla olduğu sektör % 89,9 ile tarım sektörüdür. Sanayi sektöründe % 39 olan kayıt dışı çalışma oranı hizmet sektöründe % 19,8'dir. Sanayi ve tarım sektöründe kayıt dışı çalışma oranı Türkiye ortalamasından yüksektir. Bunun nedeni sanayi sektöründe çalışanların daha düşük eğitimli olmasıdır. Buna karşılık hizmet sektöründe çalışanların eğitim seviyelerinin yüksekliği hizmet sektörü kayıt dışılık oranının Türkiye ortalamasından düşük olmasına yol açmaktadır.

Bölge bazında mevcut işgücü piyasası temel değişkenler itibariyle ele alındığında TRA1(Erzurum,Erzincan,Bayburt) bölgesinde dikkati çeken önemli husus işsizlik oranının düşüklüğüdür. 2010 yılı verilerine göre il işsizlik oranı % 6,5'dir. İşgücüne katılım oranı % 46,8'dir. İstihdam oranı % 43,3 ile % 43,7 olan Türkiye ortalamasına çok yakındır.

Bölgede 113 bini kadın, 102 bini erkek olmak üzere 215 bin genç[1] bulunmaktadır. Bu nüfusun 175 bini kurumsal olmayan nüfus içerisindedir. Gençlerin 57 bini istihdamda yer almaktadır. Bölge işsizlerinin % 36'4 ünü gençler oluşturmaktadır. İşsizlik oranı genç nüfusta % 11,7'dir. 25 yaş ve üzeri nüfustaki işsizlik oranı ise sadece % 4,1'dir.

Erzurum ilinin yatırım teşviklerinden aldığı pay hem düşük hem de istikrarlı değildir. Yıllar itibariyle büyük farklılık vardır. Erzurum ilinin toplam yatırım teşviklerinden aldığı pay son beş yıl itibariyle

[1] Genç nüfus: 15-24 yaş grubu , TÜİK

2008 yılında % 1,4 2009 yılında % 1 2010 yılında % 0,68 2011 yılında % 0,69 2012 yılında % 0,59'dur.

Erzurum 2011 yılı itibariyle ilin toplam kamu yatırımlarından aldığı pay % 0,8 iken 2012 yılı itibariyle bu pay % 0,56'ya gerilemiştir. 2012 yılında Erzurum ilinde en yüksek kamu yatırımı % 22,4 ile eğitim, % 22 ile tarım, % 11 ile sağlık alanlarında gerçekleşmiştir.

Kendi kaynakları ile yatırım teşviklerinden ve kamu yatırımlarından aldıkları paylar illerin ekonomik gelişimlerini birlikte etkilemektedir. Erzurum ilinin açılıp kapanan şirket istatistikleri incelendiğinde açılan işyerlerinin kapanan işyerlerine göre sayıca çok fazla olduğu görülmektedir. Erzurum ilinde 2011 yılında açılan her 100 şirkete karşılık 37 şirket kapanmıştır. 2012 yılında ise açılan her 100 şirkete karşılık 22 şirket kapanmıştır.

İşgücü Talebine ilişkin olarak 2012 yılı için yapılan araştırma sonuçlarına göre işyerleri en çok Toptan ve perakende ticaret sektöründe faaliyet göstermektedir. Her 100 işyerinin 37'si Toptan ve perakende ticaret sektöründedir. Bu sektörü % 16 oranı ile İnşaat ve % 12 oranı ile İmalat sektörü takip etmektedir. Üç sektördeki işyerleri araştırmada cevap veren işyerlerinin % 65'ini oluşturmaktadır.

Çalışanların % 52,8'ini Toptan ve perakende ticaret, İnşaat ve idari ve destek hizmet faaliyetleri sektöründe yer almaktadır. En fazla çalışanı olan sektör % 23,3 ile Toptan ve perakende ticaret sektörüdür. Toptan ve perakende ticaret sektörünü, % 19,5 ile İnşaat sektörü ve % 10,1 ile İdari ve destek hizmet faaliyetleri sektörleri takip etmektedir.

Bölgede çalışanların büyük çoğunluğu erkektir. Çalışanların içinde kadınların payı % 13'dür. Kadın çalışanların biraz daha ağırlık kazandıkları sektörlerdeki işyerlerinin toplam işyerleri içindeki payları da çok azdır. Örneğin çalışanlarının (% 38,8) kadın olan bilgi ve iletişim sektöründeki işyerlerinin toplam içindeki ağırlığı sadece % 5,2 çalışanlarının yarısına yakını (% 49,2) kadın olduğu Finans ve sigorta faaliyetleri sektörü işyerlerinin toplam ağırlığı içindeki oranı % 5,7 ve çalışanlarının (% 41,7) kadın olduğu insan sağlığı ve sosyal hizmet sektörünün toplam işyerleri içindeki payı % 1,7'dir.

Çalışanların sektörel dağılımı çalışanların ana meslek gruplarına göre dağılımını da etkilemektedir. Çalışanların % 27,9'u nitelik gerektirmeyen ana meslek grubunda çalışmaktadır. İkinci ve üçüncü sıralarda % 14,8 ile Büro hizmetlerinde çalışan elemanlar, % 14,3 ile Hizmet ve satış elemanları, dördüncü sırada % 10,5 ile Sanatkârlar ve ilgili işlerde çalışanlar yer almaktadır. Ana meslek gruplarının cinsiyetlere göre dağılımı farklılık göstermektedir. Toplam çalışanların % 13,1'ini kadınlar teşkil ederken, Büro ve hizmet işlerinde çalışanların % 38,8'i ve Profesyonel meslek gruplarının da % 33,8'u kadındır. Buna karşılık yöneticilerin % 11,1'i Teknisyenler, teknikerler ve yardımcı profesyonel meslek mensuplarının % 4,6'sı Tesis ve makine operatörleri ve montajcılarınınsa sadece % 0,3'ü kadındır.

Araştırmaya cevap veren işyerleri itibariyle en fazla açık iş toptan ve perakende ticaret sektöründedir. Erzurum ilinde özel sektör işyerlerinde hem işyeri sayısı hem de çalışanlar itibariyle lokomotif sektör Toptan ve perakende ticaret sektörüdür. Bu husus açık işlerde de kendini göstermekte ve en fazla açık işin olduğu sektör de Toptan ve perakende ticaret sektörü olmakta ve toptan ve perakende ticaret sektörünü Bilgi ve iletişim ve İmalat sektörleri takip etmektedir. Açık işlerin % 37,5'sı Toptan ve perakende ticaret sektöründe, % 16,5'sı Bilgi ve iletişim sektöründe, % 15,2'ü İmalat sektöründedir. Gayrimenkul faaliyetleri, kültür, sanat ve eğlence, dinlence ve spor, Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı, Madencilik ve taş ocakçılığı ve su temini sektörlerinde ise hiç açık iş bulunmamaktadır.

Erzurum İlinde açık iş oranı % 1,81'dir ve bu oran % 3,3 olan Türkiye ortalamasının altındadır.

Ana meslek grupları itibariyle en fazla ihtiyaç duyulan meslek grubu % 29,2 ile büro hizmetlerinde çalışan elemanlardır. Bu ana meslek grubunu % 24,6 ile hizmet ve satış elemanı olarak çalışanlar ve % 17,1 ile sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar takip etmektedir.

Meslekler itibariyle de açık işin en fazla olduğu meslek müşteri temsilcisidir. Açık işlerin % 19,1'ini müşteri temsilcileri oluşturmaktadır. Müşteri temsilcilerini % 6,2 ile dağıtıcı(posta dağıtım hizmetleri) takip etmektedir ve her iki mesleğe olan ihtiyaç arasında büyük fark vardır. En çok talep edilen meslekler sıralamasında yer alan ilk on mesleğin geri kalanı şu sıralamayı izlemektedir; % 4,4 ile komi(garson yardımcısı), % 4,1 ile sıhhi tesisatçı, yine % 4,1 ile pazarlamacı(satış temsilcisi), % 3,9 ile satış temsilcisi(tanıtım), yine % 3,9 ile beden işçisi(genel) , % 2,8 engelli bakım elemanı ve yine % 2,8 ile muhasebecidir.

Erzurum ilinde açık işlere bakıldığı zaman, işverenlerin aradıkları elemanlarda istenilen eğitim düzeyine verdikleri cevaplar dikkat çekicidir; işverenlerin % 32,3'ünün "fark etmez" cevabını verdiği, ikinci sırada (% 26,1) genel lise mezunu, üçüncü sırada (%19,2) meslek yüksekokulu istenildiği görülmektedir. Bunun arkasında işverenlerin eğitim düzeyinden çok meslekte yeterli bilgiye sahip olmalarını istemeleri etkendir. Açık işlerde ilk iki sıradaki meslekler Müşteri temsilcisi için meslek yüksekokulu mezunu, Dağıtıcı(posta dağıtım hizmetleri) için genel lise mezunu istenmektedir.

Temininde en çok zorluk çekilen meslek Müşteri temsilcisidir. Toplam temininde güçlük çekilen mesleklerin % 8,2 ile Müşteri temsilcisi oluşturmaktadır. Bu mesleği % 4,7 ile Pazarlamacı(satış temsilcisi) takip etmektedir. Temininde en fazla zorluk çekilen ilk on meslek arasında yer alan diğer mesleklerin sıralaması ise; % 4,6 ile Satış elemanı(tanıtım), % 4,4 ile Beden işçisi(genel), % 3,2 ile Muhasebeci, % 2,8 ile Hemşire, % 2,6 ile Aşçı , %2,5 ile Pişirici(ekmek), % 1,7 ile Sıhhi tesisatçı, % 1,6 ile Garson(servis elemanı) şeklindedir.

Erzurum ilinde araştırmaya cevap veren işyerlerinin kısa ve orta vadede almayı yada çıkarmayı planladıkları eleman sayılarına bakıldığı zaman ilde kısa vadede (31 Aralık 2012) istihdam azalışı, orta vadede (30 Haziran 2013) istihdam artışı beklenmektedir. Kısa vadede istihdam azalışı beklentisisin en önemli faktörü İdari ve destek hizmet faaliyetleri sektöründeki % 65,9 azalıştır. Orta vadede en çok istihdam artışı beklenen sektör ise % 40,4 ile Toptan ve perakende ticaret sektörüdür.

Araştırmanın uygulandığı tarihe kadar 2012 yılı içerisinde Erzurum ili 10+ özel yerel birim işyerlerinde alınan eleman sayısı çıkartılan eleman sayısından fazladır. Eğitim, konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri, kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor sektörlerinde net istihdam azalışı vardır. Yani bu üç sektörde çıkışlar girişlerden fazladır.

Net istihdam değişim oranı (NİDO) orta vadede kısa vadeden daha yüksektir. Beklenti oranı %-5'den % 0,3'e çıkmaktadır. Diğer bir ifade ile orta vadede işverenlerin gelişme beklentisi daha fazladır. Türkiye'de de aynı eğilimi göstermekte ve kısa vadede % 1,9 iken, orta vadede artarak % 3,7'ye yükselmektedir.

Net istihdam değişiminde kısa vadede beklenen % -5'lik azalmanın en önemli nedeni İdari ve destek hizmet faaliyetleri sektöründeki % -50 oranında ki azalmadır. İdari ve destek hizmet faaliyetlerinde yıl sonunda beklenen bu azalışın nedeni ise ihaleli iş yapan firmalardan kaynaklandığı düşünülmektedir. Aynı şekilde İnşaat sektöründe de 31 Aralık 2012 itibariyle % -7,3 oranında azalma görülmekte olup Mevsimsellik göz önünde bulundurulduğunda inşaat sektöründeki bu hareketlilik doğal bir eğilim göstermektedir.

Kısa vadede Türkiye'de en fazla net istihdam artışı bekleyen sektör İmalat sektörüdür. Tüm net istihdam artışı beklentisinin %41,9'u bu sektörden kaynaklanmaktadır. Konaklama ve yiyecek hizmetleri faaliyetleri sektörü ise net istihdam azalışı beklenen tek sektördür.

Erzurum ilinde 31 Aralık 2012 tarihi itibariyle diğer hizmet faaliyetleri sektöründe % 11,8 olan NİDO, konaklama ve yiyecek hizmetleri sektöründe % 7,4 Bilgi ve iletişim hizmetleri sektöründe ise %5,9'dur. Kısa vadede en çok genişlemeyi hedefleyen sektörler Diğer hizmet faaliyetleri, Konaklama ve yiyecek hizmetleri ve bilgi ve iletişim hizmetleri sektörleriyken, kısa vadede en çok küçülme bekleyen sektörler ise şu şekilde sıralanmaktadır; İdari ve destek hizmetleri sektörü, İnşaat sektörü, Ulaştırma ve depolama sektörü, Madencilik ve taş ocakçılığı sektörüdür.

Erzurum ilinde 30 Haziran 2013 itibariyle net istihdam değişim oranı % 0,3'dür. Orta vadede de en fazla büyüme bekleyen sektörler; elektrik, gaz ve buhar üretimi sektörü % 3,2, diğer hizmet faaliyetleri sektöründe % 2,7, imalat sektöründe % 1,8'dir. Orta vadede en fazla küçülme bekleyen sektörler; İdari ve destek hizmet faaliyetleri sektörü %-5,2, mesleki ve bilimsel ve teknik faaliyetler sektörü %-2,6, ulaştırma ve depolama sektöründe ise % -0,4'dür.

GİRİŞ

Erzurum ili işgücü piyasası analiz raporunun nihai hedefi ilin işgücü piyasası arz ve talep boyutunu birlikte ele alarak, arz ve talep arasındaki eşleşme problemlerini ortaya çıkartmak ve bu dengesizliğin giderilmesine yardımcı olacak önerileri oluşturmaktır.

İyi işleyen bir işgücü piyasasının oluşabilmesi, işgücü arz ve talebinin temel niteliklerinin incelenip bunlara uygun önlemlerin zamanında alınmasına bağlıdır. Birçok ülkede yüksek işsizlik oranlarına rağmen özellikle kısa dönemli işgücü talebinin hep yüksek olduğu da sık sık ifade edilmektedir. Birçok sektörde işgücü fazlalığı olmasına rağmen etkin eşleştirme eksikliği ve beceri uyumsuzlukları nedeniyle işgücü açığı karşılanmayabilmektedir. Açık işler, işgücünün mobilitesinin yetersizliği ve işverenin talep ettiği niteliklere sahip eleman olmayışı nedenlerinin yanı sıra bazı mesleklerde iş ortamı ve ücretin beğenilmemesi nedeniyle de zamanında doldurulamamaktadır.

İller bazında etkin bir işgücü piyasası analizi için, illerin arz ve talep yapısını aynı dönem itibariyle yansıtan arz ve talep verilerine ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaç doğrultusunda ideal olan, il işgücü piyasasının her iki boyutunu ortaya koyan araştırmaların eşzamanlı yapılmasıdır. Böyle bir çalışmanın gerek işgücü gerekse mali açıdan yaratacağı büyük yük dikkate alındığında, pratik bir çözüm işgücü piyasası arz analizlerinde mevcut veri setlerinin kullanımıdır. İşgücü Piyasasının arz tarafına yönelik veriler ağırlıklı olarak Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) ile Hanehalkı İşgücü Anketi (HİA) sonuçlarına dayanmaktadır.

İşgücü piyasası talep verileri Çalışma ve İş Kurumuna kayıtlı işverenler itibariyle idari kayıt olarak mevcuttur, ancak bu kayıtlar ilin genel talep yapısı hakkında yeterince fikir verememektedir. İşgücü talebinin illerdeki tüm işverenleri kapsayacak şekilde üretilmesi işgücü piyasasının doğru takibi açısından son derece önemlidir ve bu nedenle de özel bir talep araştırmasının periyodik olarak düzenlenmesi bir gerekliliktir.

İşgücü talep verilerinin elde edilmesine yönelik çalışmalar Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlükleri tarafından 2007 yılından beri sürdürülmektedir. Bu çalışmalarda değişik yöntemlerin kullanılması sonucu, hem illerin işgücü piyasalarının yıllar itibariyle değişimlerinin izlenmesinde hem de iller arası karşılaştırmalarda problemler yaşanmıştır. Problemlerin giderilmesi için tüm iller için standart bir talep araştırması uygulanması ve işgücü piyasası analiz raporunun yazımı kaçınılmaz olmuştur.

Bu Rapor üç bölüm olarak ele alınmıştır.

Birinci bölüm, ilin işgücü piyasasını etkileyen temel unsurlardan ekonomik veriler, nüfus ve eğitim göstergeleri ile işgücü göstergeleri birlikte ele alınarak, il işgücü piyasasının genel görünümü analiz edilmiştir. Bu bölümde ayrıca İŞKUR verileri de ele alınarak ilin işgücü piyasası İŞKUR verileri ile analiz edilmiştir.

İkinci bölüm, İşgücü Talep Araştırması sonuçlarını analiz ederek Erzurum işgücü talep yapısını ortaya koymaktadır. İşgücü Talep verilerine yönelik veri setlerinin temini doğrultusunda uygulanan İşgücü Talep Araştırmasının amacı işverenlerin açık işlerini tespit etmek, işgücü piyasasında mevcut, geçmiş ve gelecek dönemde meydana gelen veya gelmesi beklenen mesleki değişim ve gelişimleri izlemektir.

Üçüncü bölüm, Erzurum işgücü piyasası arz ve talep yapılarını birlikte ele almakta ve özellikle talep araştırması sonuçlarından yola çıkarak, İŞKUR istatistikleriyle birlikte ilin işgücü piyasasını değerlendirmektedir. Elde edilen bulgular ışığında işgücü piyasasının geliştirilmesi ve iyileştirilmesine yönelik öneriler sunmaktadır.
Tüm iller ve Türkiye Geneli için ayrı ayrı hazırlanan İşgücü Piyasası Analizi Raporlarına www.iskur.gov.tr adresi üzerinden erişebilirsiniz

BİRİNCİ BÖLÜM
İŞGÜCÜ PİYASASISININ GENEL GÖRÜNÜMÜ

İŞGÜCÜ PİYASASINI ETKİLEYEN UNSURLAR: ARKA PLAN

İşgücü arz analizlerinde kullanılan veri setlerinden nüfus ve eğitim göstergelerini iller itibariyle ve yıllık baz da bulmak mümkün iken ekonomik yapı ve işgücü piyasası veri setlerinin tümünü iller bazında elde etmek mümkün değildir. Bu veri setlerinin büyük bir kısmı bölgesel (İBBS 2 bölgeleri)[2] veri setleridir. Bölgeler mümkün oldukça illerin sosyo-ekonomik yapıları dikkate alınarak bir araya getirilmeye çalışılsa da iller arası gelişmişlik indeksi dikkate alındığında bölgelerin oluştuğu iller arasında farklılıklar ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle bölgesel göstergelerin, kapsadığı illeri temsil ettiğini söylemek her bölge için geçerli olmayabilmektedir ve bölge istatistikleri kullanılarak yapılan yorumlarda bu hususa dikkat edilmelidir.

Bu durum Erzurum ilinin yer aldığı TRA1 (Erzurum, Erzincan ve Bayburt) illerini içeren bölge için de geçerlidir. Sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında Erzincan 45. sırada, Erzurum 59. sırada ve Bayburt 64. sırada yer alır. Bölgede gelişmişlik sıralaması itibariyle en az gelişmiş il Bayburt' dur.

EKONOMİK GÖSTERGELER

İlin yarattığı katma değer, kişi başına düşen milli gelir, büyüme hızı, özel ve kamu sektörü yatırımları gibi ekonomik değişkenler ilin sosyo ekonomik yapısını ve dolayısıyla ilin işgücü piyasasını etkileyen temel unsurların başında gelmektedir. Ekonomik veri setinin önemli bir bölümünü il ve hatta bölgesel baz da bulmak mümkün değildir.
İlin ekonomik gücünü gösteren temel gösterge illerin milli geliridir. TÜİK illerin milli gelir hesaplamasını 2001 yılından itibaren yayınlamamaktadır. Bu serinin yerine üretilmeye başlanan katma değer ve yıllara göre gelişimini gösteren istatistikler 2008 yılından bu yana üretilmemektedir. Son yıllara ait verinin eksikliğine rağmen, bu kısımda bir fikir vermesi amacıyla veri değerlendirmede kullanılmıştır.

Erzurum ilinin yer aldığı TRA1 (Erzurum,Erzincan,Bayburt) bölgesinde kişi başı yaratılan katma değer 7.071 liradır. Bu değer ile bölge, kişi başına Türkiye'de yaratılan katma değerden daha az katma değer yaratmaktadır.

Erzurum ilinin yatırım teşviklerinden aldığı pay hem düşüktür hem de istikrarlı değildir. Yıllar itibariyle büyük farklılık vardır. Erzurum ilinin toplam yatırım teşviklerinden aldığı pay son beş yıl itibariyle 2008 yılında % 1,4, 2009 yılında % 1, 2010 yılında % 0,68, 2011 yılında % 0,69 , 2012 yılında % 0,59'dur.

Erzurum 2011 yılı itibariyle ilin toplam kamu yatırımlarından aldığı pay % 0,8 iken 2012 yılı itibariyle bu pay % 0,56'ya gerilemiştir. 2012 yılında Erzurum ilinde en yüksek kamu yatırım paylarının sektörel dağılımı % 22,4 ile eğitim, % 22 ile tarım, % 11 ile sağlık yatırımlarında gerçekleşmiştir. 2012 yılı için Erzurum'a ayırılan toplam kamu yatırımı 284.984.000 Tl'dir

[2] Bölgesel sınıflama üç düzeyden oluşmaktadır. İlk aşamada idari yapıya uygun olarak 81 il, 3.düzeyde bölge birimleri olarak tanımlanmıştır. Ekonomik, sosyal, kültürel ve coğrafi yönlerden benzer illerin belirli bir nüfus büyüklüğü de dikkate alınarak gruplanması ile 26 birim 2. Düzeyde bölge birimleri tanımlanmıştır. Yine aynı kritere göre 2. düzey bölge birimlerinin gruplanması sonucu 12 birim 1. düzeyde bölge birimleri tanımlanmıştır.

İlin kendi kaynakları ile yatırım teşviklerinden ve kamu yatırımlarından aldıkları paylar illerin ekonomik gelişimlerini birlikte etkilemektedir. Erzurum ilinde 2011 yılında açılan her 100 şirkete karşılık 37 şirket kapanmıştır. 2012 yılında ise açılan her 100 şirkete karşılık 22 şirket kapanmıştır.

NÜFUS GÖSTERGELERİ

İlin demografik yapısı, yani çalışma yaşı nüfusun yaş ve eğitim dağılımı, aldığı ve verdiği göç gibi veriler işgücü piyasasını şekillendiren en önemli unsurlardandır.

2011 yılı sonuçlarına göre Erzurum ilinin nüfusu 780.847 olup[3], ilde 393.081 erkek, 387.766 kadın yaşamaktadır. 15-65 yaş aralığındaki nüfus 494.510 kişidir. Çalışma yaşı erkek nüfus 249.622 kişi, kadın nüfus 244,888 kişidir. Erzurum ilinde nüfusun yerleşim yerlerinin dağılımı Türkiye ortalamasından farklıdır. 2011 yılı sonunda Türkiye ortalamasında nüfusun % 77'si il/ilçe merkezlerinde ikamet ederken, Erzurum ilinde bu oran % 64,7'dir. Diğer bir ifade ile Erzurum'da Türkiye ortalamasına göre daha fazla kişi kırsalda yaşamaktadır.

Erzurum ilinin yaş dağılımı da Türkiye ortalamasından farklılık göstermektedir. 0-14 yaş ile 65+ yaş gruplarının çalışabilir yaştaki nüfus[4] Türkiye ortalamasına göre daha fazla pay almaktadır. Bu dağılım sonucu yaş bağımlılık oranları[5] da Türkiye ortalamasından farklıdır. Çocuk bağımlılık oranı Türkiye ortalamasının 9,3 puan üzerinde seyrederken, yaşlı bağımlılık oranı Türkiye ortalamasının 0,2 puan üzerindedir. Bunun sonucunda da Erzurum ili toplam yaş bağımlılık oranı Türkiye ortalamasının 9,5 puan üzerindedir. (Ek 1: Tablo 5)

Grafik 1. Yaş Bağımlılık Oranları,%,2011

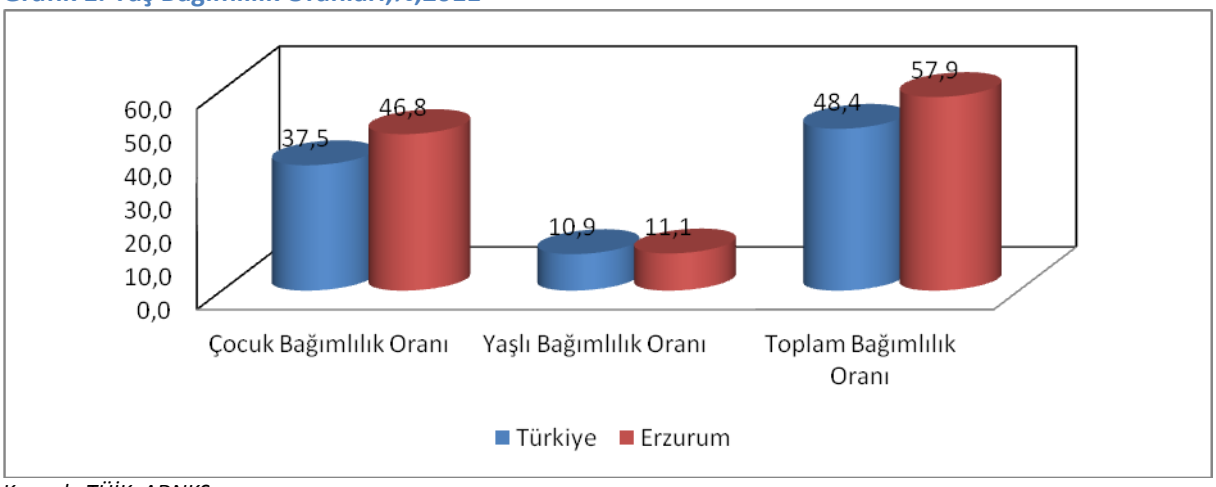

Kaynak: TÜİK, ADNKS

Erzurum ilinin 2011 yılı itibariyle nüfusu 780.847'dir, Erzurum ilinin 2010-2011 yılı itibariyle aldığı göç 27.719 kişi, verdiği göç 33.599 kişidir. Bunun sonucunda Erzurum ilinin göç veren bir il olduğu görülmektedir. Erzurum ilinde net göç 5.880, net göç hızı binde -7,5'dır. Göç verdiği nüfusun en önemli bölümünü 15-44 yaş grubu oluşturmaktadır. İlin işgücü piyasasına katkıda bulunacak olan nüfusu il dışına çıkarken, 45 ve üzeri yaş grubunun Erzurum'a geri dönüş yapmaktadır. Erzurum ilinin göç vermesinin en önemli nedenleri ilin sanayi ve ticaret bölgelerine uzak kalması ve kışların uzun ve çok sert geçmesidir. Bu nedenlerden ötürü geçim şartları ağırlaşmakta ve ilin kısıtlı çalışma şartlarından ötürü çalışma çağındaki nüfus il dışına göç etmektedir. 2012 yılında da ilin nüfusu azalarak 778.195 kişi olmuştur.

[3] TÜİK; Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları
[4] 15-64 yaş grubu
[5] Yaş bağımlılık oranı: Çalışan (15-64) her 100 kişinin bakmakla yükümlü olduğu çalışmayan (0-14 ile 65+) kişi sayısıdır.

Tablo 1. Türkiye ve Erzurum İlinin Aldığı Göç, Verdiği Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı (2010-2011)

İl	ADNKS 2011 Nüfusu	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı
Türkiye	74.724.269	2.420.181	2.420.181	0	0
Erzurum	780.847	27.719	33.599	-5.880	-7,5

Kaynak:TÜİK,ADNKS

Erzurum 15+yaş nüfusun % 9,5'i okuryazar değildir. Nüfusun % 8,3'ü sadece okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen. Çalışabilir yaştaki nüfusun ağırlıklı kısmını (% 48,5)[6] lise altı eğitimliler oluşturmaktadır. Okuryazar olmayanlar, okuryazar olup bir okul bitirenler ve lise altı eğitimliler birlikte değerlendirildiğinde il (66,2) Türkiye ortalamasından (% 64,3) daha düşük bir eğitim seviyesine sahiptir. Kadınlar arasında özellikle diplomasızlık durumu erkeklere göre çok daha yaygındır. Nüfusun sadece % 20,1'i lise ve dengi okul mezunu, % 8,4'ü yüksekokul veya fakülte mezunu, % 0,6'sı yüksek lisan mezunu, % 0,3'ü doktora mezunudur. TRA1(Erzurum, Erzincan, Bayburt) bölgesinde çalışabilir yaştaki nüfusun eğitim durumlarına göre işgücü piyasasına katılma oranları; okuma yazma bilmeyenlerin % 30,6, lise altı eğitimliler % 49,5, lise ve dengi meslek okulu mezunları % 58,7, yükseköğretim mezunları % 82,6'dır.

Grafik 2. Eğitim Durumuna Göre Çalışabilir Yaştaki Nüfusun Dağılımı,%,2011

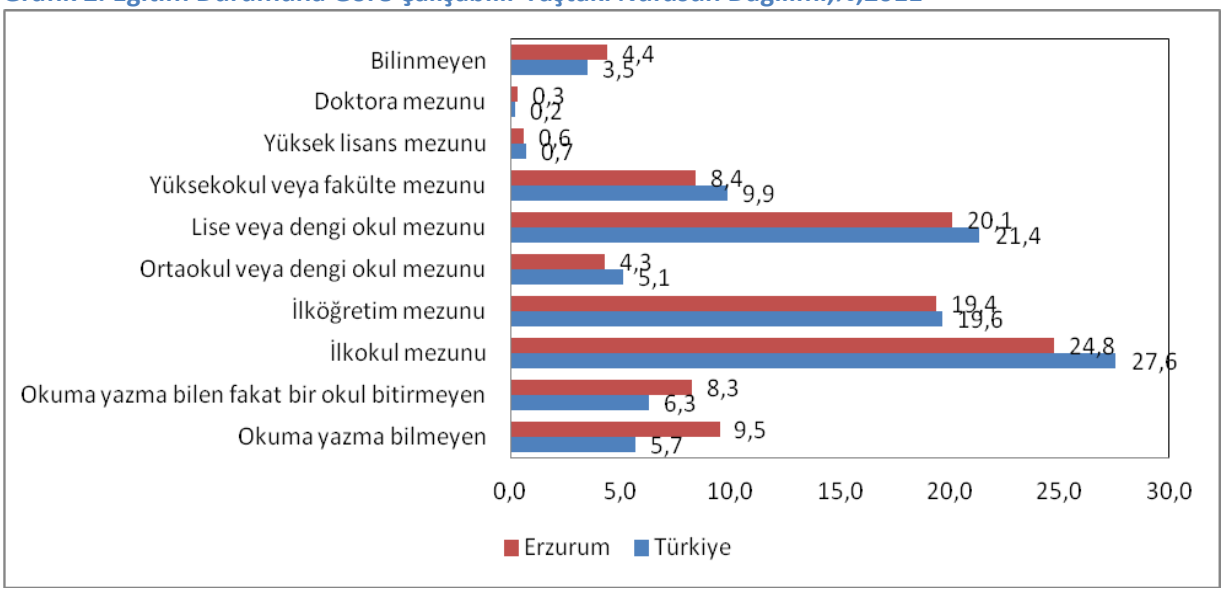

Kaynak: TÜİK,ADNKS

EĞİTİM GÖSTERGELERİ

İlin istihdam göstergeleri açısından ilköğretimden ortaokula ve ortaokuldan yükseköğretime geçişte görülen okuldan ayrılmalar çok önemlidir. Okuldan ayrılan genç nüfus potansiyel işgücüdür. Bu kesim ilk kez iş arayan kesim olarak öncelikle potansiyel işsiz olarak işgücü piyasasına giriş yapacak, iş bulan kesim de istihdamda yer alacaktır. Bir kısmı ise işgücü piyasası dışında yer alacaktır.

[6] Lise altı eğitimliler ilkokul, ortaokul ve dengi ile ilköğretim mezunlarını kapsamaktadır.

Tablo 2. İlk ve Orta Öğretimde Okuyan, Yeni Kayıt ve Mezun Öğrenci Sayıları

	İlköğretim			Orta öğretim			Mesleki ve teknik orta		
Öğretim yılı	Okuyan	Yeni kayıt	Mezun	Okuyan	Yeni kayıt	Mezun	Okuyan	Yeni kayıt	Mezun
Toplam									
2010/2011	-	-	14.672	-	-	3.863	-	-	2.662
2011/2012	135.452	15.490	-	29.008	5.711	-	19.973	4.593	-
Erkek									
2010/2011	-	-	7.810	-	-	2.134	-	-	1.541
2011/2012	68.479	7.916	-	16.373	3.163	-	11.325	2.574	-
Kadın									
2010/2011	-	-	6.862	-	-	1.729	-	-	1.121
2011/2012	66.973	7.574	-	12.635	2.548	-	8.648	2.019	-

Kaynak: MEB

Erzurum ilinde 2010/2011 döneminde ilköğretimden mezun olan 14.672 öğrenciden 10.304'u genel ve mesleki ve teknik orta öğretim olmak üzere orta öğretime devam etmektedir. İlköğretimden mezun olan öğrencilerin % 29,8'una karşılık gelen 4.368 öğrenci eğitim hayatından tamamen ayrılmıştır. İlköğretimden ayrılma oranı % 15,3 olan Türkiye oranından çok yüksektir.

Orta öğretime yeni kayıt olanlar incelendiğinde hem Erzurum hem de Türkiye için dikkat çeken husus mesleki ve teknik ortaöğretime kayıtlı olan öğrenci sayısındaki artıştır. Genel orta öğretime kayıtlı olan öğrenci sayısı yıllar itibariyle artışlı, azalışlı bir seyir izlerken, mesleki ve teknik orta öğretimde sürekli yükseliş vardır. Erzurum ili 2011-2012 dönemi orta öğretim kadın ve erkek olarak incelendiğinde erkeklerin okuyan, yeni kayıt ve mezun olduğu sayının kadınlardan fazla olduğu görülmektedir.

GENEL İŞGÜCÜ GÖSTERGELERİ

İşgücü piyasasında işgücünün temel özelliklerini ve istihdamın yapısını değerlendirmek için kullanılacak başlıca kaynak TÜİK' in Hane halkı İşgücü Anketleridir.

Bölge bazında mevcut işgücü piyasası temel değişkenler itibariyle ele alındığında TRA1 (Erzurum, Erzincan, Bayburt) bölgesinde dikkati çeken önemli husus işsizlik oranının Türkiye ortalamasından düşük olmasıdır. Türkiye'de İşsizlik oranı 2011 yılı itibariyle % 8,7'dir. Bu oran TRA1 (Erzurum, Erzincan, Bayburt) bölgesinde % 7,2'dir. İşgücüne katılım oranı % 46,8'dir. İstihdam oranı ise % 43,7 olan Türkiye ortalamasına % 43,3 ile çok yakındır.

Grafik 3. İşgücüne Katılım, İstihdam ve İşsizlik Oranları,TRA1,%,2010

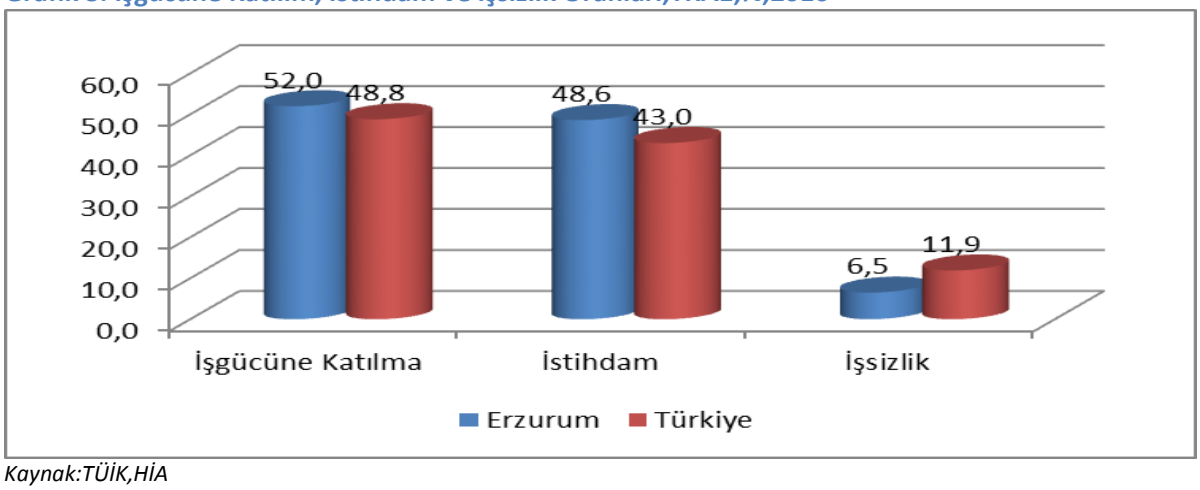

Kaynak:TÜİK,HİA

Yukarıdaki grafikte 2010 yılı verilerine göre TÜİK Hane halkı İşgücü Anketlerinin doğrudan Erzurum iline ilişkin 3 temel gösterge dışında çok ayrıntılı bilgi vermemesi nedeniyle Erzurum ile birlikte Erzincan ve Bayburt illerinden edinilen bilgilerin toplamı üzerinden bir değerlendirme yapıldığı analizlerde göz önünde bulundurulmalıdır. Nüfus ve Konut araştırmasında il düzeyinde açıklanan işgücü piyasası verilerine ilişkin bilgi notu ek 4 kapsamında bu raporda sunulmuştur.

2011 yılı verilerine göre TRA1 (Erzurum, Erzincan, Bayburt) bölgesinin işsizlik oranı Türkiye ortalamasının altında iken istihdam oranı ve işgücüne katılım oranı Türkiye ortalamasının üzerindedir. Yıllar itibariyle TRA1 (Erzurum, Erzincan, Bayburt) bölgesinde işsizlik oranında ve istihdam oranında dalgalanmalar yaşandığı görülmektedir, öte yandan son yıllarda işgücüne katılım oranında az da olsa sürekli artış olduğu görülmektedir.

Bölge 15+ yaş kurumsal olmayan nüfus 689.000 kişidir ve bu nüfusun % 15,5'i okuryazar değildir. % 60,9'u lise altı eğitimlidir. % 16,4'ü lise ve dengi okul , % 7,1'i ise yüksek okul mezunudur. Çalışan 207 bin, işsiz 23,6 bin, işgücü dışı nüfus 342 bin kişidir.

Tablo 3. Eğitim Durumuna Göre Nüfus, İstihdam Ve İşsizlik, Bin Kişi,TRA1,2011

	15 +Nüfus	İstihdam	İşsiz	İşgücü dışı
Okuma yazma bilmeyen	107	30,1	1,6	74
Lise altı	420	46,6	5,9	212
Lise	113	53,2	9,4	47
Yüksek okul	49	77,1	6,7	9
Toplam	689	207	23,6	342

Kaynak: TÜİK,HİA

İstihdam

2011 yılı verilerine göre bölge istihdam oranı % 47,3'tür. Her 100 erkekten 67'si her 100 kadından 28'i çalışmaktadır. Erkek istihdam oranı % 65,1 olan Türkiye ortalamasından 1,8 puan yüksek, kadın istihdam oranı % 25,6 olan Türkiye ortalamasından 2,3 puan yüksektir. Diğer bir ifade ile bölge istihdam oranı Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Grafik 4. Cinsiyete Göre İstihdam Oranı,TRA1,%,2011

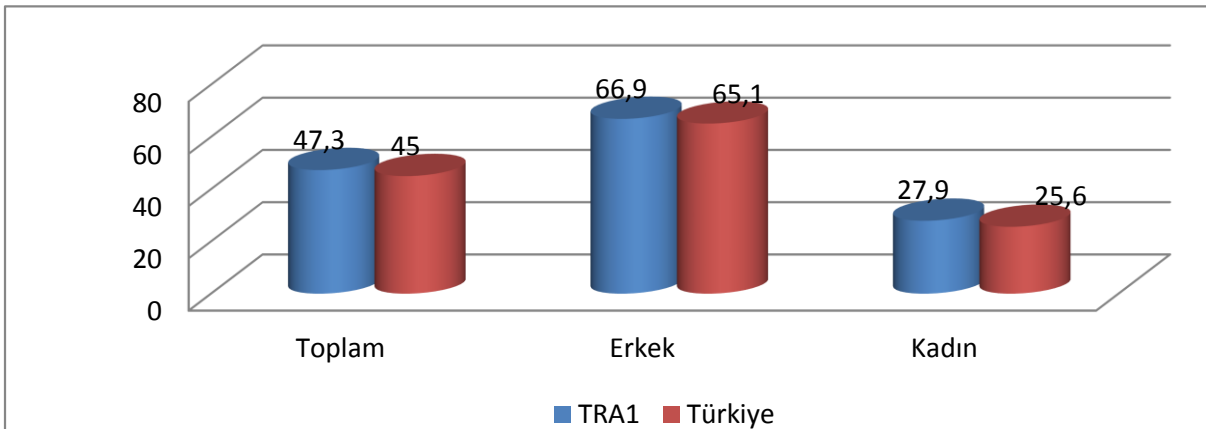

Kaynak:TÜİK,HİA

Eğitim seviyesi ile istihdam arasında pozitif bir ilişki vardır. Eğitim seviyesi yükseldikçe istihdam oranları bölgede de yükselmektedir. Eğitim düzeyi ve istihdam arasındaki pozitif ilişki özellikle

kadınlarda daha belirgindir. Okuryazar olmayanlarda % 30,1 olan istihdam oranı, lise altı eğitimlilerde % 46,6'ya, lise ve dengi okul mezunlarında % 53,2'e yükseköğretim mezunlarında % 77,1'e yükselmektedir. Kadınlarda okuryazar olmayanlarda % 28,2 olan istihdam oranı 31,8 puan artarak yükseköğretim mezunlarında % 60'a yükselmektedir. Erkeklerde okuryazar olmayanlarda % 39,1 olan istihdam oranı, lise altı eğitimlilerde % 65,4'e, lise ve dengi okul mezunlarında % 69,6'ya, yükseköğretim mezunlarında % 86,1'e yükselmektedir.

Grafik 5. Eğitim Durumuna Göre İstihdam Oranı,TRA1,%,2011

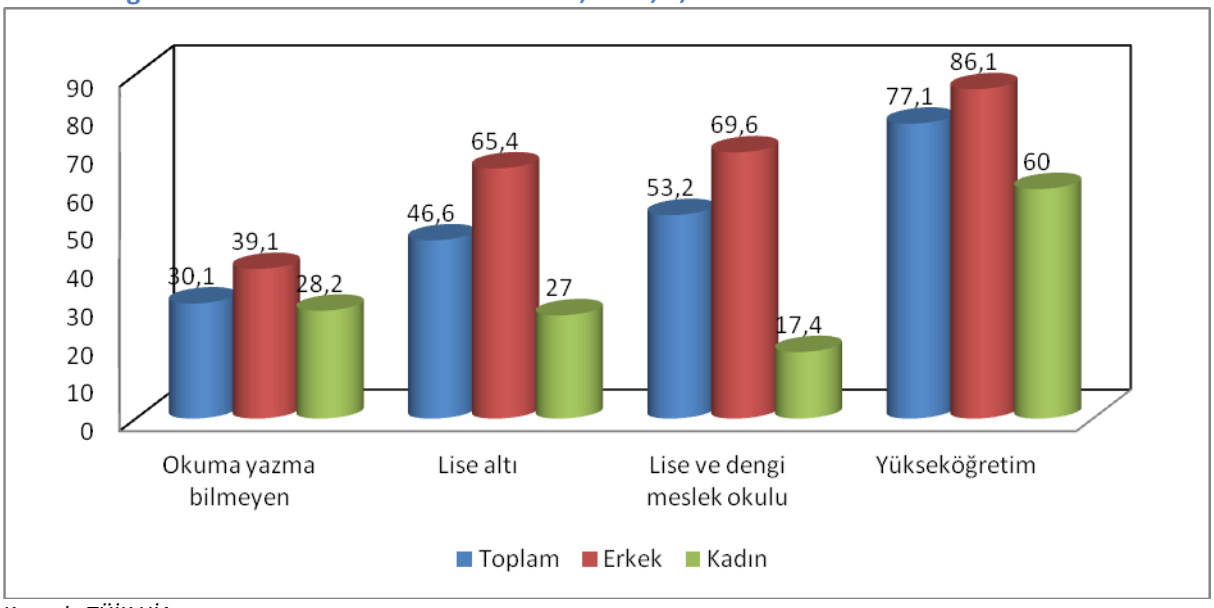

Kaynak: TÜİK,HİA

Türkiye ortalamasında kadınların çoğunluğu tarım dışı sektörlerde çalışırken, (kadın istihdamının % 57,8'si) , bölgede durum bunun tam tersidir. Kadınların % 75,3'ü tarımda çalışmaktadır. Bölge istihdamında hakim sektör tarımdır. Çalışanların % 48,5'i tarım sektöründe çalışmaktadır. Bu oran Türkiye ortalaması olan % 25,5'in çok üzerindedir. Erkeklerin çoğunluğu % 62,9 tarım dışı sektörlerde çalışmakla birlikte, oran Türkiye ortalaması olan % 81,3'ün çok altındadır. Erkeklerin % 37,1'i tarımda çalışmakta iken bu oran Türkiye ortalamasının 18,4 puan üzerindedir.

Grafik 6. İstihdamın Cinsiyete Göre Tarım ve Tarım Dışı Dağılımı,TRA1,%,2011

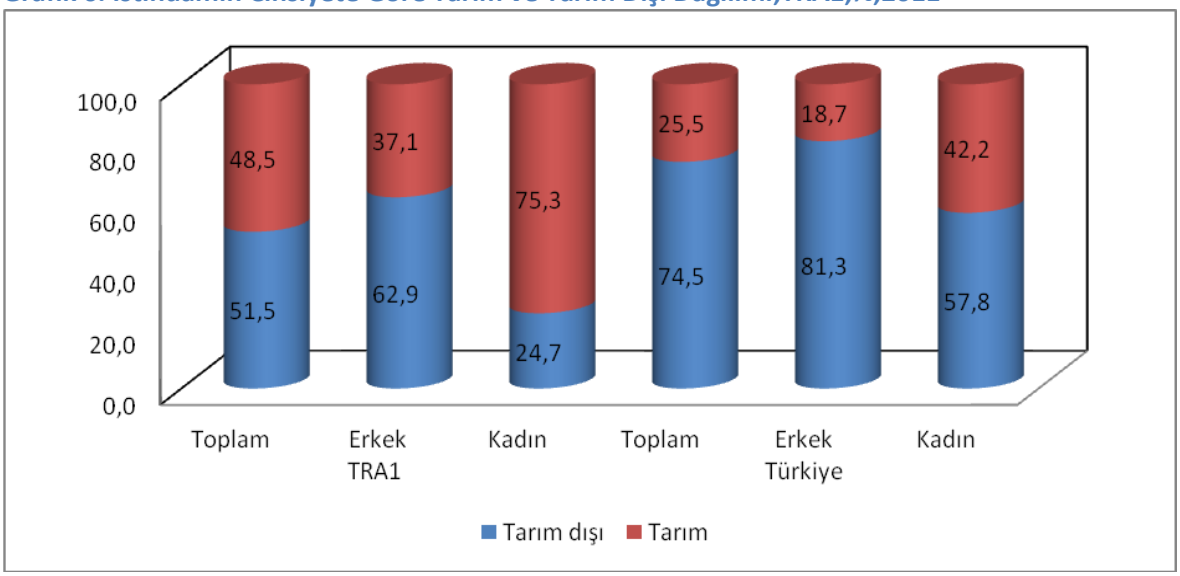

Kaynak:TÜİK,HİA

Bölge istihdamının % 9,8'ini okuma yazma bilmeyenler oluştururken, % 60,1'ini de lise altı eğitimliler oluşturmaktadır. Lise ve dengi okul mezunlarının istihdamdaki oranı % 18,4, yükseköğretim mezunlarının oranı da % 11,7'dir.

Tablo 4. Eğitim Seviyesi ve Sektörlere Göre İstihdam,TRA1,Bin kişi,2011

	Okuma yazma bilmeyen	Lise altı	Lise ve dengi meslek okulu	Yükseköğretim	Toplam
Tarım	30	118	9	1	158
Sanayi	1	27	12	2	42
Hizmet	1	51	39	35	126
Toplam	32	196	60	38	326

Kaynak: TÜİK,HİA

Bölgede düşük eğitim seviyesinde olanlar ağırlıklı olarak tarım sektöründe çalışmaktadır. Okuma yazma bilmeyenlerin neredeyse tamamı (% 93,8) tarım sektöründe çalışırken, lise altı eğitimlilerin de % 60,2'si tarım sektöründe çalışmaktadır. Buna karşın lise ve yüksek eğitimlilerin tercih ettikleri sektör hizmet sektörüdür. Lise ve dengi meslek okul mezunlarının % 65'i, yükseköğretim mezunlarının da % 92,1'i hizmet sektöründe çalışmaktadır. Bu oranlar eğitim seviyesinin tercih edilen sektörde ne derece etkili olduğunu göstermektedir. Bu oranlardan yola çıkarak genelleme yaparsak eğitim seviyesi yükseldikçe tarımdan sanayiye, sanayiden hizmet sektörüne doğru istihdam oranı artmaktadır diyebiliriz.

Grafik 7. Eğitim Durumuna Göre Sektörel İstihdam,TRA1,%,2011

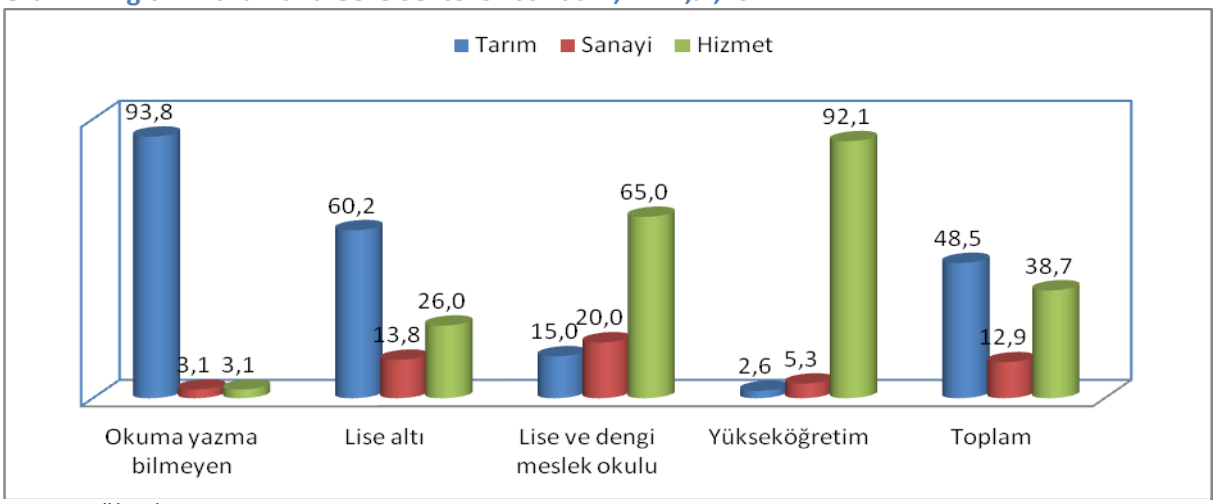

Kaynak: TÜİK,HİA

En yüksek istihdam oranı her iki cinsiyette de 25-34 ve 35-54 yaş gruplarındadır ve cinsiyetler arası fark çok fazladır. Bu yaş gruplarında erkeklerdeki istihdam oranı kadınların istihdam oranından 2 katından fazladır. Bu yaş gruplarını 20-24 yaş grubu takip etmektedir.

Tablo 5.Yaş Gruplarına Göre İstihdam Oranı,TRA1,%, 2011

	15-19	**20-24**	**25-34**	**35-54**	**55+**	**Toplam**
Toplam	23,7	42,3	62,1	60,4	27,9	43,3
Erkek	32	60,8	84,4	85,3	40,4	60,6
Kadın	16,1	25,6	37	35,3	16,8	26,2

Kaynak: TÜİK,HİA

Toplam çalışanların % 43,6'sı ücretli veya yevmiyeli, % 28,5'i işveren veya kendi hesabına çalışmaktadır. Tarım sektörünün hâkimiyeti ücretsiz aile işçiliğini de beraberinde getirmektedir. Bölgede çalışanların % 27,9'u ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadır. Erkeklerin % 52,8'i ücretli veya yevmiyeli, % 34,1'i işveren veya kendi hesabına, % 13,1'i ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadır. Kadınların % 63,5'i ücretsiz aile işçisi, % 20,8'i ücretli veya yevmiyeli , % 15,6'sı işveren veya kendi hesabına çalışmaktadır.

Grafik 8.İşteki Duruma Göre İstihdam,TRA1,%,2011

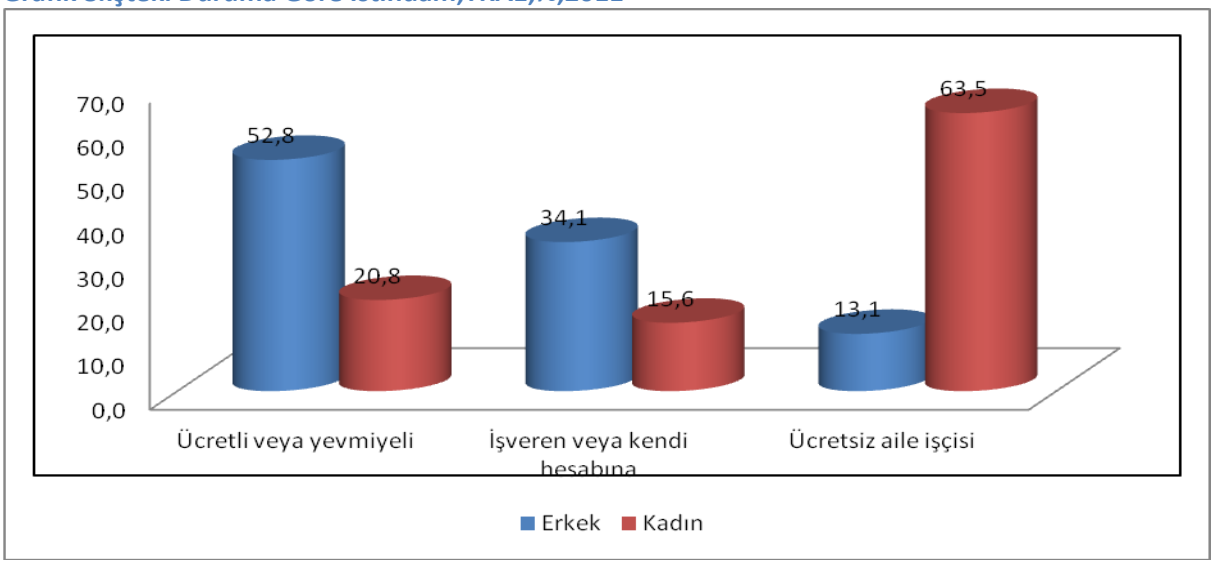

Kaynak: TÜİK,HİA

İşteki durum ve istihdamın sektörel dağılımı cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Erkeklerin yarısından fazlası ücretli veya yevmiyeli olarak çalışırken, bu oran kadınlarda % 20,8'e gerilemektedir. Buna karşın ücretsiz aile işçisi olarak çalışan erkeklerin oranı % 13,1 iken, bu oran kadınlarda % 63,5'e çıkmaktadır. Ücretsiz aile işçilerinin çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Diğer taraftan erkeklerin % 34,1'i işveren veya kendi hesabına çalışırken, bu oran kadınlarda % 15,6'ya kadar gerilemektedir.

Tablo 6. İşteki Duruma Göre İstihdam,TRA1,Bin kişi,2011

	Tarım	Sanayi	Hizmet	Toplam
		ERKEK		
Ücretli veya yevmiyeli	4	31	86	121
İşveren veya kendi hesabına	54	5	19	78
Ücretsiz aile işçisi	27	0	2	29
Toplam	85	36	107	228
		KADIN		
Ücretli veya yevmiyeli	0	3	17	20
İşveren veya kendi hesabına	12	1	2	15
Ücretsiz aile işçisi	61	0	0	61
Toplam	73	4	19	96

Kaynak: TÜİK,HİA

Erkek istihdamında hakim sektör hizmet sektörüdür. Çalışan her 100 erkekten 47'si hizmet sektöründedir. İkinci sırada % 37,3 ile tarım sektörü yer almaktadır. Kadın istihdamında hakim sektör, tarımdır. Çalışan her 100 kadından 76'sı tarım sektöründe çalışmaktadır. İkinci sırada % 19,8 ile hizmet sektörü yer almaktadır.

Toplam istihdamın % 12,3'ü sanayi sektöründedir. Lise altı eğitimlilerin istihdamdaki oranı % 46,6 iken, sanayi sektöründe çalışanların % 69,9'unu lise altı eğitimliler oluşturmaktadır. Sanayi sektöründe çalışanların % 18,4'ü lise ve dengi okul mezunu, % 11,7'si de yükseköğretim mezunudur.

Kayıtdışı İstihdam

Bölge istihdamının % 56,3'ü kayıt dışındadır. Bölge kayıt dışı çalışma oranları itibariyle Türkiye ortalamasından % 14,3 daha fazladır. Bölge tarımdışı çalışma oranı % 51,5 ile Türkiye ortalamasını % 23 daha azdır. Diğer taraftan bölge tarımda çalışma oranı % 48,5 ile Türkiye ortalamasından % 23 daha fazladır. Tarımın payının yüksekliği kayıtdışı çalışma oranlarını yükseltmektedir.

Grafik 9. Türkiye ve TRA1 Tarım ve Tarımdışı Çalışma Oranı,%, 2011

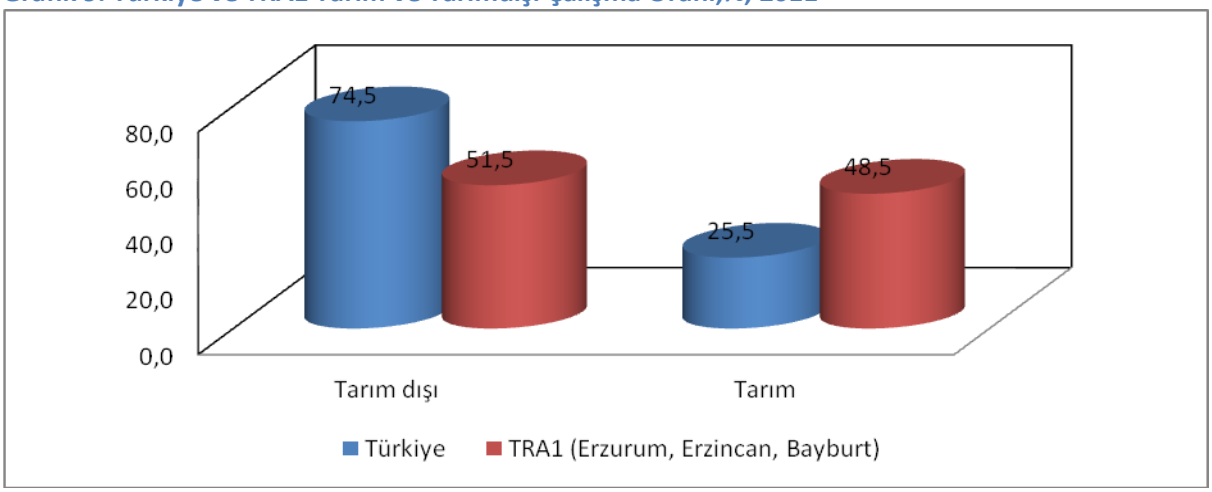

Kaynak: TÜİK,HİA

Bölgede kayıt dışı çalışma oranının en fazla olduğu sektör % 89,9 ile tarım sektörüdür. Sanayi sektöründe % 39 olan kayıt dışı çalışma oranı hizmet sektöründe % 19,8'dir. Sanayi ve tarım sektöründe kayıt dışı çalışma oranı Türkiye ortalamasından yüksektir. Bunun nedeni sanayi sektöründe çalışanların daha düşük eğitimli olmasıdır. Buna karşılık hizmet sektöründe çalışanların eğitim seviyelerinin yüksekliği hizmet sektörü kayıt dışılık oranının Türkiye ortalamasından düşük olmasına yol açmaktadır.

Grafik 10. Türkiye ve TRA1 Sektörel Kayıt Dışı Çalışma Oranı,%,2011

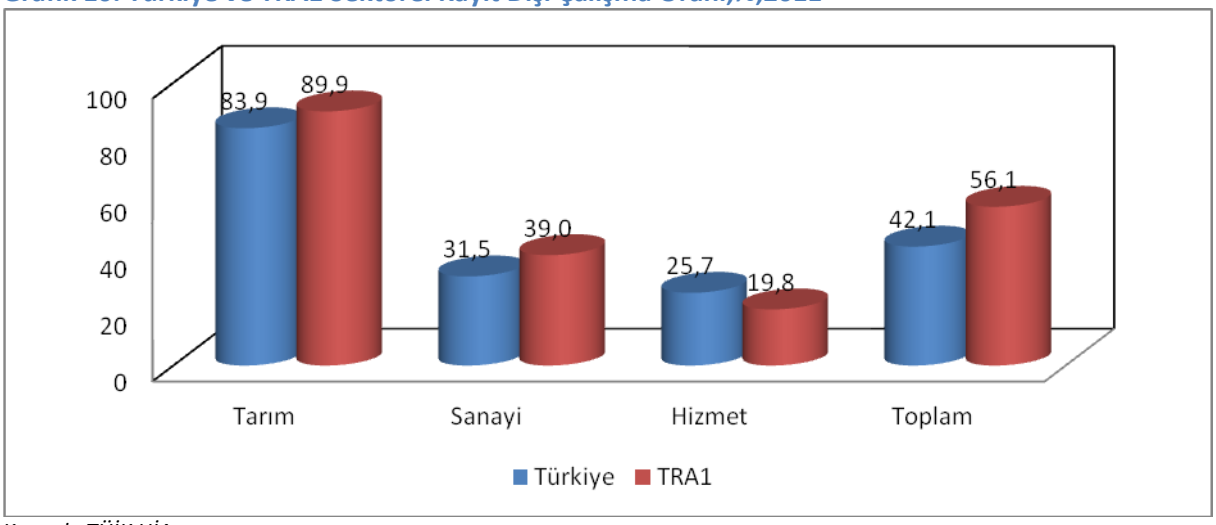

Kaynak: TÜİK,HİA

Bölgede tarım sektöründe çalışan kadınlarda kayıt dışı istihdam oranı erkeklerin kayıt dışı oranının iki katından fazladır. Erkeklerde % 37,1 olan tarımda çalışan kayıt dışı çalışma oranı kadınlarda % 75,3'e yükselmektedir. Bunun asıl nedeni kadınların büyük oranda ücretsiz aile işçisi olarak çalışmasından kaynaklanmaktadır. Tarım dışında çalışan erkeklerin % 62,9'u, kadınların da % 24,7'si kayıt dışı çalışmaktadır.

Grafik 11. Tarım ve tarım dışı sektörlerde cinsiyete göre kayıt dışı istihdam oranı,TRA1,%,2011

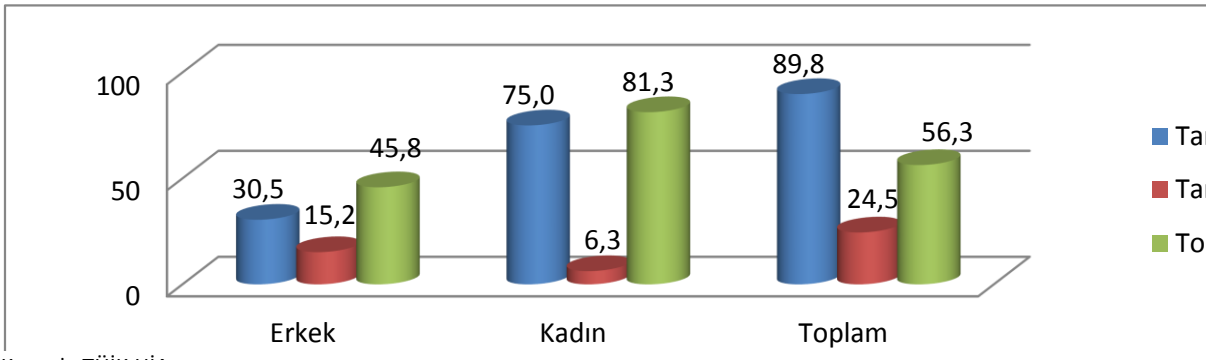

Kaynak: TÜİK,HİA

Kayıt dışılık ile eğitim arasında negatif ilişki vardır. Eğitim seviyesi yükseldikçe kayıt dışı çalışma azalmaktadır. Kayıt dışılıkta özellikle cinsiyetler arasında çok büyük farklılık vardır. Erkeklerde % 45,9 olan kayıt dışı çalışma oranı kadınlarda % 82,1'e yükselmektedir.

Grafik 12. Eğitim Durumuna Kayıt dışılık,TRA1,%,2011

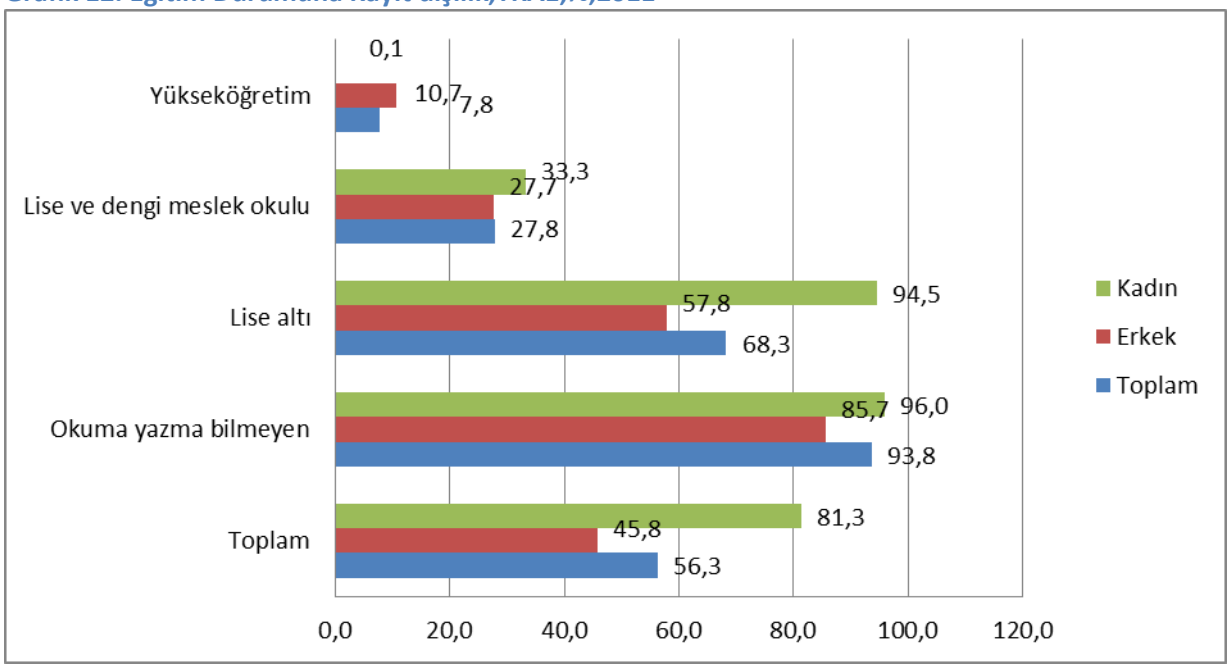

Kaynak: TÜİK,HİA

Bölgede en yüksek kayıt dışılık oranı % 54,7 ile lise altı eğitimli kadınlardadır. Bu eğitim seviyesinde erkeklerde kayıt dışı çalışma oranı % 35,4'dür. Cinsiyetler arası fark lise altı eğitimlilerde en yüksek noktaya ulaşmaktadır. Okuma yazma bilmeyen kadınların kayıt dışılık oranı % 25,3, erkeklerin % 2,6'dır. En düşük kayıt dışı çalışma oranı % 0,9 ile yükseköğretim mezunlarındadır. Bu eğitim seviyesinde erkeklerin kayıt dışılık oranı % 1,3, buna karşın kadınların kayıt dışılık durumu bulunmamaktadır.

Yıllar itibariyle kayıt dışılıkta iyileşme vardır. Tüm Türkiye'de kayıt dışılıkla yapılan mücadele bölgede de kendini göstermiş ve 2004 yılında % 76,5 olan kayıt dışı çalışma oranı, 2011 yılında % 56,3'e gerilemiştir.

Grafik 13. İşteki Duruma Göre Kayıt dışılık Oranı,TRA1,%,2011

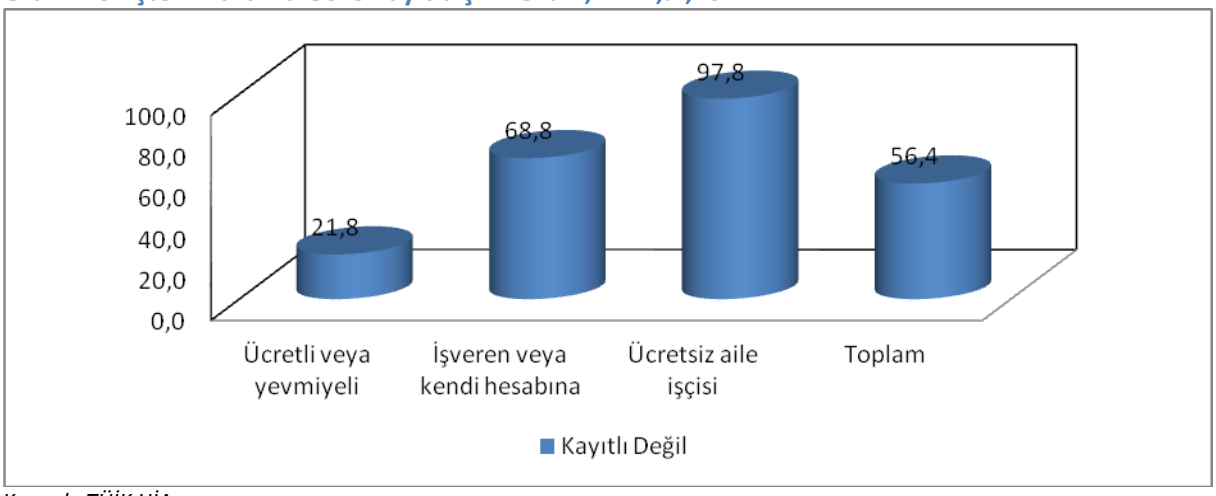

Kaynak: TÜİK,HİA

En düşük kayıt dışı istihdam oranı ücretli ve yevmi yeli olarak çalışanlardadır. Ücretli veya yevmi yeli çalışanların % 21,8'i kayıt dışı istihdam edilmektedir. İşveren ve kendi hesabına çalışanlarda kayıt dışı çalışma oranı % 68,8'dir. Ücretsiz aile işçisi olarak çalışanlarda kayıt dışılık oranı % 97,8'e kadar çıkmaktadır, bu oran gösteriyor ki ücretsiz aile işçisi olarak çalışan her 100 kişiden 98'i kayıt dışıdır.

Genç İstihdamı

Bölgede 113 bini kadın, 102 bini erkek olmak üzere 215 bin genç[7] bulunmaktadır. Bu nüfusun 175 bini kurumsal olmayan nüfus içerisindedir. Gençlerin 57 bini istihdamda yer almaktadır. Gençlerin istihdam oranı % 32,6'dır. Genç erkeklerin istihdam oranı genç kadınların istihdam oranından yüksek olmakla birlikte, aradaki fark toplam nüfustaki farktan daha da yüksektir. Genç erkeklerin istihdam oranı % 46,4, genç kadınların istihdam oranı % 20,9'dur.

Gençlerin en fazla çalıştıkları sektör tarımdır. Her çalışan gencin % 52,6'sı tarım sektöründedir. İkinci sırada % 33,3'ü ile hizmet ve % 14 ile sanayi sektörleri takip etmektedir. Gençlerde de cinsiyetler arası çalışılan sektörler farklıdır. Genç kadınların % 73,7'si tarım sektöründe çalışırken, genç erkeklerin çoğunluğu tarım ve hizmet sektöründe çalışmaktadır. Genç erkek istihdamında tarım ve hizmet sektörleri birbirine çok yakın orandadır. Bölgenin ulaşım olanakları ve iklim koşulları nedeniyle sanayisi gelişmemiştir.

[7] Genç nüfus: 15-24 yaş grubu , TÜİK

Grafik 14. Gençlerin Çalıştıkları Sektörler,TRA1,%,2011

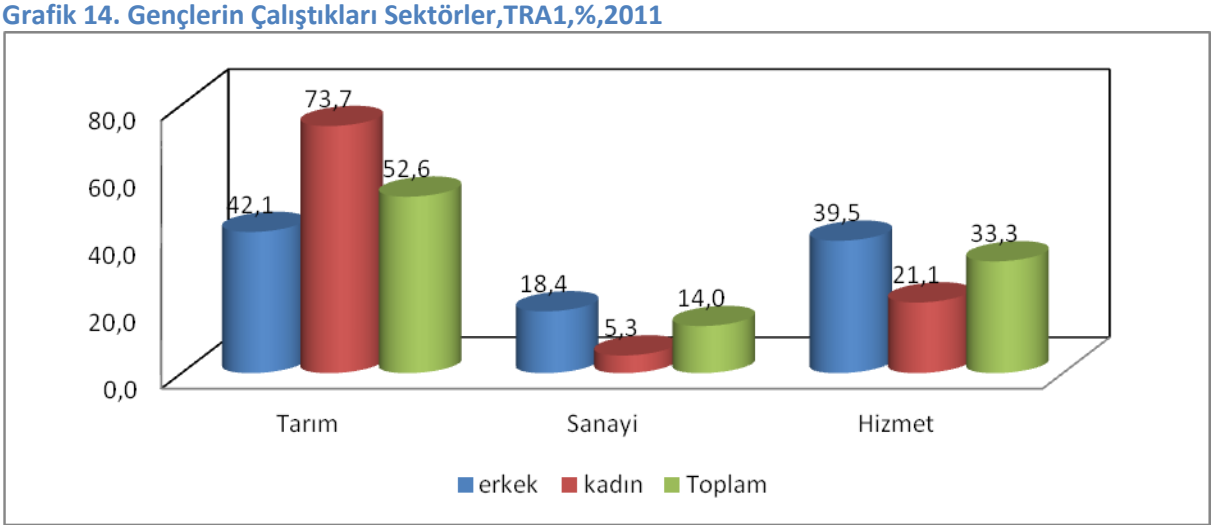

Kaynak: TÜİK,HİA

Genç erkeklerin % 52,6'sı ücretli ve yevmiyeli , % 42,1'i ücretsiz aile işçi , % 5,3'ü işveren veya kendi hesabına çalışanlar, genç kadınların da % 68,4'ü ücretsiz aile işçisi , % 26,3'ü ücretli veya yevmiyeli, % 5,3'ü işveren veya kendi hesabına çalışanlardır. Çalışan gençlerin % 69,8'i okuma yazma bilmeyen ve lise altı eğitimlidir.Çalışan gençlerin % 28,8'i lise ve dengi meslek okul , % 57,6'sı yükseköğretim mezunudur. Düşük eğitim seviyesi ve tarım sektörü kayıtdışılığı da beraberinde getirmektedir. Gençlerin % 71,9'u kayıt dışı çalışmaktadır. Kayıt dışılık % 2,4 ile en düşük yükseköğretim mezunlarındadır. Gençlerin sadece 28,1'i sosyal güvenlik kurumuna kayıtlıdır. Bu da bölge gençlerinin büyük oranda kayıt dışı çalıştırıldığını göstermektedir.

İşsizlik

Bölge toplam işsizlik oranı % 6,3, erkek işsizlik oranı % 7,6, kadınlarda % 3,1'dir.Bölgenin en düşük işsizlik oranı % 1,6 ile okuma yazma bilmeyenlerde iken bunu % 5,9 ile lise altı eğitimliler izlemektedir. Lise ve dengi okul mezunlarında % 9,4 olan işsizlik oranı yükseköğretim mezunlarında % 6,7'dir. Diğer bir ifade ile en yüksek işsizlik oranı lise ve dengi okul eğitim seviyesindedir. Bölgede dikkat çeken istatistik, en yüksek işsizlik oranı olan lise ve dengi okul ile ikinci sırada bulunan yükseköğretim seviyesinde işsizlik oranını yükselten kadınların işsizlik oranıdır. Bölgenin en yüksek işsizlik oranı % 15 ile lise ve dengi okul eğitimli kadınlardadır.

Grafik 15. Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Oranı,TRA1,%,2011

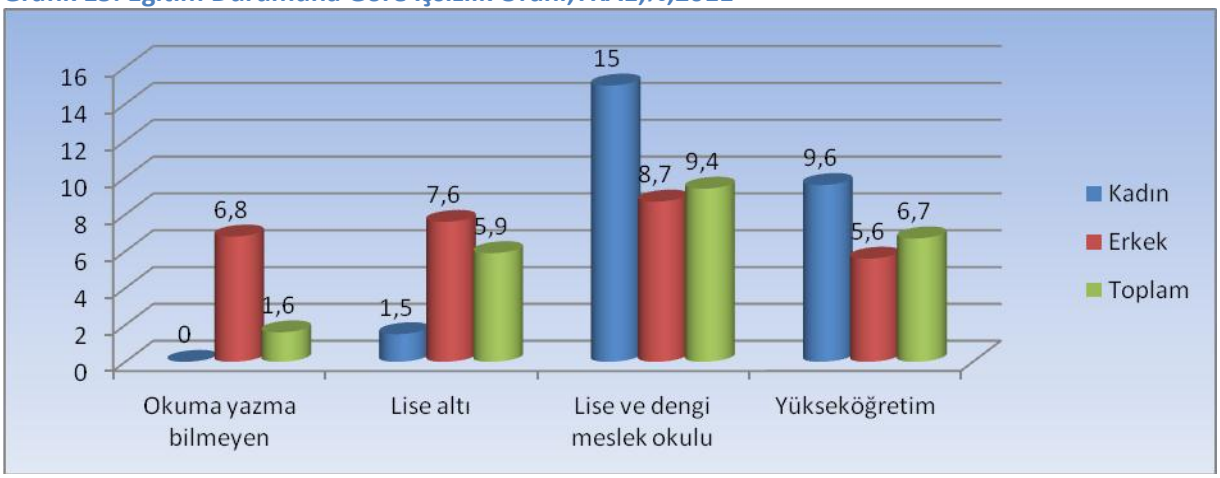

Kaynak: TÜİK,HİA

En yüksek işsizlik oranı hem erkeklerde hem de kadınlarda 20-24 yaş grubundadır. Bu yaş grubunda % 15,2 olan işsizlik oranı, erkeklerde % 17,1, kadınlarda ise % 10,8'dir. Bölgedeki en yüksek işsizlik oranı da 20-24 yaş grubu erkeklerdeki işsizlik oranıdır. 20-24 yaş grubunu % 8,3 ile 15-19 yaş grubu takip etmektedir. Bu grupta erkeklerde işsizlik oranı % 12 ile % 0,6 olan kadınlar işsizlik oranının yaklaşık 20 katıdır.

Grafik 16. Yaş Gruplarına Göre İşsizlik Oranı,TR83, %, 2011

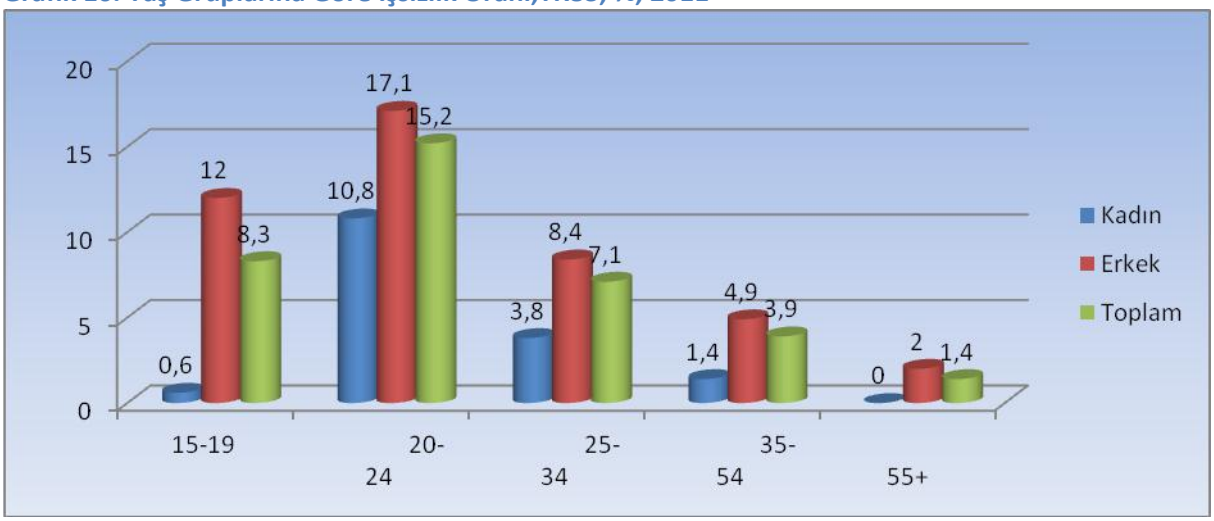

Kaynak: TÜİK,HİA

Bölgenin eğitim düzeyine paralel olarak işsizlerin çoğunluğu (% 59,1) lise altı eğitimlidir. Lise altı eğitimlilerin neredeyse tamamı (% 92) daha önce çalışırken işsiz kalmıştır. Buna karşılık yüksek okul mezunlarının yarısını ilk kez iş arayanlar oluşturmaktadır.

Tablo 7. Daha Önce Çalışılan Faaliyete Göre İşsizlerin Eğitim Durumu,TRA1, Bin kişi, 2011

	Tarım	Sanayi	Hizmet	İlk kez iş arayanlar	Toplam
Okur yazar değil	0	0	0	0	1
Bir okul bitirmeyen	0	0	0	0	1
İlkokul	1	3	2	0	6
Orta veya dengi meslek okul	0	1	1	0	2
Genel lise	0	1	2	1	3
Lise dengi meslek okul	0	0	1	1	3
Yüksek okul veya fakülte	0	0	1	1	3
İlköğretim	0	1	1	1	3
Toplam	**2**	**7**	**8**	**5**	**22**

Kaynak: TÜİK,HİA

Bölgedeki işsizlerin % 23'ü ilk kez iş aramaktadır. Kadın işsizlerin içinde ilk kez iş arayan kadın oranının yüksekliği dikkat çekmektedir. Kadın işsizlerin % 33,3'ü ilk kez iş aramaktadır. Bu oran erkeklerde % 21'dir.

Tablo 8. İş arama sürelerine göre ilk kez iş arayanlar, TRA1, Bin kişi, 2011

	Erkek	Kadın	Toplam
1 yıldan az	13	1	14
1 yıl ve daha çok	5	1	6
Toplam ilk kez iş arayan	1	1	2
Toplam işsiz	19	3	22

Kaynak: TÜİK,HİA

Bölgede toplam işsizlerin % 31,8'i bir yıldan daha çok süredir iş aramaktadır. Cinsiyetler arasında iş arama süreleri hem ilk kez iş arayanlarda hem de işi varken işsiz kalanlarda farklılaşmaktadır. İlk kez iş arayan kadınların işsizlik süreleri erkeklerden daha uzundur. İşgücü piyasasına ilk kez girmek isteyen kadınların % 33,3'ü bir yıldan fazla süredir iş ararken, erkeklerde bu oran % 26,3'tür.

Grafik 17. İlk Kez İş Arayanların İş Arama Sürelerine Göre Dağılımı,TRA1,%,2011

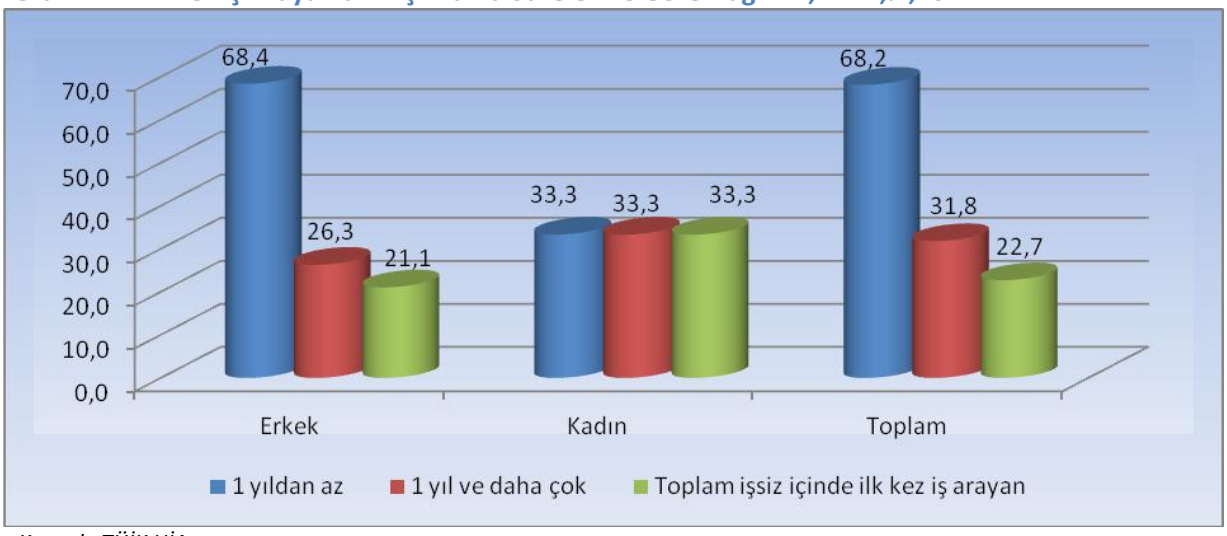

Kaynak: TÜİK,HİA

Eğitim düzeyine göre de iş arama süreleri farklılaşmaktadır. Lise altı eğitimlilerin verilen kayıt dışı çalışmayı daha çok kabul etmeleri, işsizlik sürelerinde de etkili olmaktadır. Lise altı eğitimlilerin % 75'i bir yıldan daha az sürede iş bulurken, yüksek eğitimlilerin yaklaşık % 33,3' ü bir yıldan fazla süredir iş aramaktadır.

Tablo 9. Eğitim Düzeyine Göre İş Arama Süreleri, TRA1, Bin kişi, 2011

	1 yıl yıldan az	1 yıl ve daha çok	Bekleyen	Toplam
		TOPLAM		
Okuma yazma bilmeyen	0	0	0	**1**
Lise altı	9	3	0	**12**
Lise ve dengi meslek okulu	4	2	0	**6**
Yükseköğretim	1	1	0	**3**
Toplam	**14**	**7**	**1**	**22**
		ERKEK		
Okuma yazma bilmeyen	0	0	0	**1**
Lise altı	8	3	0	**11**
Lise ve dengi meslek okulu	4	1	0	**5**
Yükseköğretim	1	1	0	**2**
Toplam	**13**	**5**	**0**	**19**
		KADIN		
Okuma yazma bilmeyen	0	0	0	0
Lise altı	0	0	1	**1**
Lise ve dengi meslek okulu	1	0	0	**1**
Yükseköğretim	0	1	0	**1**
Toplam	**1**	**1**	**0**	**3**

Kaynak: TÜİK,HİA

Genç İşsiz

Bölge işsizlerinin % 36'4 ünü gençler oluşturmaktadır. İşsizlik oranı genç nüfusta % 11,7'dir. 25 yaş ve üzeri nüfustaki işsizlik oranı ise sadece % 4,1'dir.

Tablo 10.Genç ve Yetişkinlerin İşgücü Durumu, TRA1, Bin kişi, 2011

	Nüfus	İstihdam	İssiz	İşgücü	İşgücü dışı nüfus	İstihdam oranı %	İşsizlik oranı %	İşgücüne katılma oranı %
15-24 yaş	174	57	8	66	110	33	11,7	37,9
25+ yaş	514	269	14	282	232	50,1	4,1	52,7
Toplam	688	326	22	348	342	43,3	7,2	49,7

Genç işsizlik oranı cinsiyet arasında çok büyük farklılık göstermemektedir. Erkeklerde % 12,1, kadınlarda % 11,7'dir. İşgücü piyasasına ilk kez girecek olan genç nüfus işsiz gençlerin % 37,5'idir. Genç işsizlerin çoğunluğu (% 62,5) daha önce bir işte çalışmış olup da işini kaybeden gençlerden oluşmaktadır. Gençlerin büyük çoğunluğu çalıştıkları sektörlere bağlı olarak hizmetler sektöründe çalışırken işsiz kalmıştır.

Grafik 18. Eğitim Durumuna Göre İşgücü Dışında Bulunma oranı,TRA1,%,2011

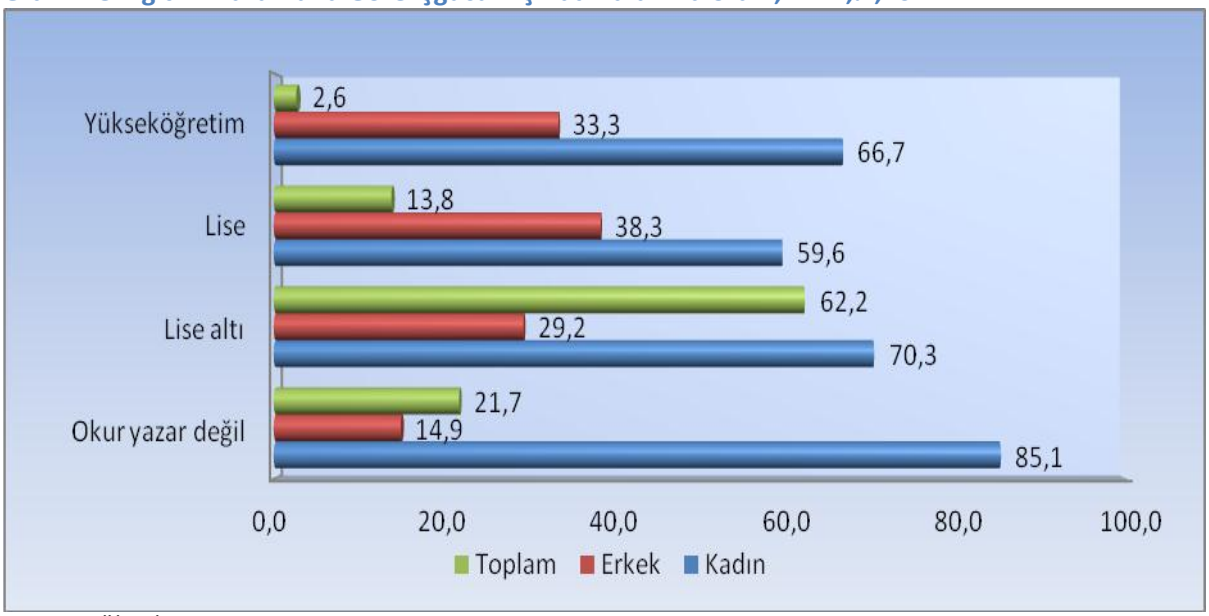

Kaynak: TÜİK,HİA

Cinsiyet ve eğitim düzeyine göre işgücü dışında bulunma oranı ve nedeni farklılaşmaktadır. İşgücü dışında bulunma oranı en yüksek okuma yazma bilmeyen kadınlardadır. Yüksek eğitimli kadınların % 66'7 si, erkeklerin % 33,3'ü işgücü dışındadır. Cinsiyetler arası fark 33,4 puandır. Farkın en yüksek olduğu grup okuma yazma bilmeyenlerdir. Burada ise fark 70,2'ye kadar çıkmaktadır.

Tablo 11. İşgücü Dışında Bulunma Nedeni, TRA1, Bin kişi, 2011

	Erkek	Kadın	Toplam
İş bulma ümidi yok	6	3	9
İş aramayıp çalışmaya hazır olan	4	9	13
Mevsimlik çalışan	0	1	1
Ev işleri ile meşgul	0	156	156
Öğrenci(eğitim-öğretim)	32	27	59
Emekli	25	1	26
Özürlü yaşlı veya hasta	24	38	62
Ailevi ve kişisel nedenler	1	9	10
Diğer	3	2	5
Toplam	95	246	341

Kaynak: TÜİK,HİA

İşgücü dışında bulunma nedenlerinde kadınlarda ilk sırada % 63,4 ile ev işleri ile meşgul olma yer alırken, erkeklerde % 33,7 ile öğrenciler yer almaktadır. Kadınlarda ikinci sırada 15,4 ile özürlü yaşlı veya hastalar yer alırken, erkeklerde ikinci sırada % 26,3 ile emekliler yer almaktadır. Diğer dikkat çeken istatistik ise kadınlarda emeklilik ile mevsimlik çalışanların oranı yok denecek kadar azdır.

Grafik 19. Nedene ve Cinsiyete Göre İşgücü Dışında Bulunma Oranı,TRA1,%,2011

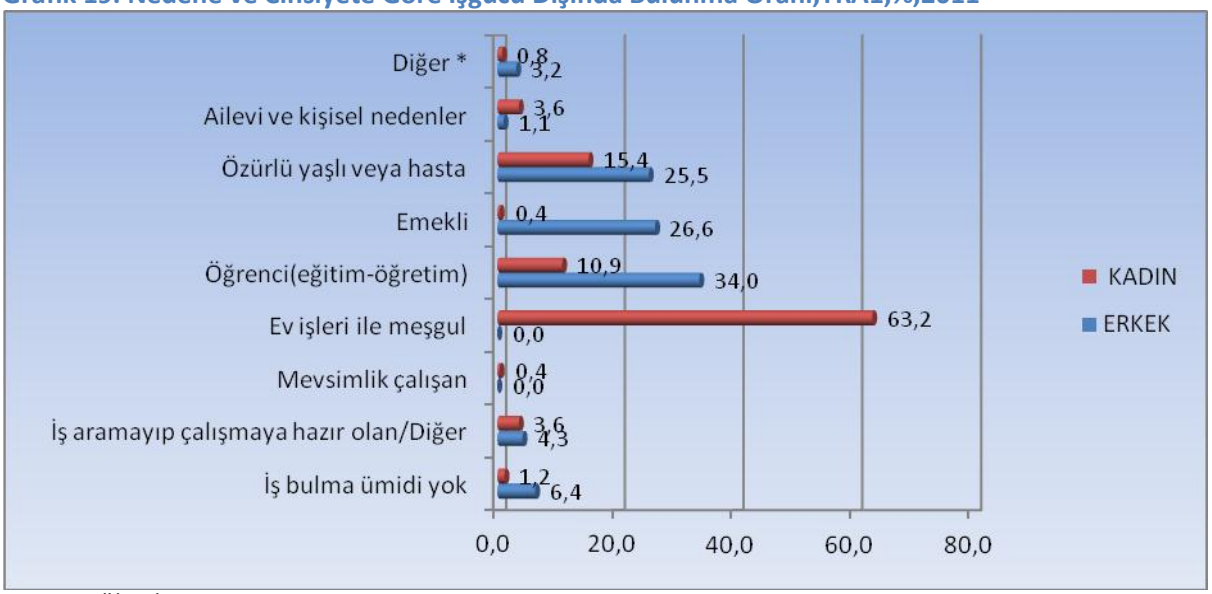

Kaynak: TÜİK,HİA

İşgücü Dışındaki Genç Nüfus

Bölgedeki 174 bin gencin 57 bini çalışmakta, 8 bini de iş aramaktadır. 109 bin genç de işgücü dışındadır. İşgücü dışı nüfusun % 51'ini genç nüfus oluşturmaktadır. İşgücü dışındaki gençlerin % 52,3'ü (57 bin genç) eğitim ve öğretim hayatına devam etmektedir.

Erkeklerde işgücü dışında bulunma nedeninin başında eğitim ve öğretime devam etme yer alırken kadınlarda ev işleri ile meşgul olma ilk sıradadır. İşgücü dışındaki genç erkeklerin % 81,2'si, genç kadınların da % 36,6'sı eğitim ve öğretimlerine devam etmektedir. Genç kadınların % 50,7'si de ev işleri ile meşgul olduklarından işgücü dışındadırlar.

İŞKUR'A KAYITLI İŞGÜCÜ GÖSTERGELERİ

Bu kısımda İŞKUR istatistiklerinden yararlanarak ilin işgücü piyasası değerlendirilmiştir. İŞKUR istatistikleri sadece İŞKUR' a kayıtlı kesim itibariyle mevcut olmasına rağmen bu veri seti il bazında cinsiyet, yaş, eğitim gibi kayıtlı işsizlerin özelliklerini ve açık işlerin sektörel dağılımı gibi özellikleri içermesi açısından önemli göstergelerdir.

Erzurum'da 2012 yılı sonunda kayıtlı işsiz sayısı 20.899 kişidir. Kayıtlı işsizlerin % 73'ü erkek, % 27'si kadındır. Kayıtlı işsizlerin cinsiyet dağılımları Türkiye dağılımından farklılık göstermektedir. Türkiye ortalamasında erkeklerin payı % 62, kadınların payı ise % 38'dir

Tablo 12. Kayıtlı İşsizlerin Yaş Grupları ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2012

	ERZURUM			TÜRKİYE		
Yaş grupları	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**
15-19	564	277	841	50288	32115	82403
20-24	3615	1671	5286	274705	199468	474173
25-29	3650	1330	4980	313831	211007	524838
30-34	2758	925	3683	258215	170357	428572
35-39	1860	619	2479	191732	130176	321908
40-44	1385	415	1800	149106	96750	245856
45-49	813	185	998	114151	55503	169654
50-54	367	88	455	46710	26124	72834
55-59	139	47	186	22494	10309	32803
60-64	76	35	111	8248	4391	12639
65+	48	32	80	4142	2440	6582
Toplam	15275	5624	20899	1433621	938641	2372262

Kaynak: İŞKUR

İŞKUR'un 2012 İstatistiklerine göre ilde en yüksek kayıtlı işsiz 20-24 yaş grubundadır. Kayıtlı işsizlerin % 25,3'i bu yaş grubundadır. 20-24 yaş grubunu % 23,8 ile 25-29 yaş grubu takip etmektedir. Yaş artıkça kayıtlı işsiz sayısı azalmaktadır. 20-34 yaş grubundaki kayıtlı işsizler, Türkiye toplamında olduğu gibi, ildeki toplam işsizlerin dörtte üçünü oluşturmaktadır. Kayıtlı işsizlerin yaş gruplarına göre dağılımında İl ve Türkiye toplamının genel olarak birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 13. Kayıtlı İşsizlerin Eğitim Durumu ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2012

	ERZURUM			TÜRKİYE		
Eğitim durumu	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**
Okur-yazar değil	172	294	466	21759	23216	44975
Lise altı	7393	1767	9160	775745	393230	1168975
Ortaöğretim	5597	2091	7688	417795	294049	711844
Yüksek okul	2113	1472	3585	218322	228146	446468
Toplam	15275	5624	20899	1433621	938641	2372262

Kaynak: İŞKUR

İlin eğitim seviyesi Türkiye ortalamasından daha düşük olmasına rağmen, kayıtlı işsizlerin dağılımında lise mezunlarının payı Türkiye ortalamasından daha yüksektir. İlde lise altı eğitimlilerinin kayıtlı işsiz içindeki payı % 46,1 ile % 48,0 olan Türkiye toplamının altında iken, lise mezunlarının payı % 36,8 ile % 31 olan Türkiye toplamından daha yüksektir. İlde yüksekokul mezunlarının payı ise % 17,2 ile % 15,1 olan Türkiye ortalamasının üzerindedir.

İlde toplam işsizlerin içinde kadının payı Türkiye ortalamasından 11,2 puan daha düşüktür. Cinsiyetler arası dağılımda iki cinsiyet arasındaki en belirgin fark lise altı eğitimlilerdedir. Erzurum'da lise altı eğitimli kayıtlı işsizlerin içinde kadınların oranı % 19,3'tür, bu oran Türkiye'de 32,6'dır. Mezunları kayıtlı işsizler içinde % 30,3 olan kadın işsiz oranı, Türkiye'de % 39,7'dir. Erzurum'da Okuryazar olmayan işsizler içinde kadınların oranı Türkiye ortalamasının üzerindedir. Erzurum'da bu oran % 63,1 iken Türkiye'de % 45'dir.

Grafik 20. Kayıtlı İşsizler İçinde Öğrenim Durumuna Göre Kadın Payı, %,2012

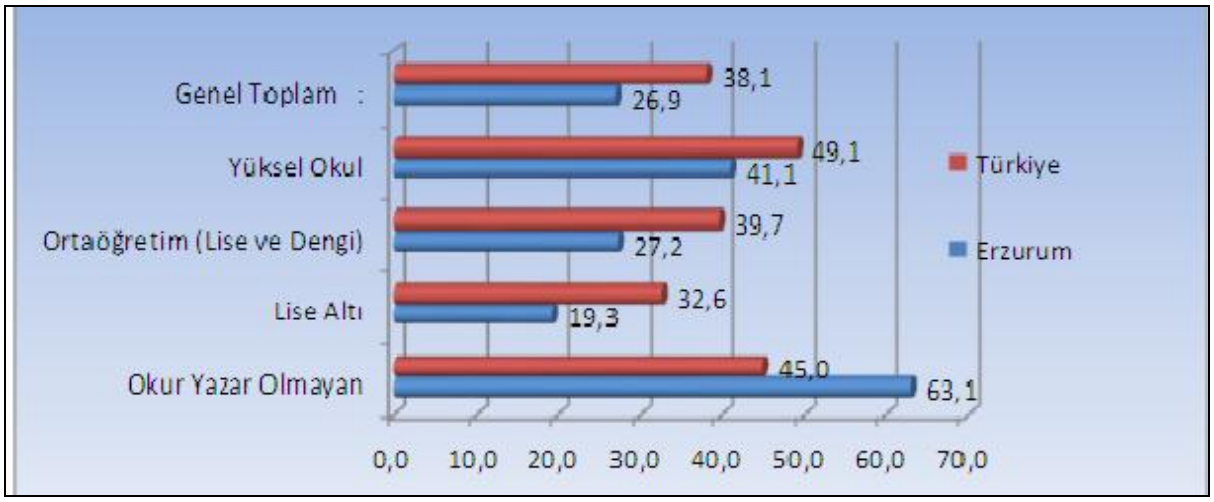

Kaynak:İŞKUR

İşsizlik ödeneği başvurularının büyük çoğunluğunu Türkiye toplamında olduğu gibi erkekler oluşturmaktadır. İşsizlik ödeneği başvurularının % 78,5'ini erkekler oluştururken, bu oran Türkiye için % 71,4'tür. En yüksek işsizlik ödeneği başvurusu 30-34 yaş grubu erkeklerdedir. Bunu 25-29 yaş grubu erkekler takip etmektedir.

Tablo 14. Yaş Gruplarına Göre İşsizlik Ödeneği Başvuruları, 2012

YAŞ GRUBU	ERZURUM	TÜRKİYE
15-19	5	958
20-24	130	25343
25-29	441	80598
30-34	426	91279
35-39	312	69412
40-44	230	53790
45-49	127	32843
50-54	36	8068
55-59	17	2817
60-64	2	429
65+	0	182
Toplam	1726	365719

Kaynak:İŞKUR

İşsizlik ödeneğinde çalışma sürelerinin etken olması nedeni ile işsizlik ve işsizlik ödeneği dağılımı arasında bir paralellik "olmaması" beklenmektedir. En yüksek işsizlik oranı 25-29 yaş grubunda iken en yüksek işsizlik ödeneği 30-34 yaş grubundadır.

Grafik 213. Yaş Gruplarına Göre İşsizlik ve İşsizlik Ödeneği Oranları, Erzurum,%,2012

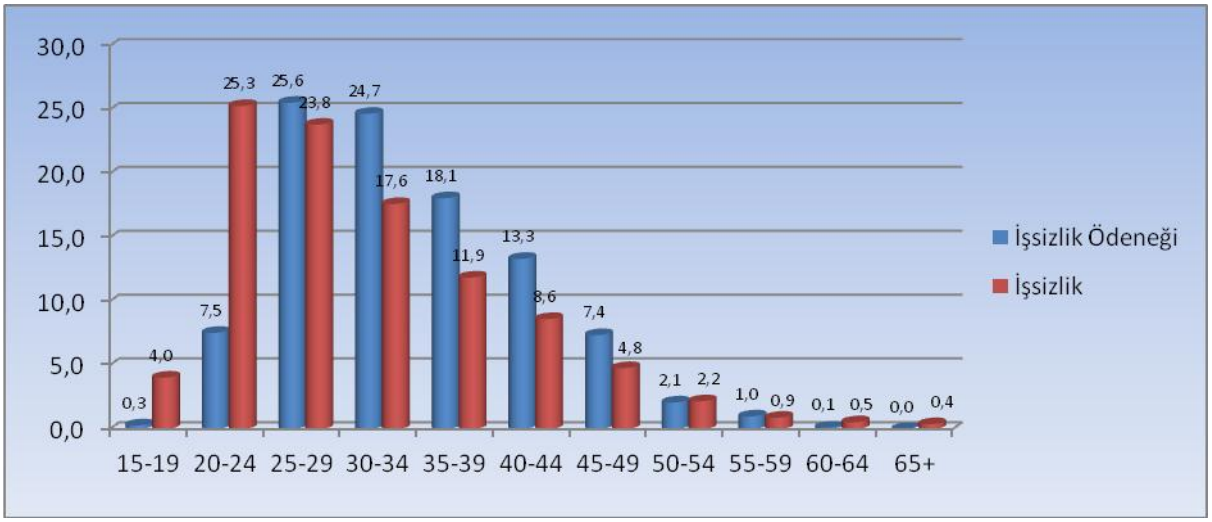

Kaynak:İŞKUR

Yaş büyüklüğü arttıkça beklendiği gibi hem işsizlik ödeneğinin payı hem de işsizlerin payları azalmaktadır. İlde işsizlik ödeneğine en çok başvuru Türkiye ortalamasında olduğu gibi 20-34 yaş grubundadır. Kadınlarda en yüksek işsizlik ödeneğine başvuru 25-29 yaş grubundadır.

Tablo 15. Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Ödeneği Başvuruları, 2012

	ERZURUM			TÜRKİYE		
Eğitim durumu	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**
Okuma yazma bilmeyenler	4	1	31	1417	1026	2443
Okur yazar olanlar	11	3	15	2265	1010	3275
İlköğretim	824	47	910	144185	38436	226621
Ortaöğretim	514	74	456	75717	39121	114838
Önlisans	84	34	82	118174	12670	119844
Lisans	82	45	82	19429	16960	36389
Yüksek Lisans	1	2	2	761	845	1606
Doktora	0	0	0	32	28	60
Toplam	1520	206	1726	255623	110096	365719

Kaynak: İŞKUR

İşsizlik ödeneği başvurularında her iki cinsiyette de en fazla başvuru ilköğretim seviyesindedir. Bunu orta öğretim mezunları takip etmektedir.

11.140 kayıtlı işsize karşın ilde 4967 açık iş mevcuttur. Açık işlerin %51'i kamu sektörüne, %49'u özel sektöre aittir. Türkiye'de kamu sektöründeki açık işler toplam açık işlerin %9,8'idir.

Tablo 16. Açık İşlerin Dağılımı, 2012

	ERZURUM			TÜRKİYE		
	Tarım dışı	Tarım	Toplam	Tarım dışı	Tarım	Toplam
Kamu	2384	125	2509	58.542	6.094	64.636
Özel	2458	0	2458	592.811	3.176	595.987
Toplam	4842	125	4967	651.353	9.270	660.623

İlde özel sektörde tarım sektöründe açık iş bulunmamaktadır, özel sektör açık işin tamamı tarım dışı sektörlere yöneliktir. Türkiye için de özel sektör tarım dışı açık iş oranı sadece % 0,5'tir.

İlde 2012 yılı itibariyle 4313 kişi işe yerleştirilmiştir. İlde işe yerleştirme oranı[8] % 86,8'dir ve % 55 olan Türkiye işe yerleştirme oranının çok üzerindedir.

Tablo 17. İşe Yerleştirilenler ve İşe Yerleştirme Oranı, 2012

	Sektörler	Açık iş	İşe yerleştirilenler	İşe yerleştirme
Erzurum	Tarım dışı	4482	4188	93,4
	Tarım	125	125	100,0
	Toplam	4967	4313	86,8
TÜRKİYE	Tarım dışı	651.353	355.767	54,6
	Tarım	9.270	7.905	85,3
	Toplam	660.623	363.672	55,0

Kaynak: İŞKUR

İşe yerleştirilenlerin yaş gruplarına bakıldığında, erkekler içinde en fazla işe yerleştirme 25-29 yaş grubunda, kadınlar içinde ise en fala işe yerleştirme 20-24 yaş grubunda olduğu görülmektedir. Yaş arttıkça beklendiği gibi işe yerleştirme oranları azalmaktadır.

Kayıtlı işsizlerin % 27'si kadın iken işe yerleştirilenlerin % 18'i kadındır. İlde kadınların işe yerleştirme oranı Türkiye ortalamasından düşüktür. Türkiye toplamında toplam işe yerleştirilenlerin % 30'u kadındır.

Tablo 18. Yaş Gruplarına Göre İşe Yerleştirmeler, 2012

	ERZURUM			TÜRKİYE		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
15-19	123	44	167	24961	14201	39162
20-24	727	257	984	88397	39393	127790
25-29	773	181	954	88408	31386	119794
30-34	683	107	790	69815	28025	97840
35-39	541	94	635	47764	23797	71561
40-44	363	40	403	33708	16386	50094
45-49	218	26	244	22844	8340	31184
50-54	88	12	100	9603	2969	12572
55-59	25	2	27	4043	874	4917
60-64	5	1	6	1157	196	1353
65+	2	1	3	279	41	320
Toplam	3548	765	4313	390979	165608	556587

Kaynak: İŞKUR

İşe yerleştirilenlerin % 47'5'i ilköğretim mezunudur. Bu oran % 57,2 olan Türkiye toplamının altındadır. İşe yerleştirilen erkeklerin % 51,8'i, kadınların % 27,5'i ilköğretim mezunudur. İkinci sırada

[8] İşe yerleştirme oranı: İse yerleştirilen sayısı/ Açık iş sayısı*100

% 35,6 ile ortaöğretim mezunları gelmektedir. İşe yerleştirilenlerin % 12,5'i ön lisans, lisans ve yüksek lisansı da içeren yüksek eğitimlilerdir.

Tablo 19. Eğitim Durumuna Göre İşe Yerleştirmeler, 2012

	ERZURUM			TÜRKİYE		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Okuma yazma bilmeyenler	4	2	6	1739	863	2602
Okur-yazar olanlar	158	27	185	15200	5765	20965
İlköğretim	1838	210	2048	229017	89619	318636
Ortaöğretim	1218	317	1535	113021	46740	159761
Ön lisans	215	121	336	19487	13060	32547
Lisans	113	85	198	12229	9196	21425
Yüksek lisans	2	3	5	280	364	644
Doktora	0	0	0	6	1	7
Toplam	3548	765	4313	390979	165608	556587

Kaynak: İŞKUR

İŞKUR'un 2012 yılı sonuna kadar açmış olduğu kurs sayısı 204'tür. Açılan bu kurslara 4644 erkek, 999 kadın olmak üzere toplam 5643 kursiyer katılmıştır. Türkiye toplamında kursiyerlerin % 40,4'ü kadınlardan oluşurken ilimizde bu oran % 17,7 ile Türkiye toplamının çok altındadır.

Tablo 20.Düzenlenen Kurs ve Katılımcı Sayısı, 2012

	ERZURUM		**TÜRKİYE**	
	Kurs Sayısı	**Katılan sayısı**	**Kurs Sayısı**	**Katılan sayısı**
UMEM Projesi	8	87	5994	45071
Girişimcilik	1	113	900	24953
İstihdam garantili işgücü yetiştirme kursları	14	732	4564	116451
Diğer kurslar	181	4711	15893	278170
Toplam	204	5643	27351	464645

Kaynak: İŞKUR

Tablo 21. Kursa Katılanların Cinsiyete Göre Dağılımı,2012

	ERZURUM			**TÜRKİYE**		
	Erkek	**Kadın**	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**
Kursa katılan sayısı	4644	999	5643	276901	187744	464645
Kursa katılan sayısı%	82,3	17,7	100,0	58,8	40,4	100,0

Kaynak: İŞKUR

İKİNCİ BÖLÜM

İŞGÜCÜ PİYASASI TALEP ARAŞTIRMASI SONUÇLARI

İstihdamın artırılması ve işsizliğin azaltılması; eğitimin işgücü talebine duyarlılığının artırılması, işgücü arz ve talebinin doğru olarak tespit edilmesine ve buna uygun politikaların geliştirilmesine bağlıdır. Bu hedef doğrultusunda Erzurum ilinin işgücü piyasası talep boyutunu tespit edebilmek amacı ile[9] 2012 yılından başlayarak yılda bir kez olmak üzere periyodik işgücü piyasası talep araştırması yapılması planlanmıştır.

Uygulaması ilk kez 10 Eylül-31 Ekim 2012 döneminde yapılan bu araştırma ile Erzurum ilinde mevcut, geçmiş ve gelecek dönemde meydana gelen veya gelmesi beklenen mesleki değişim ve gelişimler izlenecektir. 1-9 çalışanı olan mikro ölçekli işyerlerindeki hızlı açılıp kapanma oranları dikkate alınarak, araştırmanın kapsamı Erzurum ilinin tüm ilçe ve köylerinde bulunan özel sektör, 10 ve daha fazla çalışanı olan yerel birim işyerleri olarak tanımlanmıştır.

10 ve üzeri çalışanı olan işyeri sayısının çok fazla olmaması örnekleme yerine tam sayımın tercih edilmesine yol açmıştır.[10] Araştırmanın çerçevesi Türkiye İşyeri Kayıtları Sistemidir. İşyeri listeleri her yılın Nisan ayı itibariyle güncelleştirmesine, mikro ölçekli işyerleri kapsam dışında tutulmasına ve alana çıkılmadan önce işyerleri listesi, SGK ve İŞKUR İl Müdürlükleri gibi diğer adres kaynakları ile de kontrol edilmesine rağmen, alanda bazı adreslerin bulunmasında problem ile karşılaşılmıştır. Alan uygulaması sırasında karşılaşılan diğer bir sorun da işyeri faaliyetleri ve işyeri büyüklüklerinde görülen değişikliklerdir. Özellikle 10-49 büyüklüğündeki işyerlerinden bir kısmı 1-9 büyüklükteki işyerlerine kayma göstermiştir.

İşyerleriyle yüz yüze görüşme yöntemiyle (Araştırmanın saha çalışmasının tamamı İŞKUR personeli tarafından gerçekleştirilmiştir) gerçekleştirilen "İl İşgücü Piyasası Talep Araştırması İşyeri Bilgi Formu[11]" kapsamında,

- Temel işletme bilgileri
- Mevcut istihdam bilgileri (Cinsiyet, meslek)
- Açık iş, (Meslek, Talep edilen eğitim ve beceri düzeyleri, Karşılanma yolları)
- Temininde güçlük çekilen meslekler, (Meslek, Güçlük nedeni ,)
- 2012 yılı içerisinde işe giriş-çıkışlar,
- 31 Aralık 2012 ve 30 Haziran 2013 tarihleri itibariyle artış/azalış olacağı düşünülen mesleklere ilişkin sorular sorulmuştur.

İktisadi faaliyetlerin sınıflamasında Avrupa Birliği Ekonomik Faaliyetler Sınıflaması NACE Rev.2 kullanılmış ve sınıflamada yer alan 21 ana sektörden 17'si[12] kapsama dahil edilmiştir.

Araştırmaya 752 işyeri cevap vermiştir. Talep Araştırması, bahsi geçen 17 sektör bazında il tahmini vermek üzere planlandığından mesleklere göre yapılan genellemelerin ihtiyatla karşılanması gerekir. Çünkü mesleklere göre bir çerçeve olmadığı için tabakalamaya mesleki kırılım dahil edilememiştir. Dolayısıyla rapordaki mesleklere ilişkin bilgiler detay olarak sunulmuştur.

---

[9] Araştırma yöntemi için Ek 4'e bakınız

[10] Tam sayımın tercih edilmesinde İŞKUR'un kendi alt yapısını güncellemek istemesi de önemli bir etken olmuştur.

[11] Soru Formu Ek 1'de verilmiştir.

[12] Madencilik ve taşocakçılığı; İmalat; Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı; İnşaat; Toptan ve perakende ticaret, motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı; Ulaştırma ve depolama; Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri; Bilgi ve iletişim; Finans ve sigorta faaliyetleri; Gayrimenkul faaliyetleri; Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler; İdari ve destek hizmet faaliyetleri; Eğitim; İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri; Kültür,sanat,eğlence,dinlence ve spor; ve Diğer hizmet faaliyetleri.

İŞYERLERİ VE MEVCUT İSTİHDAM

Araştırma sonuçlarına göre işyerlerinin büyük çoğunluğu toptan ve perakende ticaret sektöründe faaliyet göstermektedir. Her 100 işyerinin 37,4'si toptan ve perakende ticaret sektöründedir. Bu sektörü % 16,1 ile inşaat ve % 11,6 ile imalat sektörü takip etmektedir. Üç sektördeki işyerleri, araştırmaya cevap veren işyerlerinin % 65'ini oluşturmaktadır. Dördüncü sırada % 5,7 pay ile finans ve sigorta faaliyetleri sektörü yer almaktadır.

Grafik 22. İşyerlerinin Sektörel Dağılımı, %, 2012

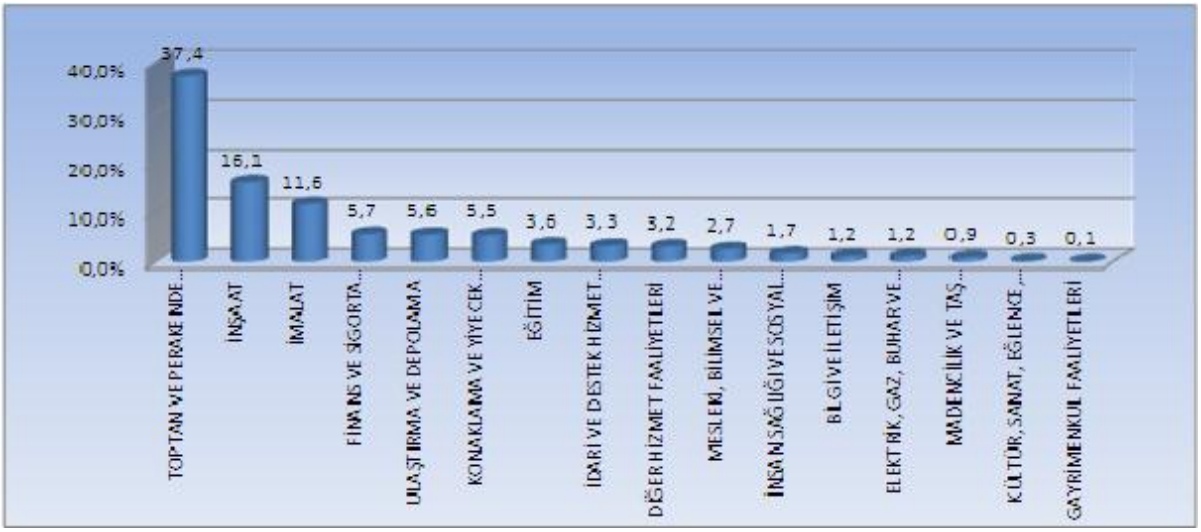

Kaynak:İl İPTA

İlde 50 ve üzeri çalışanı olan işyerlerinde sektör sıralaması yer değiştirmektedir. İlk sırada inşaat sektörü yer almakta, inşaatı ticaret sektörü ve imalat sektörleri takip etmektedir. 50 ve üzeri çalışanı olan işyerlerinin % 26'sı inşaat, % 20'si ticaret ve % 12'sı imalat sektöründedir.

Erzurum'daki işyerleri Türkiye toplam işyerlerinden sadece % 0,6 pay almaktadır. Türkiye içinde en fazla pay alan sektör % 0,2 pay ile toptan ve perakende sektörüdür. Erzurum'da işyerleri itibariyle ikinci sırada olan inşaat sektörünün Türkiye içindeki payı % 0,1'dir.

Araştırma sonuçlarına göre çalışanların % 23'ü toptan ve perakende ticaret, % 19,5'i inşaat, % 10'u idari ve destek hizmet faaliyetleri ve % 9'u da imalat sektöründe çalışmaktadır. Çalışanların % 43'ü toptan ve perakende ticaret sektörü ile inşaat sektöründedir. Türkiye genelinde en fazla çalışanı olan sektör % 24 ile imalat sektörü olmasına karşın Erzurum'da en fazla çalışana sahip olan sektörün % 23 ile toptan ve perakende ticaret sektörü olduğu, imalat sektörünün ise %9 ile dördüncü sırada yer aldığı görülmektedir.

Grafik 23. Sektörlere Göre Toplam Çalışanların Dağılımı,%, 2012

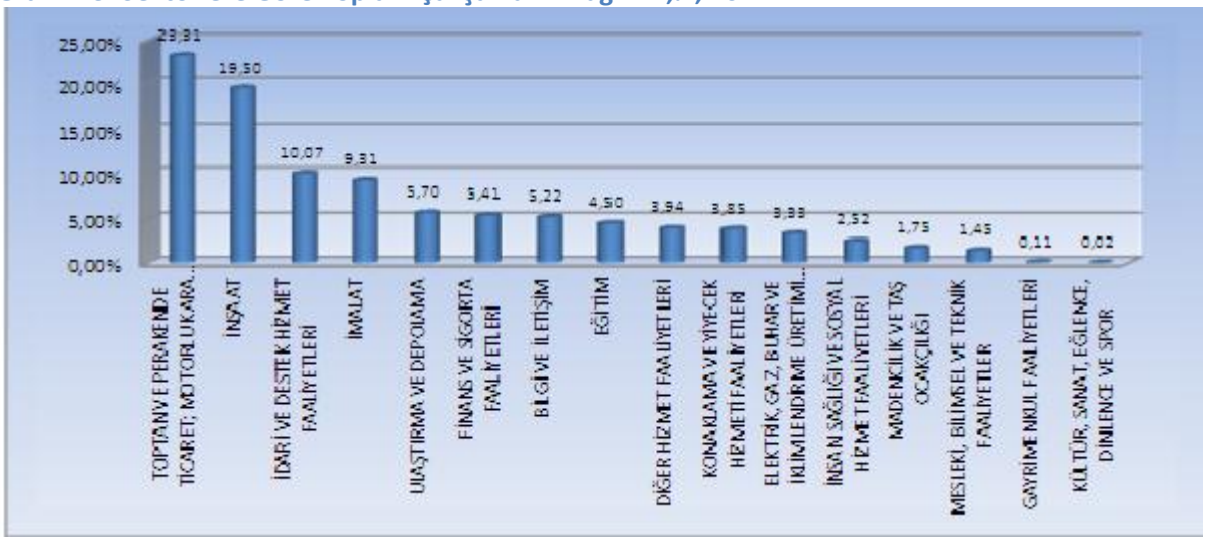

Kaynak: İl İPTA

Çalışanların büyük çoğunluğu erkektir. Çalışanların içinde kadınların payı %13'dür. Türkiye toplamında kadın çalışanların payı ise %25'tir.

Kadın çalışanların toplam çalışanlar içindeki payı Türkiye ortalamasından düşük olmakla birlikte, kadın çalışanların görece olarak ağırlık kazandıkları sektörler Türkiye ile aynı eğilimi göstermektedir. Hem Erzurum'da hem de Türkiye'de kadınların ağırlık kazandıkları sektörlerdeki işyerlerinin toplam işyerleri içindeki payları da çok azdır.

Tablo 22: Sektörlere göre çalışan oranları ,%, 2012

Sektör	Erkek çalışan oranı,%	Kadın çalışan oranı,%	Sektördeki işyerlerinin toplam işyerleri içindeki oranı,%
Bilgi ve iletişim	61,2	38,8	1,2
Diğer hizmet faaliyetleri	85,9	14,1	3,2
Elektrik, gaz üretim ve dağıtım	98,1	1,9	1,2
Eğitim	64,0	36,0	3,6
Finans ve sigorta faaliyetleri	50,8	49,2	5,7
Gayrimenkul faaliyetleri	100,0	0,0	0,1
Konaklama ve yiyecek hizmeti	88,8	11,2	5,5
Kültür, sanat, eğlence	80,0	20,0	0,3
Madencilik ve taş ocakçılığı	99,2	0,8	0,9
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	83,6	16,4	2,7
Toptan ve perakende ticaret	91,4	8,6	37,4
Ulaştırma ve depolama	88,6	11,4	5,6
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	93,0	7,0	3,3
İmalat	96,9	3,1	11,6
İnsan sağlığı ve sosyal hizmetler	58,3	41,7	1,7
İnşaat	96,3	3,7	16,1
Toplam	87,0	13,0	100,0

Kaynak: İl İPTA

Örneğin çalışanlarının neredeyse yarısı (% 49,2) kadın olan finans ve sigorta faaliyetleri sektörüne ait işyerlerinin toplam içindeki ağırlığı % 5,7'dir. Çalışanlarının % 41,7'sinin kadın olduğu insan sağlığı ve sosyal hizmetler sektörünün işyerlerinin toplam ağırlığı içindeki oranı ise sadece % 1,7'dir, aynı

şekilde çalışanlarının % 38,8'inin kadın olduğu bilgi ve iletişim sektörünün toplam işyerleri içindeki ağırlığı ise % 1,2'dir.

İmalat sektörü % 23,8 ile Türkiye toplamında erkek ve kadın çalışanların en fazla paya sahip olduğu sektördür. Erzurum'da ise erkek çalışanların en fazla olduğu sektör % 24,5 ile toptan ve perakende ticaret, kadın çalışanların en fazla olduğu sektör % 20,4 ile finans ve sigorta faaliyetleridir. Türkiye genelinde ikinci sırayı hem erkeklerde hem de kadınlarda idari ve destek hizmet faaliyetleri alırken Erzurum'da erkeklerde ikinci sırayı % 21,6 ile inşaat, kadınlarda ikinci sırayı % 15,5 ile bilgi ve iletişim sektörü almaktadır. Üçüncü sırayı ise Türkiye'de erkeklerde toptan ve perakende ticaret, kadınlarda eğitim sektörü alırken, Erzurum'da üçüncü sırayı erkeklerde % 10,8 ile idari ve destek hizmet faaliyetleri, kadınlarda ise % 15,4 ile toptan ve perakende ticaret sektörü almaktadır.

Çalışanların ana meslek gruplarına göre dağılımlarına bakıldığı zaman, Erzurum'da çalışanların % 27,9'inin nitelik gerektirmeyen mesleklerde olduğu görülmektedir. İkinci sırada % 14,8 ile büro hizmetlerinde çalışanlar, üçüncü ve dördüncü sırada ise sırasıyla % 14,3 ile hizmet ve satış elemanları ve % 10,5 ile sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar meslek grubu yer almaktadır.

İlde ana meslek gruplarının dağılımı Türkiye dağılımı ile benzerlik göstermektedir. İlde olduğu gibi Türkiye genelinde de ilk sırada nitelik gerektirmeyen meslekler yer almaktadır. Türkiye genelinde ikinci ve üçüncü sırayı ise profesyonel meslek grupları ile büro hizmetlerinde çalışanların yer aldığı görülmektedir. Ana meslek gruplarının cinsiyetlere göre dağılımı da farklılık göstermektedir. Toplam çalışanların % 13'ünü kadınlar teşkil ederken, büro ve hizmet işlerinde çalışanların % 38,8'i kadın, profesyonel meslek gruplarının da % 33,8'ü kadındır. Buna karşılık sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanların % 0,1'i tesis makine operatörleri ve montajcılar meslek grubunda çalışanların ise sadece % 0,3'ü kadınlardan oluşmaktadır. Nitelikli tarım, ormancılık ve su ürünleri meslek grubunda ise çalışanların tamamı erkeklerden oluşmaktadır.

Grafik 24. Ana Meslek Gruplarına Göre Cinsiyet Oranları,%, 2012

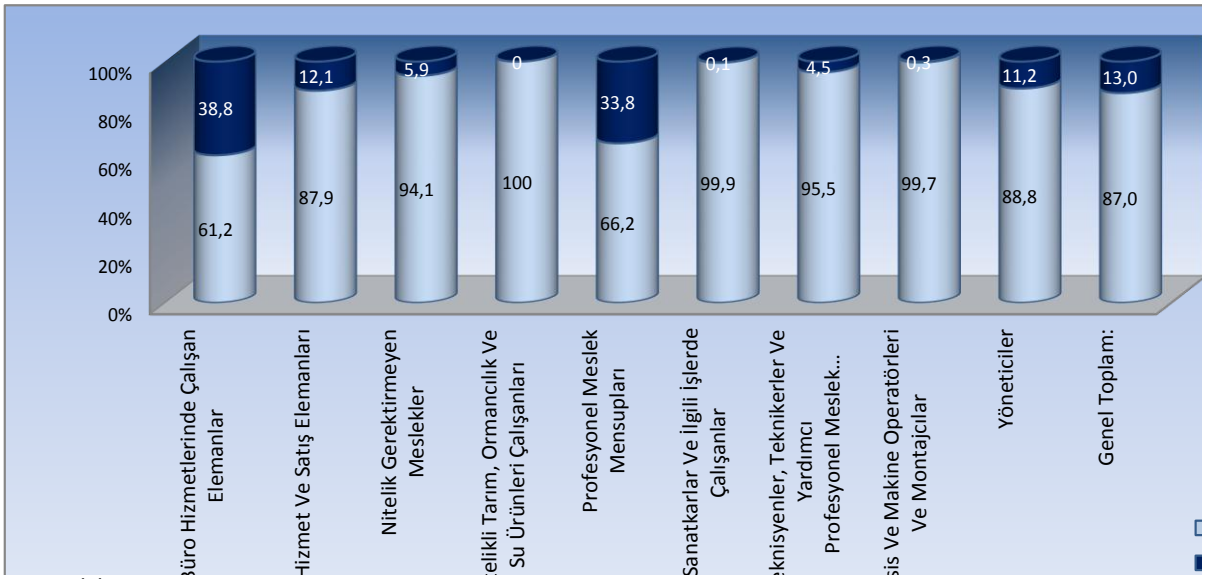

Kaynak: İl İPTA

Meslek bazında yapılan incelemede ilde mesleki çeşitliliğin fazla olmadığını görülmektedir.[13] En yüksek çalışanı olan ilk 10 meslekte çalışanlar, toplam çalışanların % 42'sini oluşturmaktadır. İlk

[13] Çerçevede mesleklere göre bir çerçeve olmadığı için tabakalamaya mesleki kırılım dahil edilememiştir. Dolayısıyla rapordaki mesleklere ilişkin bilgiler detay olarak sunulmuş olup genellemeler ihtiyatla karşılanmalıdır.

sırada Beden işçisi (temizlik) yer almaktadır. Türkiye genelinde en fazla çalışana sahip olan ilk on meslek Temizlik görevlisi, beden işçisi(genel), güvenlik görevlisi, büro memuru (genel), beden işçisi (temizlik), bankacılık meslek elemanı, şoför-yük taşıma, muhasebeci, beden işçisi (inşaat), büro memuru (personel) şeklinde olup, Erzurum'da ilk onda yer alan meslekler ile büyük oranda benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Kadın ve erkeklerin mesleklere göre dağılımı ve mesleki çeşitliliği cinsiyetler arasında farklıdır. Erkeklerde mesleki yoğunlukta başta yer alan ilk on meslek toplam erkek mesleklerinin % 42'sini oluştururken, kadınlarda yarıdan fazlasını (% 55,1) oluşturmaktadır.

Tablo 23. En fazla Çalışanı Olan İlk On Mesleğin Toplam Çalışanlar İçindeki Oranı , %, 2012

İlk On Meslek (Toplam)	%	İlk On Meslek (Erkek)	%	İlk On Meslek (Kadın)	%
Beden İşçisi (Temizlik)	11,3	Beden İşçisi (Temizlik)	11,5	Müşteri Temsilcisi	**26,1**
Beden İşçisi (Genel)	8,3	Beden İşçisi (Genel)	9,4	Beden İşçisi (Temizlik)	**9,7**
Müşteri Temsilcisi	5,9	Beden İşçisi (İnşaat)	4,3	Büro Memuru (Genel)	**4,6**
Beden İşçisi (İnşaat)	3,8	Şoför-Yük Taşıma	3,0	Hemşire	**3,0**
Şoför-Yük Taşıma	2,6	Müşteri Temsilcisi	2,9	Muhasebeci	**2,9**
Büro Memuru (Genel)	2,4	Güvenlik Görevlisi	2,5	Sekreter	**2,2**
Güvenlik Görevlisi	2,3	Elektrik Teknisyeni	2,5	Gişe Memuru-PTT	**1,8**
Elektrik Teknisyeni	2,2	Pazarlamacı (Satış Temsilcisi)	2,1	Satış Elemanı (Perakende)	**1,6**
Pazarlamacı (Satış Temsilcisi)	2,0	Büro Memuru (Genel)	2,1	Banka Gişe Yetkilisi	**1,6**
Muhasebeci	1,8	Muhasebeci	1,7	Operasyon Yetkilisi (Banka)	**1,5**
Toplam	42,5	Toplam	42,0	Toplam	55,1

Kaynak: İl İPTA

Meslek dağılımında vasıfsız işlerde çalışanlar hem erkeklerde hem de kadınlarda önemli bir orana sahiptir. Müşteri Temsilcisi mesleğinde kadınların önemli bir yere sahip olduğu ve toplam çalışan kadınların % 26,1'inin bu meslekte çalıştığı görülmektedir.

AÇIK İŞLER

Araştırmaya cevap veren işyerleri itibariyle en fazla açık[14] iş toptan ve perakende ticaret sektöründedir. Toplam açık işlerin %37,5'i toptan ve perakende ticaret sektöründedir, bu sektörü %16,5 ile bilgi ve iletişim, %15,2 ile de imalat sektörü takip etmektedir. İnşaat sektörü il bazında hem çalışan sayıları olarak hem de işyerleri olarak önemli bir yere sahipken toplam açık işlerin sadece %2,3'ü bu sektördedir. Gayrimenkul faaliyetleri ile kültür, sanat ve eğlence sektörlerinde ise hiç açık iş bulunmamaktadır.

[14] Açık iş yeni yaratılmış, dolu olmayan veya yakında boşalacak bir pozisyon olarak tanımlanır. İşveren, bu pozisyon için, kurum dışından uygun bir aday bulmak amacıyla aktif olarak adım atmaktadır ve daha fazla adım atmaya da hazırdır; ve bu pozisyonu ya hemen ya da yakın bir gelecekte doldurmayı planlamaktadır. İşgücü talep araştırması kapsamında işyerleri ziyaret edildiğinde mevcut olan açık işler derlenmiştir.

Grafik 25. Açık İşlerin Sektörlere Göre Dağılımı,%,2012

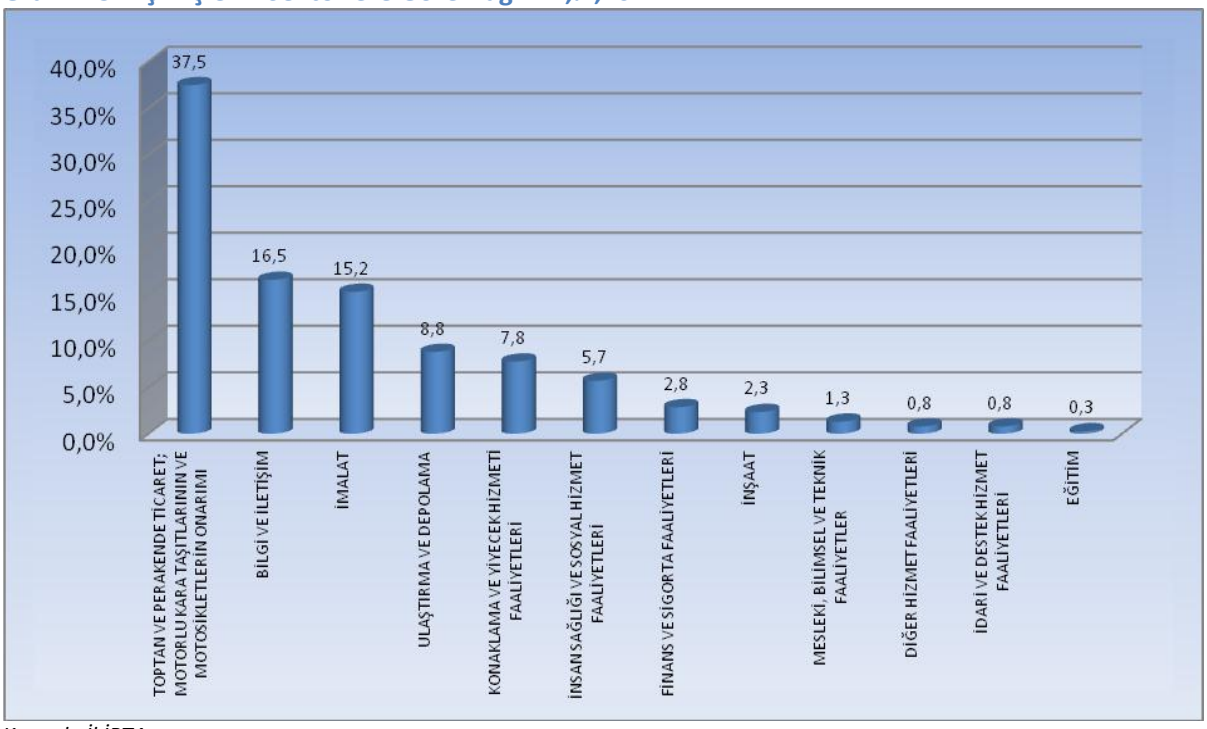

Kaynak: İl İPTA

Anket uygulanan işyerlerinde açık iş oranı[15] % 1,81'dir. Açık iş oranı itibariyle önde gelen sektör bilgi ve iletişim sektörüdür. Sektörde açık iş oranı % 5,54'dür. Sektörde çalışan sayısının az olması ekonomide bu oranın önemini henüz hissettirmese de sektörün gelişimi ile birlikte bu yöndeki talep kendini etkin olarak hissettirecektir.

İlde açık iş oranı % 3,3 olan Türkiye toplamının altındadır. İlde açık iş oranı itibariyle ilk sırada yer alan bilgi ve iletişim sektöründe Türkiye açık iş oranı % 2,6'dır. Türkiye geneli açık iş oranı en yüksek olan sektörler İnşaat (% 6,13), Gayrimenkul faaliyetleri (% 5,67) ve İmalat (% 4,98) sektörleridir, il bazında ise ilk üç sırada Bilgi ve iletişim (% 5,54), İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri (%4) ile Konaklama ve yiyecek hizmetleri (% 3,59) sektörü yer almaktadır.

[15] Açık iş oranı (AİO) açık olan toplam pozisyonların oranını ölçer ve şu şekilde ifade edilir:
AİO = Açık İşlerin Sayısı / (Mevcut Çalışanların Sayısı + Açık İşlerin Sayısı) * 100.

Grafik 26. Sektörlere Göre Açık İş Oranları,%,2012

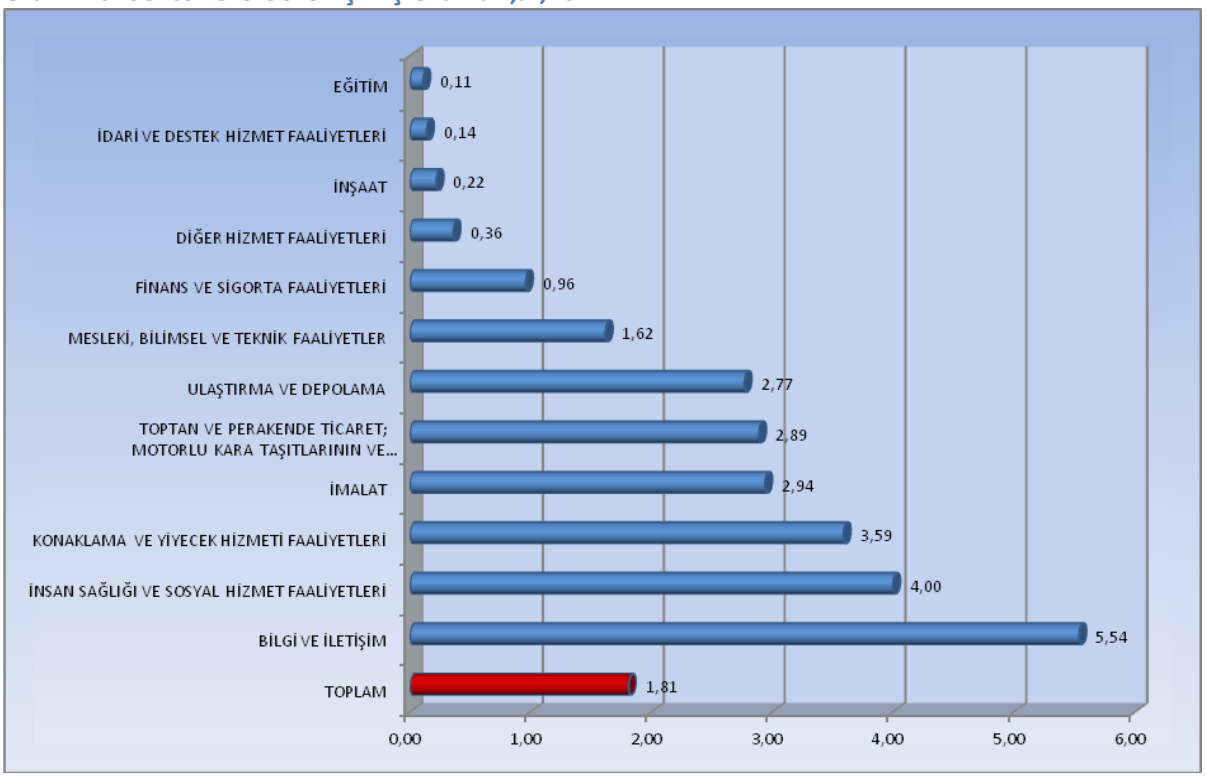

Kaynak: İl İPTA

Ana meslek grupları itibariyle en fazla ihtiyaç duyulan meslek grubu % 29,2 ile Büro hizmetlerinde çalışanlar, bunları % 24,6 ile Hizmet ve satış elemanları ve % 17,1 ile Sanatkarlar ve ilgili mesleklerde çalışanlar takip etmektedir.

Grafik 27. Ana meslek Gruplarına Göre Açık İşlerin Dağılımı, %, 2012

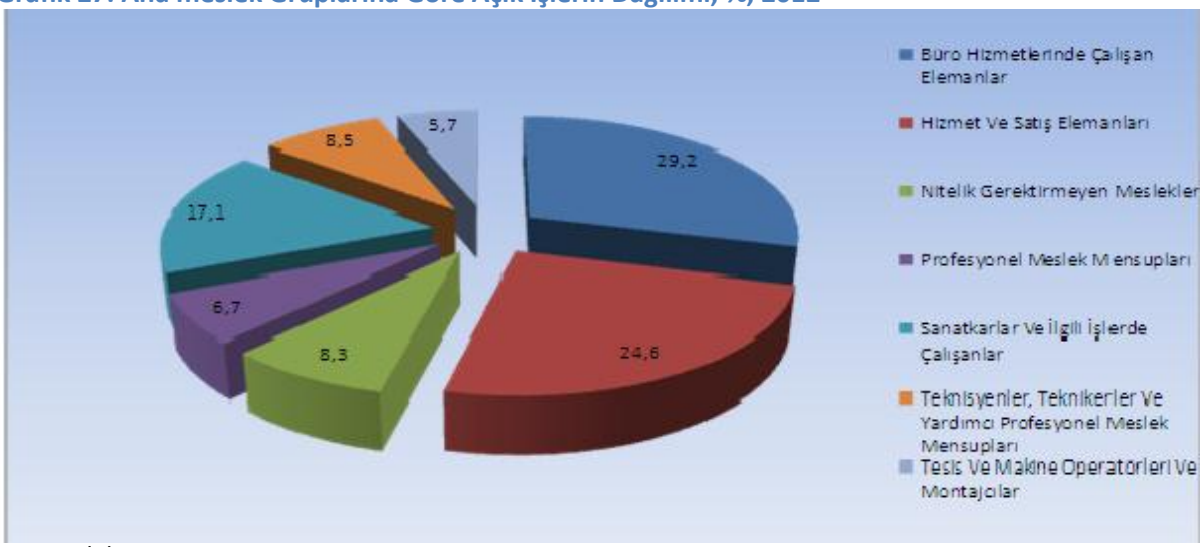

Kaynak: İl İPTA

Ana mesleklere göre açık işlerin dağılımı işyeri büyüklüklerine göre farklılaşmaktadır. Örneğin en fazla ihtiyaç duyulan büro hizmetlerinde çalışanlar meslek grubunda talebin % 83,1'i 50 ve üzeri çalışanı olan işyerlerindedir, buna karşılık hizmet ve satış elemanları meslekler grubuna olan talebin % 85,2'si, sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar meslek grubunda ise talebin % 86,3'ü 10-49 çalışanı olan işyerlerindedir.

Ana meslek grupları itibariyle Türkiye'de açık iş oranının en yüksek olduğu ana meslek grubu % 7,2 ile sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar iken ilde ise en fazla olan açık iş oranı % 3,77 ile Büro hizmetlerinde çalışan Elemanlar grubudur.

Grafik 28. Ana Meslek Gruplarına Göre Açık İş Oranları, %, 2012

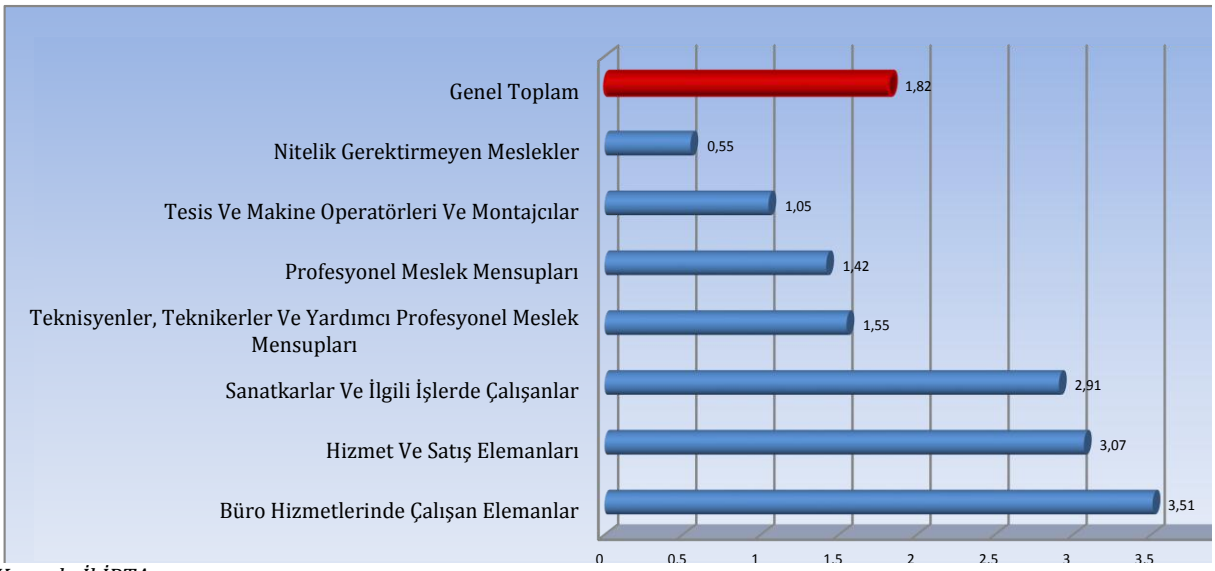

Kaynak: İl İPTA

İlde ikinci sırada % 3,07 ile hizmet ve satış elamanları yer alırken, üçüncü sırada ise % 2,91 ile sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar meslek grubu yer almaktadır. Ayrıca ilde nitelikli tarım, ormancılık ve su ürünleri çalışanları, yöneticiler meslek grubunda açık iş olmadığı görülmektedir.

Meslekler itibariyle açık işin en fazla olduğu meslek müşteri temsilcisidir. Açık işlerin % 19,1'i bu meslektedir. İkinci sırada % 6,2 ile dağıtıcı (posta dağıtım hizmetleri), üçüncü sırada ise %4,4 ile komi (garson yardımcısı) yer almaktadır. Açık iş sayısının en yüksek olduğu ilk on meslek toplam açık işlerin % 53,4'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 24. En fazla Açık İş Belirtilen İlk On Mesleğin Toplam Açık İş İçindeki Oranı ,%,2012

Müşteri Temsilcisi	19,1
Dağıtıcı (Posta Dağıtım Hizmetleri)	6,2
Komi (Garson Yardımcısı)	4,4
Sıhhi Tesisatçı	4,1
Pazarlamacı (Satış Temsilcisi)	4,1
Satış Danışmanı	3,9
Beden İşçisi (Genel)	3,9
Engelli Bakım Elemanı	2,8
Muhasebeci	2,8
Mobilya Montaj İşçisi	2,1
Toplam	53,4

Kaynak:İl İPTA

Açık işlerde istenen eğitim düzeyinde en çok dikkat çeken husus genelde herhangi bir eğitim düzeyinin istenmemiş olmasıdır. İşverenlerin çoğu talep edilen eğitim düzeyine fark etmez cevabını vermiştir.

Grafik 29.Açık İşler İçin İstenen Düzeyler,%,2012

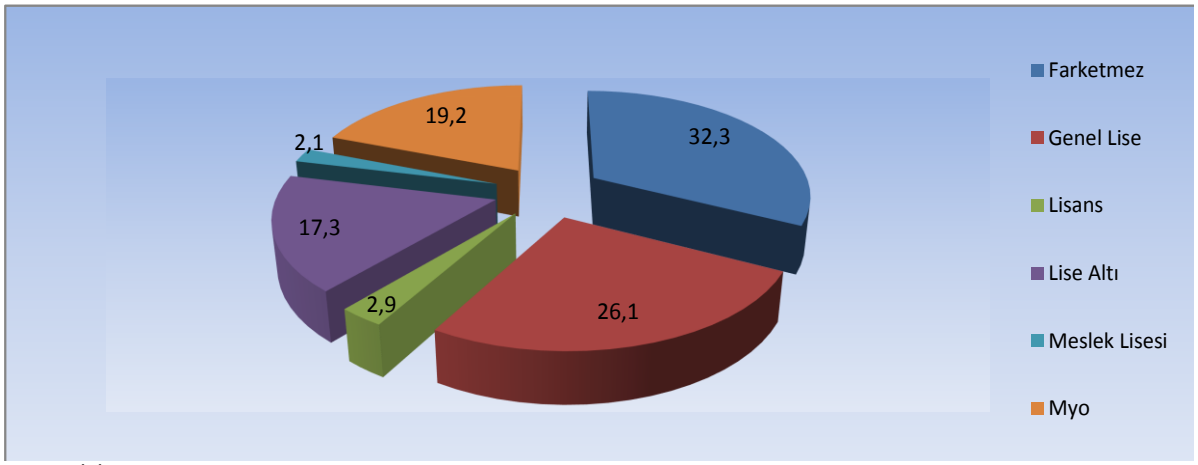

Kaynak: İl İPTA

Bu durum kendini Türkiye sonucunda da göstermektedir. Türkiye sonucunda oran ilden daha düşük olmakla birlikte (% 36) yine ilk sırada eğitim düzeyi "fark etmez" sonucu yer almaktadır. İkinci sırada ilde (% 26) genel lise, Türkiye'de ise(% 28) lise altı eğitim gelmektedir.

İlde tüm açık işlerde "fark etmez" ve genel lise eğitim oranı % 58,4'dur. MYO % 19,2 lise altı % 17,3 lisans % 2,9, meslek lisesi ise % 2,1 oranında talep edilmektedir. Çıraklık eğitimi ve yüksek lisans eğitim seviyelerini talep eden hiç bir işyeri olmamıştır. Türkiye sonucunda meslek lisesi mezunları MYO mezunlarına tercih edilirken, ilimizde MYO mezunlarına talebin meslek lisesi mezunlarına göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Açık işlerde ilk sırada yer alan müşteri temsilcisi mesleğinde istenen eğitim düzeylerinin % 81'i MYO mezunlarının talep edilmiştir.

Grafik 30.Açık İşler İçin İstenilen Beceri Düzeyleri,%,2012

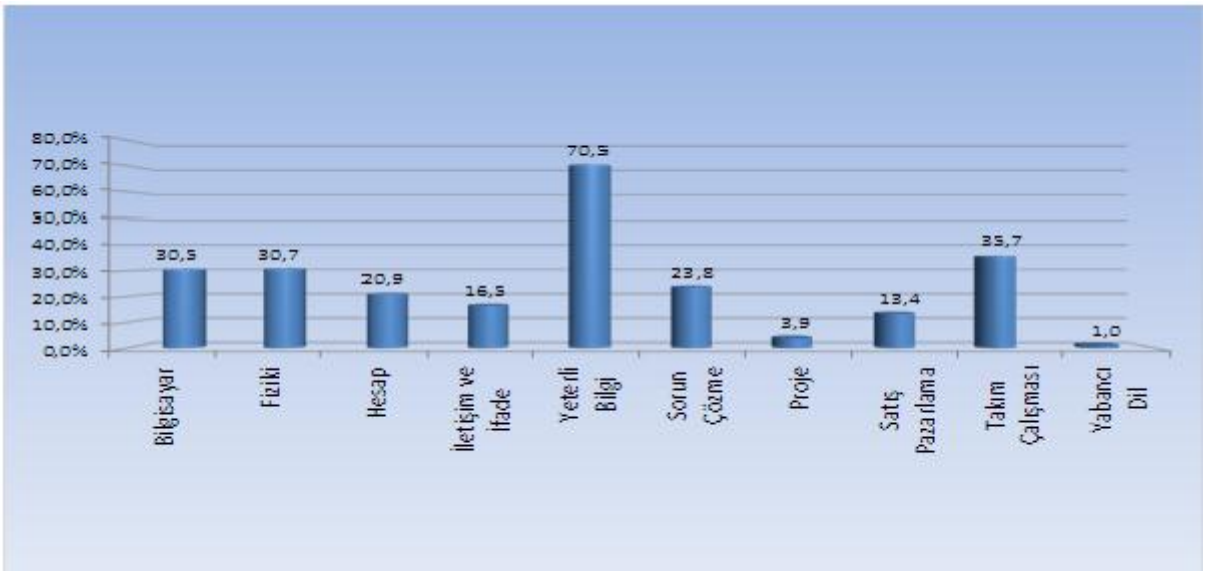

Kaynak: İl İPTA

İşverenlerin en çok talep edilen beceri % 70,5 ile meslekte yeterli bilgiye sahip olmaktır. Bu beceriyi % 35,7 ile takım çalışmasına uygunluk ve % 30,7 ile fiziki güç takip etmektedir. İstenen diğer beceri sıralaması ise şu şekildedir; % 30,5 bilgisayar, % 23,8 sorun çözme, hesap yapabilme, iletişim ve ifade, satış pazarlama ve proje.

En çok talep edilen mesleklerden müşteri temsilcisinde en çok istenen beceriler sırasıyla yeterli bilgi, bilgisayar, hesap yapabilme ve takım çalışmasıdır. Dağıtıcı (posta dağıtım elemanı) mesleğinde hesap yapabilme ve yeterli bilgi, komi (garson yardımcısı) mesleğinde ise en fazla istenen beceri iletişim ve ifade olduğu, pazarlamacı (satış temsilcisi) ve satış elemanı (tanıtım) mesleklerinde satış pazarlama becerisinin, beden işçisi (genel) mesleğinde ise fiziki becerinin ön plana çıktığı görülmektedir.

Grafik 31.Açık İşlerin Karşılanma Yolları,%,2012

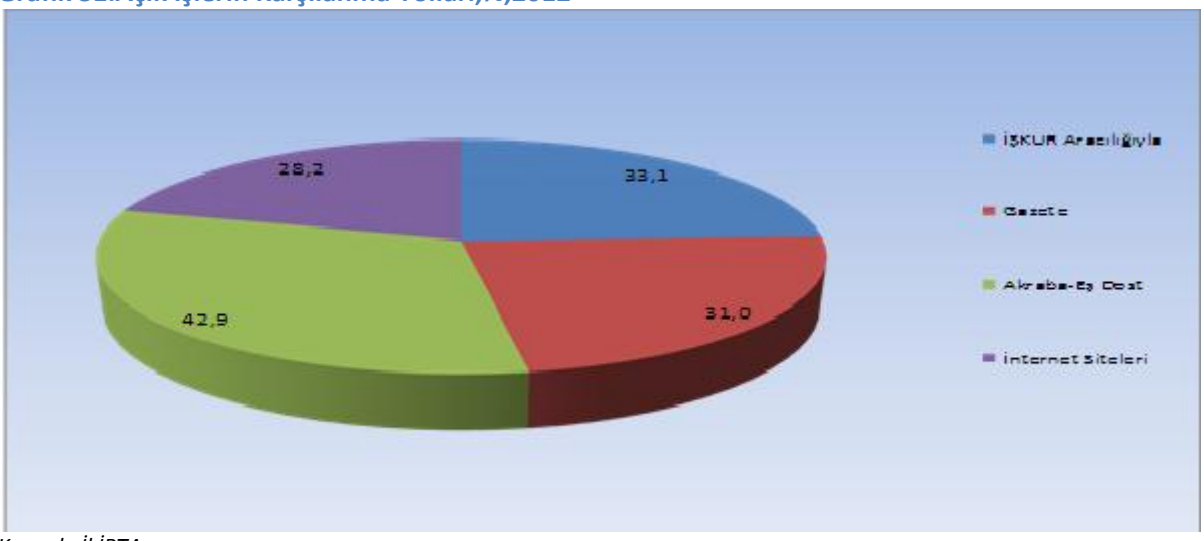

Kaynak: İl İPTA

Araştırma sonuçlarına göre işverenler açık işlerini en çok akraba-eş dost aracılığı ile karşılamaktadırlar. İşverenlerin açık işlerini karşılarken % 42,9 ile akraba-eş dost aracılığını, % 33,1 ile İşkur'u, % 31 ile gazete ve % 28,2 ile de internet sitelerini kullandıkları görülmektedir.

TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLEN MESLEKLER

Temininde güçlük çekilen meslekler işverenlerin açık işlerini istedikleri meslek ve/veya becerilere sahip çalışanlarla dolduramamaları veya zorluk çekerek doldurmaları durumunu ifade eder. Talep araştırması kapsamında işverenlere 2012 yılı içerisinde bu durumda oldukları meslekler sorulmuştur. Türkiye sonuçları ile il sonuçları arasında farklılıklar olduğu görülmektedir. Türkiye sonuçlarına göre eleman temininde güçlük çekilen mesleklerin sektörel dağılımında ilk üç sırayı % 34,2 ile imalat, % 13,5 ile toptan ve perakende ticaret, % 10,1 ile konaklama ve yiyecek hizmetleri sektörleri yer almaktadır. İlimizde ise ilk üç sektör sırasıyla % 37,4 ile toptan ve perakende ticaret, % 15,7 ile imalat ve % 11 ile inşaat sektörüdür.

Grafik 32. Temininde Güçlük Çekilen Mesleklerin Sektörel Dağılımı,%,2012

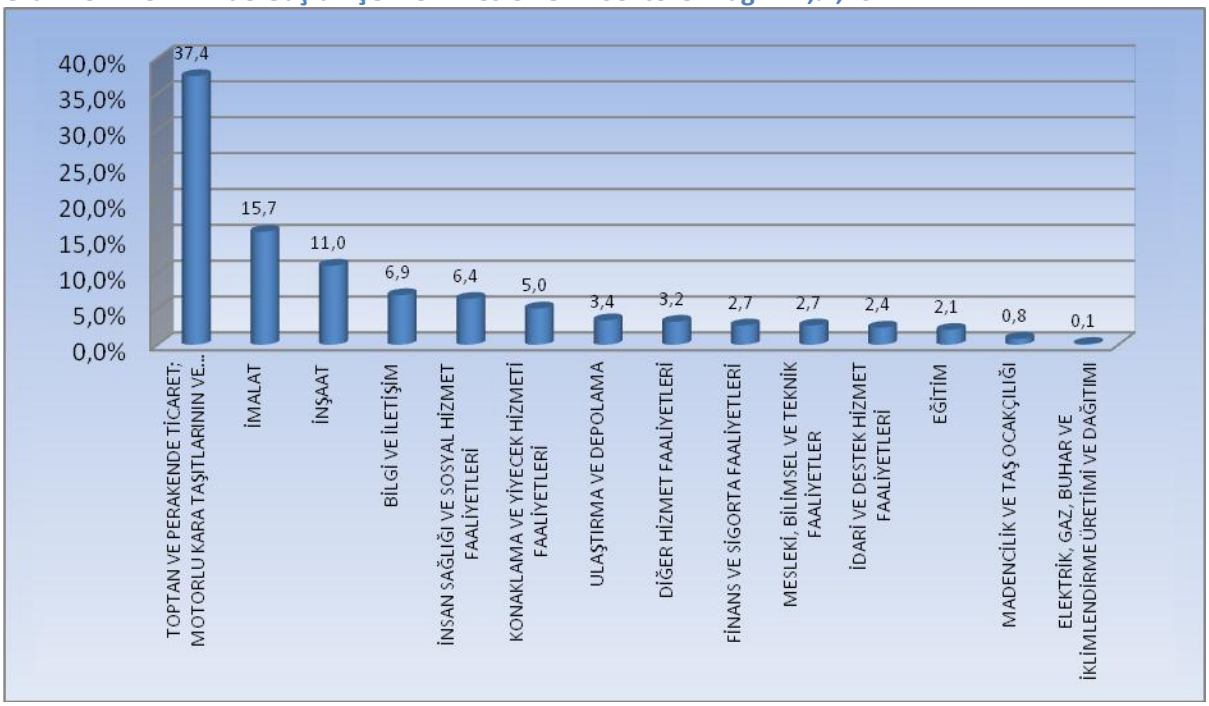

Kaynak:İl İPTA

Temininde en fazla zorluk çekilen meslek Türkiye sonuçlarına göre % 6,3 ile Beden İşçisi (Genel) mesleği iken ilimizde temininde en fazla güçlük çekilen meslek % 8,2 ile müşteri temsilcisi mesleğidir. Türkiye sonuçları ile il sonuçları genel olarak farklılıklar göstermesine rağmen Pazarlamacı (Satış Temsilcisi), Satış Danışmanı, Beden işçisi (Genel), Hemşire ve Garson (Servis Elamanı) meslekleri hem Türkiye de hem de ilimizde temininde güçlük çekilen meslekler arasında ilk onda yer almaktadır.

Tablo 25. Temininde Güçlük Çekilen Meslekler %,2012

Erzurum		Türkiye	
Meslek	**%**	**Meslek**	**%**
Müşteri Temsilcisi	8,2	Beden İşçisi (Genel)	6,3
Pazarlamacı (Satış Temsilcisi)	4,7	Makineci (Dikiş)	4,9
Satış Danışmanı	4,6	Güvenlik Görevlisi	3,9
Beden İşçisi (Genel)	4,4	Garson (Servis Elemanı)	2,9
Muhasebeci	3,2	Aşçı	1,8
Hemşire	2,8	Bilgisayar Yazılım Teknisyeni	1,8
Aşçı	2,6	Pazarlamacı (Satış Temsilcisi)	1,7
Pişirici (Ekmek)	2,5	Hemşire	1,6
Sıhhi Tesisatçı	1,7	Satış Elemanı (Tanıtım)	1,5
Garson (Servis Elemanı)	1,6	Temizlik Görevlisi	1,4
TOPLAM	36,3	TOPLAM	27,8

Teminde güçlükte işverenler %72,3 oranında istedikleri beceri ve niteliğe sahip eleman bulamadıklarını belirtmişlerdir. İkinci sırada %60,8 oranında yeterli iş tecrübesine sahip olmamaları, üçüncü sırada ise %53,4 oranında meslekte eleman bulunamaması nedenini belirtmişlerdir.

Grafik 33. Temininde Güçlük Çekilme Nedenleri, %, 2012

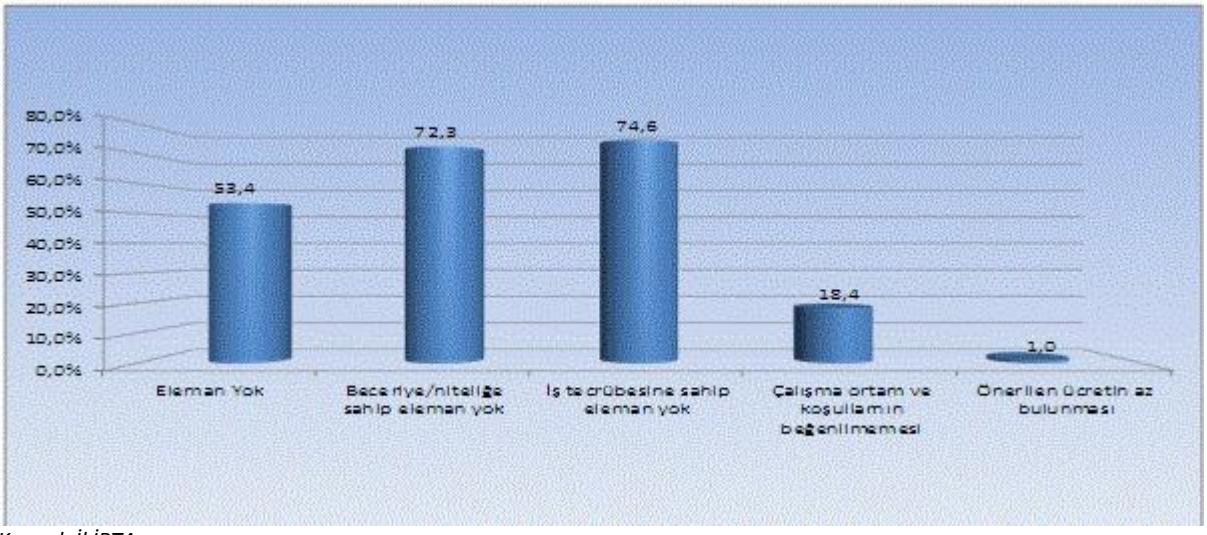

Kaynak:İl İPTA

Temininde güçlük çekilme nedeni İstenilen beceri ve niteliğe sahip eleman olmaması olan mesleklerin başında Müşteri temsilcisi, Satış elemanı (tanıtım) ve Pazarlamacı (satış temsilcisi) gelmektedir. Ayrıca yine aynı mesleklerde temininde güçlük çekilme nedenlerinin sırasıyla istenilen beceri ve yeteneğe sahip eleman olmaması, iş tecrübesine sahip eleman olmaması ve ilgili meslekte eleman olmaması olduğu görülmektedir.

2012 YILINDA İŞE GİRİŞ-ÇIKIŞLAR

Araştırmanın uygulandığı tarihe kadar Erzurum ili 10+ özel yerel birim işyerlerinde alınan eleman sayısı çıkartılan eleman sayısından fazladır. Eğitim, Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri ile Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor sektörlerinde net istihdam azalışı vardır. Yani bu üç sektörde çıkışlar girişlerden fazladır.

İl net istihdam artışının sektörel dağılımı Türkiye'den farklıdır.[16] Türkiye sonuçlarında net istihdam artışının en fazla olduğu sektör idari ve destek hizmet faaliyetleridir. İkinci sırada imalat, üçüncü sırada konaklama ve yiyecek faaliyetleri gelmektedir. İlde ise net istihdam artışının en fazla olduğu sektör İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleridir. İlde en fazla net istihdam artışı sağlayan ikinci sektör olan inşaat sektörü Türkiye sıralamasında dördüncü sıradadır. İlde en fazla net istihdam artışı sağlayan üçüncü sektör ise diğer hizmet faaliyetleri sektörüdür.

Net istihdam değişim oranı da Türkiye'den farklıdır. Türkiye'de oranın en yüksek olduğu sektör % 13,7 ile konaklama ve yiyecek hizmet faaliyetlerindedir. Bu sektörü %11 ile kültür, sanat ve eğlence sektörü; % 10,6 ile idari ve destek hizmet faaliyetleri takip etmektedir. Buna karşın araştırmanın uygulandığı tarih itibariyle ilde net istihdam değişim oranının[17] en yüksek olduğu sektör % 54,4 ile idari ve destek hizmet faaliyetleri sektörüdür. İstihdam değişiminde bu sektörü % 27,8 ile diğer hizmet faaliyetleri ve % 13,2 ile finans ve sigorta faaliyetleri sektörü takip etmektedir.
İlde net istihdam değişim oranı % 11,2 ile %5,7 olan Türkiye net istihdam değişim oranının üzerindedir.

GELECEK DÖNEM İSTİHDAM EĞİLİMLERİ

[16] Türkiye sonuçları 81 ilde aynı yöntem ve soru kağıdı ile uygulanan araştırmaların toplamıdır. Erzurum'da alan çalışması Eylül-Ekim tarihlerinde uygulanmıştır.
[17] Net İstihdam Değişim Oranı (NİDO) istihdam değişimini açıklar ve net istihdam değişiminin toplam çalışana oranını ifade eder.

Gelecek istihdam beklentisi kısa (altı aylık) ve orta (bir yıllık) dönemler itibariyle ölçülmek istenmiştir.

Gelecek istihdam beklentisinde ilde kısa ve orta dönem itibariyle sektörel dağılımda mevsimsel değişimler kendini göstermektedir. Araştırmaya cevap veren işyerleri itibariyle gelecek altı aylık dönemde en yüksek istihdam artışı bekleyen işyerleri İnşaat sektöründedir. Toplam istihdam artışı beklentisinin % 24,2'si inşaat sektöründedir. İnşaat sektörünü % 18 ile Toptan ve perakende ticaret sektörü, %17,9 ile de İdari ve destek hizmet faaliyetleri sektörü takip etmektedir. Kısa vadede beklenen istihdam azalışının yaklaşık % 92'si İdari ve destek hizmet faaliyetleri ve İnşaat sektörlerinden kaynaklanmaktadır. İstihdam azalışının % 65,9'u İdari ve destek hizmet faaliyetlerinde, % 26,7'sinin ise İnşaat sektöründe olduğu görülmektedir.

Tablo 26: Kısa ve Orta Vadede İstihdam Artışının Sektörlere Göre Dağılımı, %, 2012

Sektör	31 Aralık 2012	30 Haziran 2013
BİLGİ VE İLETİŞİM	8,4	0,3
DİĞER HİZMET FAALİYETLERİ	13,1	8,0
ELEKTRİK, GAZ, BUHAR VE İKLİMLENDİRME	1,1	7,7
EĞİTİM	0,5	2,1
FİNANS VE SİGORTA FAALİYETLERİ	0,9	4,2
KONAKLAMA VE YİYECEK HİZMETİ	8,1	3,1
MESLEKİ, BİLİMSEL VE TEKNİK FAALİYETLER	0,8	0,0
TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	18,0	40,4
ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA	1,1	2,1
İDARİ VE DESTEK HİZMET FAALİYETLERİ	17,9	0,7
İMALAT	3,8	15,7
İNSAN SAĞLIĞI VE SOSYAL HİZMET	2,1	2,4
İNŞAAT	24,2	12,9
TOPLAM	100,0	100,0

Kaynak: İl İPTA

Orta vadede yani 30 Haziran 2013 tarihi itibariyle ilde en fazla istihdam artışı bekleyen sektör toptan ve perakende ticaret sektörüdür. Toplam istihdam artışının % 40,4'ü toptan ve perakende ticaret sektöründen kaynaklanmaktadır. İstihdam artışının en fazla etkilendiği diğer sektörler ise sırasıyla imalat, inşaat, diğer hizmet faaliyetleri ve elektrik gaz buhar ve iklimlendirme sektörleridir.

Türkiye'de kısa vadede istihdam artışının % 27,7'si imalat sektöründen; % 17,7'si idari ve destek hizmet faaliyetleri serktöründen; orta vadede ise istihdam artış beklentisinin % 24,8'i imalat sektöründen; % 15,2'si idari ve destek hizmet faaliyetleri sektöründen kaynaklandığı görülmektedir.

Tablo 27: Sektörlere Göre Net İstihdam Değişim Oranı, %, 2012

Sektör	31 Aralık 2012	30 Haziran 2013
Bilgi ve iletişim	5,9	0,1
Diğer hizmet faaliyetleri	11,8	2,7
Elektrik, gaz ve buhar üretim ve dağıtımı	1,1	3,2
Eğitim	0,4	0,2
Finans ve sigorta	0,4	1,0
Konaklama ve yiyecek hizmeti	7,4	1,1
Madencilik ve taş ocakçılığı	-2,2	0,0
Mesleki,bilimsel ve teknik faaliyetler	1,6	-2,6
Toptan ve perakende ticaret	2,0	1,1
Ulaştırma ve depolama	-3,2	-0,4
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	-50,0	-5,2
İmalat	0,1	1,8
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	3,0	1,3
İnşaat	-7,3	0,3
Toplam	-5,0	0,3

Kaynak:İl İPTA

Araştırma sonuçlarına göre 2012 Aralık ayı itibariyle ilde net istihdam artış beklenti oranı %-5,0 iken, bu oran 2013 Haziran ayı itibariyle % 5,3 puan artış göstererek 0,3'e yükselmiştir. Oran sektörlerin yapısı ve beklentilerine göre çok büyük farklılıklar göstermektedir. İdari ve destek hizmet faaliyetleri sektöründe beklenen % -50 oranındaki azalma 2012 yıl sonunda % -5'lik azalmanın en önemli etkeni olduğu görülmektedir.

Net İstihdam değişim oranı Türkiye'de de aynı eğilimi göstermekte ve kısa vadede % 1,9 iken, orta vadede artarak % 3,7'ye yükselmektedir.

SONUÇ

Erzurum İli İşgücü Piyasası Analizi raporunun temel yaklaşımı işsizliğin azaltılması ve istihdamın artırılmasına yönelik politikaların geliştirilmesine yardımcı olmaktır. Bu doğrultuda ele alınacak temel husus işgücü arzı ve talebi arasındaki eşleşmeme, diğer bir ifade ile dengesizliktir. Dengesizliği ortaya çıkartabilmek için ilin işgücü arz ve talep yapılarının birlikte ele alınarak analiz edilmesi gerekmektedir.

Giriş bölümünde de açıklandığı gibi ilin işgücü piyasası arz yapısı ve arzı etkileyen değişkenler eldeki mevcut veriler kullanılarak analiz edilmiştir. Bu verilerin önemli bir kısmı il değil, İİBS2 bölümlenmesi doğrultusunda Erzurum, Erzincan, Bayburt illerini kapsayan TRA1 bölgesine aittir. Arza yönelik ikinci kısıtlama ise bu verilerin önemli bölümünün 2011 yılına ait olması, bir kısmının ise daha eski tarihlere dayanmasıdır.

Talep boyutunun tespiti için özel bir araştırma düzenlenmesine rağmen bu araştırmanın da kısıtları mevcuttur. En önemli kısıt araştırmanın temelini oluşturan adres listesinden kaynaklanmaktadır. Adres listesi 2012 Nisan ayında güncelleştirilmesine ve araştırma 10+çalışanı olan işyerlerini kapsayacak şekilde düzenlenmesine rağmen, 1-9 çalışanı olan işyerlerine ciddi oranda kayma ile karşılaşılmıştır. 10+ işyerlerinden 1-9'a kayma, 10 kişiden az çalışanı olan işyerlerinin de büyüme olasılığının olduğunu ortaya koymaktadır, fakat bu olasılığı ölçebilecek veri seti mevcut değildir.

Diğer bir önemli kısıt ise Türk işgücü piyasasının yapılanmasından kaynaklanmaktadır. Türkiye'de kayıt dışı çalışma oranı çok yüksektir. Bu durum kendini TRA1 bölgesinde de göstermektedir. Bölgede tarım dışı sektörlerde kayıt dışı çalışma oranı % 51,5'dir. Bu oran kadınlarda % 34'e çıkmaktadır. İşverenlerin çalışanlarına yönelik araştırmalarda sadece kayıtlı elemanlarını bildirdiği, kayıt dışı çalışanlarına dair bir bilgi vermedikleri bilinen bir olgudur.

Araştırmanın diğer bir kısıt da işverenlerden mesleklere ilişkin yeterli bilgiyi ayrıntılı almada problem yaşanmasıdır. Bu durum özellikle kendini beden işçiliği mesleğinde yoğun olarak hissettirmektedir. İşverenlerin genel eğilimi temizlik, taşıma ve inşaat işlerine yönelik meslekleri tek bir kalem altında, beden işçisi olarak bildirmeleridir. Mesleklere yönelik diğer bir kısıt da Meslekler Sözlüğünde bazı mesleklerin tanımlanmasındaki eksikliklerdir. Bazı meslekler Sözlükte yer almamaktadır.

Tüm bu kısıtlara rağmen gerçekleştirilen Talep Araştırması bu güne kadar tüm iller itibariyle karşılaştırmaya imkan sağlayacak şekilde standartlaştırılmış bir araştırmadır ve zengin bir bilgi tabanına sahiptir.

TRA1(Erzurum,Erzincan,Bayburt) bölgesinin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında 81 il içinde Erzurum 59. sırada, Erzincan 45. sırada, Bayburt 64. sıradadır. Bölgedeki çalışabilir yaştaki nüfusun eğitim seviyesi Türkiye ortalamasından daha düşüktür. Bölge istihdamının % 9,8'ini okuma yazma bilmeyenler oluştururken, % 60,1'ini de lise altı eğitimliler oluşturmaktadır. Lise ve dengi okul mezunlarının istihdamdaki oranı % 18,4, yükseköğretim mezunlarının oranı da % 11,7'dir.

Bu yapının işgücü piyasasını derinden etkilemesi kaçınılmazdır. Eğitim oranlarının düşüklüğü işgücü piyasasına girişi zorlaştırmaktadır. Erzurum ilinde nüfusun kırsal alandaki çoğunluğu tarım sektöründe ücretsiz çalışmayı da beraberinde getirmekte ve bu durum istihdam oranının Türkiye'den daha yüksek olmasına yol açmakta ve işsizliği de perdelemektedir.

Tarım sektöründe yaşanan çözülme bölgede de kendini etkin olarak göstermekte ve toplam istihdam oranının azalmasına yol açmaktadır. Tarım dışı çalışan sayısında ise iyileşme görülmektedir. 2011 yılında 2005 yılına göre tarım dışı sektörlerde çalışan sayısındaki artış % 34,4'dür. Özellikle tarım dışı sektörlerde çalışan kadınlarda çok yüksek istihdam artışı yaşanmaktadır. 2005 yılında tarım dışı sektörlerde çalışan kadınlar 2011 yılında % 71,4 oranında artmıştır.

Tarım dışı çalışan sayısındaki istihdam artışına paralel olarak tarım sektöründe azalma dikkat çekmektedir. 2005 yılından 2011 yılına kadar toplamda % 34,2'lik, sadece kadınlarda ise % 41,1'lik azalma görülmektedir.

Bölge istihdamının % 48,5'i tarım sektöründe, % 38,7'si hizmet sektöründe, % 12,9'u sanayi sektöründedir. Bölgede düşük eğitim seviyesinde olanlar ağırlıklı olarak tarım sektöründe çalışmaktadır. Okuma yazma bilmeyenlerin neredeyse tamamı (% 93,8) tarım sektöründe çalışırken, lise altı eğitimlilerin de % 60,2'si tarım sektöründe çalışmaktadır. Buna karşın lise ve yüksek eğitimlilerin tercih ettikleri sektör hizmet sektörüdür. Lise ve dengi meslek okul mezunlarının %65'i, yükseköğretim mezunlarının da % 92,1'i hizmet sektöründe çalışmaktadır.

TRA1(Erzurum,Erzincan,Bayburt) bölgesinin işsizlik oranı, istihdam oranı, işgücüne katılım oranı Türkiye ortalamasının altındadır. Yıllar itibariyle TRA1(Erzurum,Erzincan,Bayburt) bölgesinde işsizlik oranında ve istihdam oranında dalgalanmalar yaşandığı görülmektedir, öte yandan son yıllarda işgücüne katılım oranında az da olsa sürekli artış olduğu görülmektedir. En yüksek istihdam oranı her iki cinsiyette de 25-34 ve 35-54 yaş gruplarındadır ve cinsiyetler arası fark çok fazladır. Bu yaş gruplarında erkeklerdeki istihdam oranı kadınların istihdam oranından 2 katından fazladır. Bu yaş gruplarını 20-24 yaş grubu takip etmektedir.

Eğitim seviyesi ile istihdam arasında pozitif bir ilişki vardır. Eğitim seviyesi yükseldikçe istihdam oranları bölgede de yükselmektedir. Eğitim düzeyi ve istihdam arasındaki pozitif ilişki özellikle erkeklerde daha belirgindir. Okuryazar olmayanlarda % 30,1 olan istihdam oranı, lise altı eğitimlilerde % 46,6'ya, lise ve dengi okul mezunlarında % 53,2'e yükseköğretim mezunlarında % 77,1'e yükselmektedir. Kadınlarda okuryazar olmayanlarda % 28,2 olan istihdam oranı 31,8 puan artarak yükseköğretim mezunlarında %60'a yükselmektedir. Erkeklerde Okuryazar olmayanlarda % 39,1 olan istihdam oranı, lise altı eğitimlilerde % 65,4'e, lise ve dengi okul mezunlarında % 69,6'ya, yükseköğretim mezunlarında % 86,1'e yükselmektedir.

İŞKUR'a kayıtlı işsizler incelendiğinde aynı yapının Erzurum ili kayıtlı işsizleri için de geçerli olduğu görülmektedir. 2012 yılında en fazla kayıtlı işsiz 20-24 yaş grubundadır. Kayıtlı işsizlerin % 25,3'ü bu yaş grubundadır. İşsizlerin üçte ikiye yakınını 20-34 yaş grubunda olup, toplam kayıtlı işsizlerin % 66,7'si bu gruptadır.

İlin eğitim durumuna paralel olarak kayıtlı işsizlerin yarısı lise altı eğitime sahiptir. Kayıtlı işsizlerin % 8,6'sı lisans, % 0,4'ü ise yüksek lisans-doktora eğitimlidir. Kayıtlı işsiz istatistikleri ilde de bölge işsizlik yapısına benzer bir yapıyı ortaya koymaktadır. Bu istatistiklerde de eğitim seviyesi yükseldikçe kadınların işgücü piyasasına girmeleri artmaktadır. Lise altı eğitimli kayıtlı kadın işsizler toplam lise altı eğitimli kayıtlı işsizlerin % 24'ünü oluştururken, Önlisans eğitimlilerde bu oran % 38,6'ya, lisans eğitimlilerde % 43,2'ye, yüksek Lisans-doktora eğitimlilerde ise % 48,6%ya çıkmaktadır.

Talep araştırması sonuçlarına göre toplam çalışanların sadece % 13'ü kadındır ve bu oran % 25 olan Türkiye ortalamasının altındadır.

Kadın çalışanların görece olarak ağırlıklı çalıştıkları sektörler finans ve sigorta faaliyetleri, bilgi iletişim ile eğitim sektörü gibi daha çok daha yüksek eğitim seviyesi gerektiren işyerleridir. Erzurum'da da

Türkiye genelinde olduğu gibi daha yüksek eğitim seviyesine sahip kadınların işgücü piyasasına girme şansının fazla olduğu görülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre kadınların istihdam sayılarına göre en fazla olduğu meslekler Müşteri Temsilcisi, Büro Memuru(Genel), Muhasebeci, Sekreter gibi daha çok eğitim gerektiren sektörlerken, erkeklerin istihdam sayılarına göre en fazla oldukları meslekler ise Beden işçisi (Genel), Beden işçisi(Temizlik), Beden İşçisi(İnşaat), Şoför gibi vasıf gerektirmeyen mesleklerdir. Müşteri Temsilcisi Mesleği erkeklerde de en fazla çalışanı olan mesleklerden biri olup, bu meslekte hem erkeklerde hem de kadınlarda fazla istihdam olmasında ilimizde açılan çağrı merkezlerinin etkisi olmuştur.

İlde açık işlerin karşılanma oranı, diğer bir ifade ile işe yerleştirme oranı % 86,8'dir. İŞKUR istatistiklerine göre toplam işe yerleştirmelerin % 77,9'u 20-39 yaş aralığındadır. Kayıtlı işsizlerin yaş dağılımı ve işe yerleştirme oranı dikkate alındığına bu oran doğal görülebilir. Toplam kayıtlı işsizlerin de % 78,6'sı 20-39 yaş grubundadır.

Eğitim durumuna göre işe yerleştirmelerde kadın paylarının eğitim seviyesi yükseldikçe arttığı görülmektedir. İşe yerleştirmelerde kadın payının en yüksek olduğu eğitim seviyesi lisans eğitim düzeyidir.

Erzurum'da 2012 açılan 204 kursa 4644 erkek, 999 kadın olmak üzere toplam 5643 kursiyer katılmış olup, bu kursiyerlerden 2239 erkek, 418 kadın olmak üzere toplam 2657 kursiyer işe yerleştirilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre Erzurum'da 10+ özel sektör yerel birim işyerlerinde çalışan sayısına göre en fazla istihdam sağlayan sektör Toptan ve perakende ticaret sektörüdür. Temininde güçlük çekilen mesleklerde de yine toptan ve perakende ticaret sektörünün en fazla paya sahip olduğu görülmektedir. Açık iş oranlarına bakıldığı zamanda bilgi iletişim sektörünün en fazla orana sahip olmasına karşın, sayısal olarak en fazla açık işin toptan ve perakende ticaret sektöründe olduğu görülmektedir.

İlimizde Toptan ve Perakende Ticaret sektörü hem çalışan sayıları bakımından hem de açık iş sayıları bakımından ilk sırada olup ön plana çıkmaktadır. Çalışanların % 23,31'i ve açık işlerin % 37,5'i bu sektördedir. Diğer sektörlerde açık işler ile çalışan sayıları arasında böyle bir bağlantı yoktur. Çalışan sayıları bakımından ikinci sıradaki sektör İnşaat iken, açık işlerde ikinci sırayı Bilgi ve İletişim sektörü almaktadır.

Açık iş oranının yüksekliğinin iki anlamı vardır. Ya istihdamda yaşanan yüksek artış, doldurulması gereken işler yaratmaktadır; ya da yüksek bir eleman devri nedeniyle yüksek açık iş yaşanmaktadır.

Elimizde şu aşamada ilde istihdam artışını gösterecek bir veri yoktur. Bu veri ancak gelecek yıl mevcut olacaktır. 10+ işyerlerinde tam sayımın uygulanması, gelecek yıl kapsanacak birçok işyerinin bu yıl ile aynı olmasına yol açacak ve hem gruplandırılmış veriler hem de işyeri bazında açık iş oranı ve sebebi bulunabilecektir.

Ana meslek grupları itibariyle en yüksek açık iş oranının olduğu grup Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar meslek grubudur. İkinci sırada Hizmet ve Satış elemanları, üçüncü sırada ise sanatkârlar ve ilgili işlerde çalışanlar meslek grubu yer almaktadır.

Meslekler itibariyle de açık işin en fazla olduğu meslek Müşteri temsilcisidir. İkinci sırada Dağıtıcı (Posta Dağıtım Hizmetleri), üçüncü sırada ise Komi (Garson Yardımcısı) mesleği yer almaktadır. Müşteri Temsilcisi mesleğinin teminin de güçlük çekilen mesleklerde de ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Temininde en fazla güçlük çekilen ikinci ve üçüncü meslekler ise sırasıyla Pazarlamacı (satış temsilcisi) ile Satış Elemanı (Tanıtım) meslekleridir.

Müşteri Temsilcisi mesleği hem açık işlerde hem de temininde güçlük çekilen meslekler içinde ilk sıradadır. Ayrıca bu meslekte toplam çalışan sayısı da ildeki toplam çalışanlar içinde önemli bir orana

sahiptir. Son yıllarda ilimizde faaliyet göstermeye başlayan çağrı merkezleri bu mesleğin ön plana çıkmasında etkili olmuştur.

İlde açık işlerde işverenlerin aradıkları elemanlarda istenilen eğitim düzeyine Türkiye genelinde olduğu gibi "fark etmez" cevabı dikkat çekicidir. Açık işlerde ilk sıralarda olan mesleklerden Müşteri Temsilcisinde işverenler MYO, Dağıtıcı (Posta dağıtım hizmetleri) mesleğinde Genel Lise, Komi (Garson yardımcısı) mesleğinde fark etmez ve lise altı, Sıhhi Tesisatçı mesleğinde ise lise altı eğitim seviyesinin istenildiği görülmektedir. Bunun yanında işverenlerin aradıkları elemanlarda eğitim düzeyinden çok meslekte yeterli bilgiye sahip olmalarını istemeleri etkendir.

Temininde güçlük çekilen mesleklerin bulunmama nedenleri sıralamasında İşverenlerin büyük çoğunluğu istedikleri beceri ve niteliğe sahip eleman bulamadıklarını belirtmişlerdir. İkinci sırada elemanların yeterli iş tecrübesine sahip olmamaları, üçüncü sırada meslekte eleman bulunamaması gelmektedir. İstenilen beceri ve niteliğe sahip olunmayan mesleklerin başında yine Müşteri Temsilcisi, ikinci ve üçüncü sırada ise Satış Elemanı (Tanıtım) ile Pazarlamacı (Satış Temsilcisi) gelmektedir.

Açık işlerde ve temininde güçlük çekilen ilk on meslek arasında paralellik vardır. Bu paralel durum istenilen beceri ve niteliğe sahip eleman bulunamayan mesleklerde de kendini göstermektedir. Hem açık işler belirtilen de hem de temininde güçlük çekilen bu mesleklerde istenilen beceri ve niteliğe sahip eleman olmaması bu meslek gruplarına yönelik eğitim programlarını öncelikli hale getirmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre işletmelerin gelecek beklentileri kısa ve orta vadede farklılık göstermektedir. Kısa vadede Erzurum'da %-5 oranında istihdam azalışı beklenirken, orta vadede % 0,3 oranında istihdam artışı beklenmektedir. Kısa vadede net istihdam azalış oranı % 50 olan İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri dikkat çekmektedir. Bu sektörde istihdam değişiminin bu kadar azalış göstermesi genel olarak istihdam da kısa vadede azalış olmasına neden olmuştur. Bunun yanında kısa vadede Diğer Hizmet Faaliyetlerinde % 11,8, Konaklama ve Yiyecek Hizmetlerinde % 7,4 oranında istihdam artışı olduğu görülmektedir. Orta vadede ise yine İdari ve Destek Hizmet Faaliyetlerindeki % 5,2'lik azalış ile Elektrik, Gaz ve Buhar Üretim Dağıtımı sektöründeki % 3,2'lik ön plana çıkmaktadır.

Verilecek eğitimlerin gerçekten nitelikli olması, işletmelerin ihtiyaç duyduğu becerileri kazandırması ve istihdam garantili olması gerekir. Bu amaçla verilecek eğitimlerin biçim ve içerik açısından belirlenmesi noktasında mesleki eğitim uzmanlarının yanı sıra ilgili alanlardan işveren temsilcilerinin görüşlerinin alınması çok önemlidir.

İlde dikkat çeken diğer bir husus da özellikle de bazı sektörler de görülen yüksek işe giriş ve çıkışlardır. Bu yüksek devinim ilde yüksek bir kayıt dışı istihdamın olduğuna dair kanaat oluşturmaktadır. Hem kayıt dışılığın önlenmesinde hem de devinimin işletme ve ekonomide sebep olduğu üretim kayıplarının, elemanları tekrar eğitme maliyetlerinin azaltılmasında da İŞKUR' a görev düşmektedir; işletmelerin eleman alımlarında İŞKUR' u daha fazla kullanmaları için oluşturulmuş olan teşvik sistemlerini işverenlere daha etkili yollarla anlatmak ve işe yerleştirilen elemanların takibini daha etkin yapmak.

KAYNAKÇA

Ekonomi Bakanlığı İstatistikleri

İŞKUR, İstatistik Yıllıkları

Kalkınma Bakanlığı İstatistikleri

MEB, İstatistik Yıllıkları

SGK, Aylık İstatistik Bülteni

TOBB İstatistikleri

TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus İstatistikleri

TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketleri

EKLER

Ek 1- İl İşgücü Piyasası Talep Araştırması İşyeri Bilgi Formu

….. İLİ İŞGÜCÜ PİYASASI TALEP ARAŞTIRMASI
(İŞYERİ BİLGİ FORMU)
Sayın İşyeri Yetkilisi,
Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) tarafından gerçekleştirilecek olan işgücü piyasası araştırması ile ilimizde istihdam ve işsizlik sorununun çözümüne yönelik işgücü yapısı, sektörler bazında personel, eğitim, nitelik vb. ihtiyaçları belirlenmesine yönelik bilgi derlenmesi amaçlanmaktadır.
Bilgi verme ve gizlilik
Kurum ve kuruluşlardan alınan bu bilgiler, yalnızca istatistiksel çalışmalarda kullanılmak amacıyla toplanmakta olup, gizliliği 4904 sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunu ile teminat altına alınmıştır. Kanun uyarınca sizden alınan bu bilgilerden şahsınıza özel olanlar; idari, adli ve askeri hiçbir organ, makam, merci veya kişiye verilemez, istatistik amacı dışında kullanılamaz. 4904 sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunun Madde 21-Gereğince Kurum tarafından, kamu ve özel kesim işyerlerinden iş ve işgücü konularında bilgi istenildiğinde, belirtilen süre içinde bilgi verilmesi zorunludur. İşverenlerden toplanan bilgiler, Kurum hizmetlerinden başka amaçla kullanılamaz. İkinci fıkraya aykırı davrananlar hakkında Türk Ceza Kanununun 136 ncı maddesi hükümleri uygulanır.”
Kapsam
Bu araştırma, İlinizdeki 10 ve daha fazla kişi istihdam eden tüm İşyerlerini kapsamaktadır. İlgi formunun, İşyeri sahibi veya ortakları, müdür bulunan İşyerlerinde İnsan Kaynakları, Personel, İşletme veya Muhasebe Müdürleri tarafından doldurulması önerilmektedir.
Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda bilgi formunu doldurarak verdiğiniz bilgiler ve çalışmaya yapmış olduğunuz katkılardan dolayı teşekkür eder, saygılar sunarız.
Örnek No:
İşyerinin Yasal Ünvanı :
İşyerinin Tabela Ünvanı:
…..
ADRES BİLGİLERİ
…..
Formu Cevaplayan İşyeri Yetkilisinin Bilgileri
…..
BİLGİ İÇİN BAŞVURULABİLECEK ADRES TELEFON VE FAKS NUMARALARI
…..

Bölüm I - İŞYERİ FAALİYETİ

1: İşyerinin ana iktisadi faaliyetini aşağıdaki listeden işaretleyiniz(*)

01		Madencilik ve Taş ocakçılığı
02		İmalat
03		Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı
04		Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri
05		İnşaat
06		Toptan ve perakende ticaret, motorlu kara taşıtlarının ve motorsikletlerin onarımı
07		Ulaştırma ve depolama
08		Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri
09		Bilgi ve iletişim
10		Finans ve sigorta faaliyetleri
11		Gayrimenkul faaliyetleri
12		Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetleri
13		İdari ve destek hizmet faaliyetleri
14		Eğitim
15		İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri
16		Kültür, sanat eğlence, dinlence ve spor
17		Diğer hizmet faaliyetleri

(*) Sadece bir faaliyet kolu işaretlenecektir.

Sayfa 1

2: İşyerinin iktisadi faaliyet kodu işyeri listesindeki ile	Aynı		
	Değişmiş		
3: İşyeri mevsimlik çalışıyor mu?	Evet		→ Soru 4'e geçiniz.
	Hayır		→ Soru 4'e geçiniz.

Bölüm II - MEVCUT İSTİHDAM

S4: İşyerinizde çalışmakta olan mevcut personeli fiilen yaptıkları işlere göre sıralayınız?

01	02	03	04
Yapılan iş (Örnek; mimar, ziraat mühendisi, harita teknikeri, buldozer operatörü,	Erkek	Kadın	Toplam

Bölüm III -AÇIK İŞLER

S5: İşyerinizde şu an eleman ihtiyacı duyduğunuz meslekleri ve her meslekte ihtiyaç duyulan eleman sayısını belirtiniz?

S5.1: Eleman ihtiyacı duymuyoruz ☐ → Soru 6.1'e geçiniz.

01	02	03	04	05	06
Eleman İhtiyacı Duyulan Meslekler	Toplam Açık İş Sayısı	Talep Edilen Asgari Eğitim Düzeyi 1. Lise altı 2. Genel lise 3. Meslek lisesi 4. Meslek yüksekokulu 5.Lisans 6. Lisans üstü 7. Farketmez	Beceri İhtiyacı (*) 1. Bilgisayar kullanımı 2. Fiziki ve Bedensel yeterlilik 3. Hesap yapabilme (analitik beceri) 4. Mesleğe ilişkin yeterli bilgi 5. Proje tabanlı çalışma 6.Satış ve pazarlama becerisi 7. Sorun çözme ve bağımsız karar verme becerileri 8. Takım çalışması 9-Yabancı dil 10. İletişim ve ifade yeteneği 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	İhtiyaç duyduğunuz elemanı şu anda hemangi bir yolla arıyor musunuz? 1-EVET 2- HAYIR	Açık işlerinizi hangi yolla arıyorsunuz (*) 1. İŞKUR aracılığıyla 2. Gazete 3. Akraba-Eş Dost 4. İnternet Siteleri 5. Özel İstihdam Büroları 1 2 3 4 5
	___	__		__	

BÖLÜM IV. İŞE GİRİŞ-ÇIKIŞLAR

S6.1: 2012 yılı içerisinde işyerinizde eleman alımı yapıldıysa mesleklere göre belirtiniz?

S6.2: 2012 yılı içerisinde işyerinde eleman alımı yapılmadı. ☐ → Soru 7'e geçiniz.

01	02
Eleman Alınan Meslekler	Alınan Eleman Sayısı
	___

BÖLÜM IV. İŞE GİRİŞ-ÇIKIŞLAR

S7.1: İşyerinizde, 2012 yılı içerisinde eleman çıkma/çıkarılma durumunu mesleklere göre belirtiniz?

S7.2: 2012 yılı içerisinde işyerinde eleman çıkma/çıkarılma durumu olmadı. ☐ → Soru 8'e geçiniz.

01	02
Eleman Çıkan / Çıkarılan Meslekler	Çıkan / Çıkarılan Eleman Sayısı
	___

BÖLÜM V. 31 ARALIK 2012 TARİHİ İTİBARİYLE ÇALIŞAN SAYISINDA DEĞİŞİKLİK OLACAĞI DÜŞÜNÜLEN MESLEKLER

01	02	03
S.8: 31 Aralık 2012 tarihi itibariyle işyerinizde herhangi bir meslekte istihdam artışı bekliyor musunuz?	Evet →	8.3'e geçiniz
S.8.1: 31 Aralık 2012 tarihi itibariyle herhangi bir meslekte artış olacağını düşünmüyorum. ☐	→	9.soruya geçiniz
S.8.2: 31 Aralık 2012 tarihi itibariyle herhangi bir meslekte artış olup olmayacağına dair fikrim bulunmamaktadır. ☐	→	9.soruya geçiniz
S8.3: 31 Aralık 2012 tarihi itibariyle işyerinizde çalışan sayısında artış olacağını düşündüğünüz meslekleri belirtiniz?		
31 Aralık 2012 tarihi itibariyle ARTIŞ olacağını düşündüğünüz meslekler	31 Aralık 2012 tarihi itibariyle beklediğiniz sayısal **artışı** belirtiniz.	
	|_|_|	

01	02	03
S.9: 31 Aralık 2012 tarihi itibariyle işyerinizde herhangi bir meslekte istihdam azalışı bekliyor musunuz?	Evet →	9.3'e geçiniz
S.9.1: 31 Aralık 2012 tarihi itibariyle herhangi bir meslekte azalış olacağını düşünmüyorum. ☐	→	10.soruya geçiniz
S.9.2: 31 Aralık 2012 tarihi itibariyle herhangi bir meslekte azalış olup olmayacağına dair fikrim bulunmamaktadır. ☐	→	10.soruya geçiniz
S.9.3: 31 Aralık 2012 tarihi itibariyle işyerinizde çalışan sayısında azalış olacağını düşündüğünüz meslekleri belirtiniz?		
31 Aralık 2012 tarihi itibariyle AZALIŞ olacağını düşündüğünüz meslekler	31 Aralık 2012 tarihi itibariyle beklediğiniz sayısal **azalışı** belirtiniz.	
	|_|_|	

BÖLÜM VI. 30 HAZİRAN 2013 TARİHİ İTİBARİYLE ÇALIŞAN SAYISINDA DEĞİŞİKLİK OLACAĞI DÜŞÜNÜLEN MESLEKLER

01	02	03
S.10: 30 Haziran 2013 tarihi itibariyle işyerinizde herhangi bir meslekte istihdam artışı bekliyor musunuz?	Evet →	10.3'e geçiniz
S.10.1: 30 Haziran 2013 tarihi itibariyle herhangi bir meslekte artış olacağını düşünmüyorum. ☐	→	11.soruya geçiniz
S.10.2: 30 Haziran 2013 tarihi itibariyle herhangi bir meslekte artış olup olmayacağına dair fikrim bulunmamaktadır. ☐	→	11.soruya geçiniz
S10.3: 30 Haziran 2013 tarihi itibariyle işyerinizde çalışan sayısında artış olacağını düşündüğünüz meslekleri belirtiniz?		
30 Haziran 2013 tarihi itibariyle ARTIŞ olacağını düşündüğünüz meslekler	30 Haziran 2013 tarihi itibariyle beklediğiniz sayısal **artışı** belirtiniz.	
	|_|_|	

BÖLÜM VI. 30 HAZİRAN 2013 TARİHİ İTİBARİYLE ÇALIŞAN SAYISINDA DEĞİŞİKLİK OLACAĞI DÜŞÜNÜLEN MESLEKLER

01	02	03
S.11: 30 Haziran 2013 tarihi itibariyle işyerinizde herhangi bir meslekte istihdam azalışı bekliyor musunuz?	Evet →	11.3'e geçiniz
S.11.1: 30 Haziran 2013 tarihi itibariyle herhangi bir meslekte azalış olacağını düşünmüyorum. ☐	→	12.soruya geçiniz
S.11.2: 30 Haziran 2013 tarihi itibariyle herhangi bir meslekte azalış olup olmayacağına dair fikrim bulunmamaktadır. ☐	→	12.soruya geçiniz
S11.3: 30 Haziran 2013 tarihi itibariyle işyerinizde çalışan sayısında azalış olacağını düşündüğünüz meslekleri belirtiniz?		
30 Haziran 2013 tarihi itibariyle **AZALIŞ** olacağını düşündüğünüz meslekler	30 Haziran 2013 tarihi itibariyle beklediğiniz sayısal **azalışı** belirtiniz.	
	|__|__|	

BÖLÜM VII. ELEMAN TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLEN MESLEKLER

S12.1: 2012 yılı içerisinde işyerinizde eleman temininde güçlük çektiğiniz meslekleri ve bu mesleklerde temininde güçlük çektiğiniz eleman sayısını belirtiniz?

S12.2: Eleman temininde güçlük çektiğimiz meslek yok. ☐ → **Anket Bitmiştir**. TEŞEKKÜRLER.

Eleman Temininde Güçlük Çekilen Meslekler	Temimininde güçlük çekilen eleman sayısı	Temininde Güçlük çektiğiniz mesleği şu an karşıladınız mı? **1-EVET** **2- HAYIR** **3-KISMEN**	Temininde Güçlük Çekilme Nedeni (*) 1. Bu meslekte eleman bulunamaması 2. Gerekli Mesleki beceriye/niteliğe sahip eleman bulunamaması 3. Yeterli iş tecrübesine sahip eleman bulunamaması 4. Çalışma ortam ve koşullarının beğenilmemesi 5. Önerilen ücretin az bulunması				
			1	2	3	4	5
01	02	03	04				
	|__|__|	|__|					

Ek 2- Araştırma Yöntemi

İşgücü Piyasası Araştırmasında amaç, kapsam dahilindeki sektör bazında İl ve Türkiye tahmini vermektir. Örnek hacmi istenilen düzeyde tahmin üretilmesini sağlayacak kriterler dikkate alınarak ve % 25 cevapsızlık oranı ilave edilerek 66 ilde tamsayım 15 ilde örnekleme şeklinde belirlenmiştir. Geri kalan 66 ilde ise 10+işyerlerinde tam sayım uygulanmıştır. Erzurum ili de tam sayım uygulanan illerden bir tanesidir.

Amaç: Talep araştırmasının amacı işsizliğin indirgenmesi ve iller bazında sektörlere göre istihdam politikalarının oluşturulması için işverenlerin talep boyutunu tespit etmek, işgücü piyasasında mevcut, geçmiş ve gelecek dönemde meydana gelen veya gelmesi beklenen mesleki değişim ve gelişimleri izlemektir.
Coğrafi kapsam: İlçe ve köyleri de kapsayacak şekilde tüm ildir.
Birim: İldeki 10 ve daha fazla kişi çalışanı olan yerel birim işyerleridir.
Yerel birim coğrafi olarak tanımlanan bir yerdeki mal ve hizmetlere ilişkin faaliyetleri ya da bunların bir kısmını yürüten bir girişim ya da girişimin bir parçasıdır. Yerel birim girişimin; merkez, büro, mağaza, büfe, fabrika, atölye, maden ocağı, şantiye, otel, lokanta, kafe, okul, hastane, depo gibi adresi coğrafi olarak tanımlanabilen bir yerdeki yerleşik olan bölümüdür. Bu yerde ekonomik faaliyet tek bir girişim için bir ya da daha çok kişinin tam gün ya da kısmi olarak çalışmasıyla yürütülür. Girişim merkezinin bulunduğu yer de bir yerel birimdir.
Çerçeve: TÜİK'in 2011 yılı İşyeri Kayıt Sistemi işyerleri listesini oluşturmuştur. Çeşitli nedenlerle görüşülemeyen işyerleri için işyeri cevapsızlık formu doldurulmuştur.

Sektörel kapsam: İktisadi faaliyetlerin sınıflamasında Avrupa Birliği Ekonomik Faaliyetler Sınıflaması NACE Rev.2 kullanılmış ve sınıflamada yer alan 21 ana sektörden 17'si kapsama dahil edilmiştir.

B	*Madencilik ve Taş ocakçılığı*
C	*İmalat*
D	*Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı*
E	*Su temini, Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri*
F	*İnşaat*
G	*Toptan ve Perakende Ticaret, Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı*
H	*Ulaştırma ve Depolama*
I	*Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri*
J	*Bilgi ve İletişim*
K	*Finans ve Sigorta Faaliyetleri*
L	*Gayrimenkul Faaliyetleri*
M	*Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler*
N	*İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri*
P	*Eğitim*
Q	*İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri*
R	*Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor*
S	*Diğer Hizmet Faaliyetleri*

Kapsanmayan sektörler

A	*Tarım, Ormancılık, Balıkçılık*
O	*Kamu Yönetimi ve Savunma, Zorunlu Sosyal Güvenlik*
T	*Hanehalklarının İşverenler Olarak Faaliyetleri*
U	*Uluslar arası Örgütler ve Temsilciliklerinin Faaliyetleri*

Meslek sınıflaması: Mesleklerin tespitinde kullanılan sınıflama ISCO 2008'in Türkiye uyarlaması olan Türk Meslekler Sözlüğüdür.

Veri derleme yöntemi: İşgücü Piyasası Talep Araştırması (İPTA) alan uygulaması yüz yüze görüşme yöntemi ile 10 Eylül- 31 Ekim 2012 tarihleri arasında uygulanmıştır.

Cevapsızlık düzeltmesi: Alan uygulaması sırasında alanda kapanan, faaliyeti kapsam dışına çıkan, mükerrer olan ve referans yılında faaliyette bulunmayan birimler kapsam dışında değerlendirilmiş, birimin cevap vermeyi reddetmesi, alanda bulunamaması, el değiştirmesi gibi cevapsızlık durumunun oluşması halinde cevapsızlık düzeltmesi yapılmıştır. Bu yolla değişkenler bazında elde edilen sonuçların cevapsızlık nedeniyle ortaya çıkacak yanlılık etkileri giderilmiştir. Cevapsızlık düzeltmesi aşağıdaki gibi hesaplanmıştır.
R®= cevapsızlık düzeltmesi
R®=seçilmiş uygun birim sayısı (kapsam dışı birimler hariç) / cevaplı birim sayısıdır.

Tamsayım Yapılan İllerin Adı	10+ İşyeri Sayısı
Balıkesir	1.585
Manisa	1.582
Tekirdağ	1.545
Hatay	1.416
Aydın	1.370
Şanlıurfa	1.342
Kahramanmaraş	1.327
Eskişehir	1.282
Sakarya	1.250
Malatya	1.070
Afyonkarahisar	995
Elazığ	974
Ordu	962
Kütahya	890
Erzurum	856
Van	850
Zonguldak	832
Sivas	804
Çorum	802
Çanakkale	753
Düzce	736
Uşak	691
Giresun	687
Mardin	677
Osmaniye	671
Adıyaman	644
Batman	641
Rize	607
Aksaray	602
Nevşehir	559
Edirne	517
Isparta	505
Kırklareli	485
Kastamonu	481
Yozgat	475
Amasya	445
Niğde	423
Bolu	406
Karaman	393
Yalova	386
Burdur	364
Şırnak	345
Bartın	303
Karabük	299
Bilecik	291
Bingöl	281
Sinop	280
Erzincan	278
Kırşehir	260
Artvin	244
Kırıkkale	240
Siirt	233
Bitlis	216
Ağrı	213
Çankırı	212
Muş	192
Kars	177
Iğdır	162
Gümüşhane	127
Kilis	119
Hakkari	117
Tunceli	93
Bayburt	77
Ardahan	57
Tamsayım Toplamı	**38.698**

Örnekleme Yapılan İllerin Adı	10+ Örneklem İşyeri Sayısı
Adana	1.677
Ankara	1.982
Antalya	1.745
Bursa	1.838
Denizli	1.507
Diyarbakır	1.422
Gaziantep	1.472
İstanbul	2.132
İzmir	1.881
Kayseri	1.440
Kocaeli	1.737
Konya	1.658
Mersin	1.572
Muğla	1.478
Trabzon	1.393
Örneklem Toplam	**24.934**
Tokat (Pilot İl)	704
Samsun (Pilot İl)	1387
Araştırmada Seçilen Toplam işyeri	**65.723**

Ek 3- Tanım ve Kavramlar Sözlüğü

***İstihdam Politikası*: Genel** olarak, ekonomide mevcut istihdam düzeyinin korunması ve artırılması ve artırılması için hedefler belirlenmesidir.

İşgücü Piyasası: Potansiyel çalışanların emeklerini arz ettikleri, işverenlerin de, ihtiyaç duydukları işgücünü talep ettikleri pazardır.

İl İşgücü Piyasası: İşgücünün il düzeyinde arz ve talep olunduğu pazardır. İl düzeyinde işverenler birçok iş için çeşitli meslek dallarında işçi, çalışanlar da iş talep eder. Bu işler bakımından piyasa, il işgücü piyasasıdır.

***İşgücü Piyasası Analizi*: Belirli** bir yer, bölge ya da ülkenin işgücü piyasasının niteliklerinin ve ayırıcı özelliklerinin incelenip çözümlenmesidir.

İşgücü Talebi: İşgücü talebi işverenlerin istihdam etmeyi istedikleri işçi sayısıdır**.**

İşgücü Arzı: Bireylerin her türden işgücü piyasasına pazarlamak üzere sundukları işgücü toplamıdır.

Tanımlanmış bir zaman dilimi (referans dönemi) içinde belirli bir yaş üzerindeki nüfus, işgücü bakımından üç temel gruba ayrılmaktadır; istihdam edilenler, işsizler ve işgücüne dahil olmayanlar. İstihdam edilenler ve işsizler, birlikte işgücünü oluştururlar. Yukarıda belirtilenler şu şekilde özetlenebilir;

Çalışma çağındaki nüfus: İşgücü+ İşgücüne dahil olmayanlar

İşgücü: İstihdam edilenler+ İşsizler

Kurumsal olmayan nüfus: Okul, yurt, otel, çocuk yuvası, huzurevi, hastahane, hapishane, kışla ya da orduevinde ikamet edenler dışında kalan nüfustur.

Kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus: Kurumsal olmayan nüfus içerisindeki 15 ve daha yukarı yaştaki nüfustur.

Genç nüfus: 15-24 yaş grubundaki nüfustur.

İşgücü: İstihdam edilenler ile işsizlerin oluşturduğu tüm nüfusu kapsar.

İşgücüne Katılım Oranı: İşgücü katılım oranı bir ekonomide çalışan veya işsiz , ekonomik olarak aktif olan nüfusun çalışabilir yaştaki nüfusa olan oranını ifade eder.

$$\textbf{İşgücüne Katılım Oranı} = \frac{\text{İşgücü Arzı (İstihdam + İşsiz)}}{\text{Kurumsal Olmayan Sivil Nüfus}} \times 100$$

Çalışma hayatına katılımı ölçen bu gösterge, çalışma yaşındaki nüfusun ekonomik olarak aktif olan kesimini gösterir. Ülke mal ve hizmet üretiminde yer alabilecek işgücü arzının büyüklüğü hakkında bilgi verir. Cinsiyet ve yaş gruplarına ve eğitim durumuna göre işgücüne katılım oranı ekonomik olarak aktif nüfusun yapısı hakkında bir resim çizer.

Eğitim seviyelerine göre işgücü: Bu gösterge toplam işgücünü eğitim durumlarına göre analiz ederken, 25-29 yaş grubundaki yüksek eğitimlilerin işgücü içindeki oranına da özel önem verir.

İstihdam edilenler: Aşağıda yer alan işbaşında olanlar ve işbaşında olmayanlar grubuna dahil olan kurumsal olmayan çalışma çağındaki tüm nüfus istihdam edilen nüfustur.

İş başında olanlar: Yevmiyeli, ücretli, maaşlı, kendi hesabına, işveren ya da ücretsiz aile işçisi olarak referans dönemi içinde en az bir saat bir iktisadi faaliyette bulunan kişilerdir.

İş başında olmayanlar: İşi ile bağlantısı devam ettiği halde, referans haftası içinde çeşitli nedenlerle işinin başında olmayan kendi hesabına veya işveren olarak çalışanlar istihdamda kabul edilmektedir.

Üretici kooperatifi üyeleri, bir iş ya da meslekte bilgi veya beceri kazanmak amacıyla belirli bir menfaat (ayni ya da nakdi gelir, sosyal güvence, yol parası, cep harçlığı vb.) karşılığında çalışan çıraklar ve stajyer öğrenciler de istihdam halinde olanlar kapsamına dahil edilmektedirler.

İstihdam Oranı: Çalışanların çalışabilir yaştaki nüfusa oranıdır. Ülke ekonomisinin istihdam yaratma gücünü gösterir. Özelikle yaş, cinsiyet ve iktisadi faaliyetlere göre istihdama katılım oranı istihdam politikalarının oluşturulmasında kilit unsurlardır.

$$\textbf{İstihdam Oranı} = \frac{Toplam\ istihdam}{Kurumsal\ Olmayan\ Sivil\ Nüfus} \times 100$$

Yüksek istihdama katılım oranı ülke ekonomisinin pozitif olarak değerlendirilmesine yol açmasına rağmen, bu gösterge tek başına yeterli değildir. İstihdam oranının değerlendirilmesinde ücretler, çalışma saatleri, kayıt dışı istihdam , eksik istihdam ve çalışma saatleri de önemlidir.

Düşük istihdama katılım oranı ise nüfusun ekonomik faaliyetlere katılmadığını, ekonominin ya yüksek işsizlik oranına ya da çok sayıda ekonomik anlamda aktif olmayan nüfusa sahip olduğunu gösterir.

İşteki durum: Ücretliler, kendi hesabına çalışanlar, işverenler ve ücretsiz aile işçileri olarak dört kategori altında toplanan işteki durum, işgücü piyasasının dinamiklerini ve ülke ekonomisinin gelişimini gösterir. Gelişen bir ülkede genel olarak beklenen tarım sektöründen sanayi ve hizmet sektörlerine geçişle birlikte, ücretli ve maaşlı çalışanların sayısındaki artış; kendi hesabına ve ücretsiz aile işçisi olarak çalışan sayısındaki azalıştır.

İktisadi faaliyetlere göre istihdam: Bu gösterge istihdamın hangi ekonomik faaliyetlerde yer aldığının ifadesidir. İstihdam genelde tarım, sanayi ve hizmetler olarak üç temel iktisadi faaliyete ayrılır. Bu gösterge toplam istihdamın sektörlere göre oransal dağılımını gösterir. Böylelikle sektörlere göre ekonomik gelişmeyi veya daralmayı, trendleri, gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ekonomileri arasındaki seviye farkını ortaya koyar. Sektörel istihdam akışları verimlilik analizlerinde çok önemli yer teşkil eder. Toplam verimliliğin artması için, istihdamın daha az verimliliğe sahip sektörlerden daha yüksek verimliliğe sahip sektörlere geçmesi gerekir.

Avrupa Topluluğu Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiki Sınıflaması (NACE) Rev2.0 esas olmak üzere aşağıda yer alan sektörler kapsamı oluşturmaktadır.

A	Tarım, ormancılık ve balıkçılık
B	Madencilik ve Taş ocakçılığı
C	İmalat
D	Elektrik, gaz, Buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı
E	Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri
F	İnşaat
G	Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı
H	Ulaştırma ve depolama
I	Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri
J	Bilgi ve iletişim
K	Finans ve sigorta faaliyetleri
L	Gayrimenkul faaliyetleri
M	Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetleri

N	İdari ve destek hizmet faaliyetleri
O	Kamu yönetimi ve savunma
P	Eğitim
Q	İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri
R	Kültür, sanat eğlence, dinlence ve spor
S	Diğer hizmet faaliyetleri
T	Hanehalklarının İşverenler Olarak Faaliyetleri: Hanehalkları Tarafından Kendi Kullanımlarına Yönelik Olarak Ayrım Yapılmamış Mal ve Hizmet Üretim Faaliyetleri
U	Uluslar arası Örgütler ve Temsilciliklerinin Faaliyetleri

Mesleklere göre istihdam: Meslek sınıflaması olarak kullanılan Türk Meslekler Sözlüğü, Uluslar arası Çalışma Örgütünün ISCO-88 Uluslararası Standart Meslek Sınıflandırma Sistemi esaslarına göre hazırlanan ve meslek sınıflandırma sistemi içinde yer alan meslek unvanlarını, özetlenmiş meslek tanımlarını ve meslek kodlarını kapsayan bir sözlüktür.

Meslek sınıflaması dört rakamlı kodlanmış olup 9 ana grup altında toplanmaktadır. Ana grupların altında 2 basamaklı alt gruplar, alt grupların altında 3 basamaklı meslek grupları ve meslek gruplarının da altında 4 ve 6 basamaklı meslekler yer almaktadır.

Bu gösterge özellikle farklı işgücü piyasalarında arz ve talep dengesizliklerin analizinde çok önemlidir. Karar vericiler ve politika yapıcıların ekonomik ve sosyal politikaların formüle edilmesinde ve işgücü, öğretim ve mesleki eğitimin planlanarak uygulanmasında, yürütülmesinde istihdamın mesleklere göre dağılımı önem arz etmektedir.

Kayıt dışı istihdam: Referans haftasında yaptığı işten dolayı herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmayanlardır.

Kayıt dışı istihdam oranı: Bu gösterge kayıt dışı istihdamın toplam istihdam içindeki oranı olarak hesaplanmaktadır. Oranın büyüklüğü çalışma hayatının sosyal güvenceden uzaklığı hakkında bilgi verir.

Kayıtdışı istihdam Oranı = $\frac{Kayıtdışı\ istihdam}{Toplam\ istihdam}$ x 100

İşsiz: İşsiz çalışma yaşında olup, işi olmayan, aktif olarak iş arayan ve çalışmaya hazır kesimi ifade eder. Referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan (kâr karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiç bir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile bağlantısı da olmayan) kişilerden iş aramak için son üç ay içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 2 hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan tüm kişiler işsiz nüfusa dâhildirler. Ayrıca, üç ay içinde başlayabileceği bir iş bulmuş ya da kendi işini kurmuş ancak işe başlamak ya da işbaşı yapmak için çeşitli eksikliklerini tamamlamak amacıyla bekleyenler de işsiz nüfus kapsamına dahildirler.

İşsizlik oranı: İşgücü piyasasının en çok bilinen ve medya tarafından da üzerine en çok değinilen göstergesi işsizlik oranıdır. Toplam işsiz sayısının işgücü arzına oranıdır. İşsizliğin değerlendirilmesinde toplam işsizlik oranı tek başına yeterli olmaz. Gelecek planlaması için genç işsizlik ve uzun süreli işsizlik oranlarının da ayrıca dikkate alınması gerekir.

İşsizlik Oranı = $\frac{İşsiz}{İşgücü\ arzı\ (istihdam + işsiz)}$ x 100

Genç işsizlik: Gelişmişlik seviyesine bakmaksızın bir çok ülkede genç işsizliği en önemli politika konusu olarak değerlendirilir. Bu kavramda genç 15-24 yaş grubunu ifade eder.

Uzun süreli işsizlik: Kısa süreli işsizlik; işsizlik ödenekleri, daha önce yapılan tasarruflar veya aile üyelerinin desteği ile yönetilebilir. İşsizliği süresin uzadıkça ekonomik yıkıma yol açar. Bir yıldan fazla süreli işsizlik olarak tanımlanan uzun süreli işsizliğin değerlendirilmesinde iki ölçüt önemlidir.

- Toplam işgücü içinde uzun süreli işsizlerin oranı
- Uzun dönemli işsizlik indeksi olarak tanımlanan bir yıldan fazla süredir işsiz olanların toplam işsizlik içindeki oranı

İşgücü dışı (İnaktif) nüfus: İşsiz veya istihdamda bulunmayan kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfustur. bu gösterge, özellikle kişilerin neden işgücü içinde yer almadıklarını açıklamaları bakımından çok önemlidir. Kişiler, çeşitli nedenlerle işgücü piyasası içinde yer almayabilirler. Çalışmak istedikleri halde kendilerine uygun iş bulamayacakları gibi düşüncelerle iş aramayan kesim potansiyel işsiz olmaları nedeniyle işgücü piyasasını yakından ilgilendiren kavramdır.

İşgücüne dahil olmayanlar aşağıdaki gruplara ayrılmıştır.

1. İş aramayıp çalışmaya hazır olanlar: Çeşitli nedenlerle iş aramayıp, ancak 2 hafta içinde işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişilerdir.

1.1. İş bulma ümidi olmayanlar: Daha önce ii aradığı halde bulamayan veya kendi vasıflarına uygun bir iş bulabileceğine inanmadığı için iş aramayan ancak işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişilerdir.

1.2. Diğer: Mevsimlik çalışma, ev kadını olma, öğrencilik, irad sahibi olma, emeklilik ve çalışamaz halde olma gibi nedenlerle iş aramayıp ancak işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişilerdir.

2. Mevsimlik çalışanlar: Mevsimlik çalışması nedeniyle iş aramayan ve işbaşı yapmaya hazır olmayan kişilerdir.

3. Ev işleriyle meşgul: Kendi evinde ev işleriyle meşgul olması nedeniyle iş aramayan ve işbaşı yapmaya hazır olmayan kişilerdir.

4. *Eğitim/Öğretime devam ediyor:* Bir öğrenim kurumuna, kursa vb. devam etmesi nedeniyle iş aramayan ve iş başı yapmaya hazır olmayan kişilerdir.

5. Emekli: Bir sosyal güvenlik kuruluşundan emekli olduğu için iş aramayan ve iş başı yapmaya hazır olmayan kişilerdir.

6.Çalışamaz halde: Bedensel özür, hastalık veya yaşlılık nedeniyle iş aramayan ve iş başı yapmaya hazır olmayan kişilerdir.

7. Diğer: Ailevi ve kişisel nedenler ve bunun dışındaki diğer nedenler ile iş aramayan ve iş başı yapmaya hazır olmayan kişilerdir.

İşgücü Dışı Nüfus Oranı = $\frac{Kurumsal\ Olmayan\ Sivil\ Nüfus - (İstihdam + İşsiz)}{Kurumsal\ Olmayan\ Sivil\ Nüfus}$ x 100

Eğitim durumu: 6 ve yukarı yaştaki tüm fertlerin eğitim durumları hakkındaki bilgiler

Uluslararası Standart Eğitim Sınıflaması (ISCED,1997) uygun olarak sınıflandırılmaktadır, ana grupla aşağıdadır

1. Okuma yazma bilmeyen
2. Okuma yazma bilip bir okul bitirmeyen
3. İlkokul
4. İlköğretim

5. Ortaokul veya mesleki ortaokul
6. Genel Lise
7. Mesleki veya teknik lise
8. Yüksek öğretim

Açık İş: Kuruma işverenlerden intikal eden işçi istemi. (İŞKUR)

Açık İş: İşveren tarafından hemen veya yakın gelecekte doldurulmak istenen ve işverenin işyeri dışından uygun bir adayın bulunması için aktif adımları attığı yeni yaratılan, boş veya boşalacak iştir. (EUROSTAT) . Bu tanıma göre açık iş muhakkak işyeri dışına açılmalıdır.

Açık İş Oranı: Açık olan toplam pozisyonların oranını ölçer ve şu şekilde hesaplanır.

Açık İş Oranı = $\frac{\text{Açık işlerin sayısı}}{\text{Açık işlerin sayısı + Çalışanların sayısı}}$ x 100

İşe Yerleştirme: İş arayanların kurumca işe yerleştirilmesi (İŞKUR)

İşe Yerleştirme: Bir işyerinde bir kişinin açık olan işe atanmasıdır. (EUROSTAT)

Beceri: Eğitim, öğretim ve deneyimin ürünü olan beceri, ilişkin olduğu konudaki bilgiyle bir araya geldiği zaman uzman kişinin niteliğini oluşturur. *Beceri*, genel olarak iş ve görevleri başarabilmek için gerekli olan sistematik zihinsel ve fiziksel eylemleri, yatkınlıkları, etkinlikleri ifade eder.

Beceri Eksiği: İşgücünün sahip olduğu genel uzmanlığın işin gerekleriyle uyuşmazlığıdır.

Beceri İhtiyacı: Belirli bir organizasyon, sektör veya ulusal ekonomide, farklı türdeki faaliyet, iş veya mesleki rol için gereksinim duyulan beceridir.

Beceri Açığı: Beceri açığının yapısı ve düzeyini belirtir. İşgücü piyasasında becerili işgücüne ihtiyacın, mevcut işgücü arzından ne kadar fazla olduğunu gösterir. Dünyanın birçok ülkesinde işgücü piyasaları, artan işsizlik, yetersiz eğitilmiş personel, ekonomik ve teknolojik koşulların hızla değişmesi ve bu değişime ayak uydurma güçlükleri gibi sorunlarla karşı karşıyadır. Beceri açığının nedenleri arasında, (1) iş gereksinimleriyle karşılaştırıldığında yetersiz kalan ehliyetler, (2) ehliyetlerle karşılaştırıldığında yetersiz kalan işler, (3) işsizlik, gizli işsizlik, (4) sayısal olarak becerili işçi açığı yer alır.

İşe Yerleştirme Oranı: Açık işlere yerleştirilen kişi sayısını ifade eder ve şu şekilde hesaplanır.

İşe Yerleştirme Oranı = $\frac{\text{İşe yerleştirilen sayısı}}{\text{Açık iş sayısı}}$ x 100

Net İstihdam Değişim Oranı: İstihdam değişimini açıklar ve şu şekilde hesaplanır.

Net İstihdam Değişim Oranı = $\frac{\text{Alınan eleman sayısı} - \text{Çıkartılan eleman sayısı}}{\text{Toplam çalışan sayısı}}$ x 100

Temininde güçlük çekilen meslekler: İşverenler açık işlerini istedikleri becerilere sahip çalışanlarla doldurmadıkları takdirde, bu durumu temininde güçlük çekilen meslekler veya beceri eksiği açık işler olarak ifade ederler.

Yaş bağımlılık oranı : 0-14 ve 65 ve daha yukarı yaştaki nüfusun, 15-64 yaş grubundaki nüfusa oranın yüzde olarak ifadesidir.

Yaş Bağımlılık Oranı = $\frac{(0-14 \text{ yaş nüfus} + 65 \text{ yaş nüfus})}{15-64 \text{ yaş nüfus}}$ x 100

Bölgesel Gayri Safi Katma Değer (GSKD): Bir bölgede yerleşik ekonomik birimlerin belli bir dönemde bu bölgedeki ekonomik faaliyetleri sonucunda ürettikleri mal ve hizmetlerin (çıktı) değerinden, bu üretimde bulunabilmek için kullandıkları mal ve hizmetler (ara tüketim) değerinin çıkarılması sonucu elde edilen değerdir.

Kişi Başı Bölgesel Gayri Safi Katma Değer: Cari fiyatlarla bölgesel gayri safi katma değerin yıl ortası bölge nüfus tahminine bölünmesi ile TL cinsinden kişi başı bölgesel gayri safi katma değer elde edilir. Hesaplanan bu değerin ithalat ağırlıklı ortalama dolar kuruna bölünmesi ile dolar değeriyle kişi başı bölgesel gayri safi katma değere ulaşılmaktadır.

Girişim: Yasal birimlerin oluşturduğu en küçük özellikle mevcut kaynaklarının tahsisi için belirli derecede karar alma özerkliğini kullanarak, mal ve hizmet üreten bir organizasyon birimidir. Girişim, bir veya birden fazla yerde, bir veya birden fazla faaliyet yürütebilir.

Yerel birim: Coğrafi olarak tanımlanan bir yere yerleşmiş girişim veya onun bir parçasıdır.

Ekonomik faaliyet, coğrafi olarak tanımlanan bu yerde veya bu yerden tek ve aynı girişim için bir veya daha fazla kişinin çalışması halinde yürütülür.

Ek 4- Nüfus ve Konut Araştırması Kapsamında İl Düzeyinde Temel İşgücü Göstergeleri*

İl	15 ve daha yukarı yaştaki nüfus	İşgücü	İstihdam	İşsiz	İşgücünde olmayan nüfus	İşgücüne katılım oranı (%)	İstihdam oranı (%)	İşsizlik oranı (%)
Toplam	**55 639**	**26 420**	**24 320**	**2 100**	**29 219**	**47,5**	**43,7**	**7,9**
Adana	1 536	671	595	77	864	43,7	38,7	11,4
Adıyaman	408	211	187	23	197	51,7	46,0	11,1
Afyonkarahisar	530	250	237	13	281	47,1	44,7	5,1
Ağrı	333	163	151	12	170	49,0	45,5	7,2
Amasya	255	124	116	7	131	48,5	45,6	6,0
Ankara	3 794	1 691	1 570	121	2 103	44,6	41,4	7,1
Antalya	1 559	835	790	45	723	53,6	50,7	5,4
Artvin	134	78	73	5	56	58,3	54,7	6,0
Aydın	794	391	359	33	403	49,2	45,1	8,3
Balıkesir	942	459	426	33	483	48,7	45,2	7,2
Bilecik	163	76	72	4	87	46,7	44,2	5,3
Bingöl	182	86	78	8	95	47,5	43,1	9,3
Bitlis	208	103	91	11	106	49,2	43,7	11,1
Bolu	223	105	99	6	118	47,1	44,4	5,7
Burdur	201	103	97	6	98	51,3	48,2	5,9
Bursa	2 045	985	916	69	1 060	48,2	44,8	7,0
Çanakkale	408	204	195	8	204	49,9	47,8	4,2
Çankırı	140	69	65	3	71	49,0	46,6	5,0
Çorum	415	193	183	10	221	46,6	44,1	5,3
Denizli	733	384	360	23	350	52,3	49,1	6,1
Diyarbakır	995	402	347	55	592	40,4	34,9	13,8
Edirne	335	188	177	11	147	56,2	52,9	5,9

Elazığ	418	178	159	19	241	42,5	38,0	10,6
Erzincan	167	79	74	5	88	47,4	44,4	6,4
Erzurum	549	259	242	17	290	47,2	44,1	6,6
Eskişehir	634	265	247	18	369	41,8	39,0	6,6
Gaziantep	1 134	497	460	38	637	43,9	40,5	7,6
Giresun	336	166	153	14	169	49,6	45,4	8,3
Gümüşhane	100	45	41	4	55	45,0	41,2	8,5
Hakkari	174	72	62	9	102	41,2	35,8	13,0
Hatay	1 035	474	423	51	560	45,8	40,9	10,8
Isparta	327	163	152	12	164	50,0	46,4	7,1
Mersin	1 241	570	517	54	671	46,0	41,6	9,4
İstanbul	10 368	4 983	4 565	418	5 384	48,1	44,0	8,4
İzmir	3 173	1 477	1 330	147	1 696	46,6	41,9	9,9
Kars	211	108	102	6	102	51,4	48,3	6,0
Kastamonu	292	161	156	6	131	55,2	53,3	3,5
Kayseri	917	396	368	28	522	43,1	40,1	7,0
Kırklareli	284	153	140	13	131	54,0	49,4	8,4
İl	**15 ve daha yukarı yaştaki nüfus**	**İşgücü**	**İstihdam**	**İşsiz**	**İşgücünde olmayan nüfus**	**İşgücüne katılım oranı (%)**	**İstihdam oranı (%)**	**İşsizlik oranı (%)**
Kırşehir	173	80	75	6	93	46,5	43,1	7,3
Kocaeli	1 208	555	502	53	653	45,9	41,5	9,5
Konya	1 493	683	649	33	811	45,7	43,5	4,9
Kütahya	453	207	195	12	246	45,6	43,0	5,9
Malatya	556	251	230	21	305	45,2	41,4	8,4
Manisa	1 048	546	520	26	502	52,1	49,6	4,8
Kahramanmaraş	726	335	307	28	391	46,1	42,2	8,4

Mardin	471	198	177	20	274	41,9	37,6	10,3
Muğla	669	365	343	22	303	54,6	51,3	6,1
Muş	248	125	115	10	123	50,3	46,3	8,1
Nevşehir	215	115	110	5	100	53,4	51,1	4,3
Niğde	244	129	122	7	115	52,9	49,8	5,8
Ordu	551	299	282	16	252	54,2	51,3	5,4
Rize	253	120	108	13	132	47,6	42,6	10,5
Sakarya	678	309	281	27	370	45,5	41,5	8,8
Samsun	960	472	434	38	488	49,2	45,2	8,0
Siirt	185	79	73	7	106	42,9	39,2	8,6
Sinop	164	81	77	4	83	49,6	47,1	4,9
Sivas	474	209	194	15	265	44,1	40,9	7,4
Tekirdağ	647	341	317	24	306	52,7	49,0	6,9
Tokat	453	218	207	11	235	48,1	45,6	5,2
Trabzon	592	305	281	24	288	51,4	47,4	7,8
Tunceli	72	40	35	5	32	55,1	48,2	12,5
Şanlıurfa	988	447	400	46	542	45,2	40,5	10,4
Uşak	269	144	132	12	125	53,6	49,1	8,4
Van	638	276	249	27	362	43,2	39,0	9,8
Yozgat	347	171	159	12	176	49,4	45,9	7,0
Zonguldak	488	238	220	17	251	48,7	45,1	7,3
Aksaray	273	147	139	8	126	53,8	51,0	5,3
Bayburt	58	33	32	2	25	57,4	54,5	4,9
Karaman	176	88	81	6	88	49,9	46,4	7,1
Kırıkkale	216	84	75	9	132	38,8	34,8	10,3
Batman	314	128	112	16	186	40,8	35,7	12,6
Şırnak	260	109	93	17	150	42,1	35,7	15,3

Bartın	150	74	69	5	77	49,0	45,7	6,9
Ardahan	80	50	47	3	31	61,7	58,2	5,7
Iğdır	125	71	66	5	54	56,8	52,6	7,3
Yalova	163	76	69	8	87	46,8	42,0	10,2
Karabük	178	73	67	6	105	40,9	37,4	8,6
Kilis	85	43	41	2	42	50,7	47,9	5,5
Osmaniye	343	148	132	16	194	43,3	38,6	10,9
Düzce	262	141	130	11	121	53,6	49,4	7,8

Kaynak: TÜİK *(2 Ekim 2011 itibariyle)